

ÅRSRAPPORT 2003

Innhold

Innhold	3
Forord	5
Prostitusjonsmarkedet 2003	7
Omfang	7
Innendørsprostituasjon	7
Utendørsprostituasjon	9
Viktige utviklingstrekk	9
Pro Sentrets kompetansesenterarbeid	13
Offentlige diskusjoner på prostituasjonsområdet	13
Andre viktige diskusjoner på prostituasjonsfeltet	14
Nettverksarbeid	16
Kunnskapsformidling	18
Hva ”samfunnet” har gjort i 2003	19
Et kritisk blikk på Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn 2003-2005	19
Ny lov mot handel med mennesker og endringer i hallikparagrafen	23
Kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester	25
Kunder	29
Endringer på strøket – nabokrangel og flytting	30
Mediefokus	31
Rehabilitering av kvinner (og menn) i prostituasjon	32
Barn og unge	34
Pro Sentrets innsats overfor norske kvinner i prostituasjon	36
Seksjon for gatenære tiltak	36
<i>Brukerne av varmetua</i>	38
<i>Vold i gateprostituasjonsmiljøet</i>	41
<i>Oppsøkende arbeid på utemarkedet</i>	42
Seksjon for klientoppfølging	43
<i>Rehabilitering</i>	46
<i>Oppsøkende arbeid på innemarkedet</i>	49
Juridisk bistand	51
Seksjon for helse	52
<i>Feltpleien</i>	52
<i>GU-prosjektet</i>	55
Pro Sentrets innsats overfor utenlandske kvinner i prostituasjon	57
Seksjon for utenlandsk prostituasjon	57
<i>Hvor kommer kvinnene fra?</i>	59
<i>Hvem er kvinnene og hva er deres bakgrunn?</i>	60
<i>Hallik- og bakmannsvirksomhet</i>	62
<i>Pro Sentrets arbeid med utenlandske kvinner og kulturformidlere</i>	63

Seksjon for gatenære tiltak	65
<i>Oppsøkende arbeid på utemarkedet</i>	65
Seksjon for klientoppfølging	66
<i>Oppsøkende arbeid på innemarkedet</i>	67
Seksjon for helse	67
<i>GU-prosjektet</i>	68
<i>Feltpleien</i>	68
Juridisk bistand	71
Statistikk 2003	73

Forord

Et nytt år er oppsummert. Også i år velger vi en mer politisert utgave av årsrapportering. Vi tror folk blir klokere av å lese hvordan utviklingen på prostitusjonsfeltet har vært siste år og hvordan samfunnet har møtt utviklingen. I tillegg er det viktig for oss å oppsummere om vi har klart utfordringene som feltet krever.

De siste par årene har det vært store endringer i prostitusjonsmarkedet. Vi har sett et stadig stigende innslag av utenlandsk prostitusjon som nå utgjør 48 % av alle Pro Sentrets brukere. Vi synes vi har vært gode til å snu oss fort for å møte utfordringene og det vil jeg takke alle de ansatte og frivillige for. Myndighetene har også vært villig til å betale for at vi skal få gjort jobben vår, men det er klart at et stadig økende utenlandsk innslag vil kreve mye større tverrsektorielt samarbeid enn før og kanskje et samarbeid mellom innstanser som tidligere ikke har hatt så mye med hverandre å gjøre. Vi ser fram til det samarbeidet.

Selv om alle ansatte har bidratt til årsmeldinga, vil jeg spesielt takke Bjørg Norli som fikk alt ned på papiret.

Liv Jessen
Leder

Prostitusjonsmarkedet 2003

1913: Kamp mot prostitusjon i Kristiana

Kristiania sedelighetsforening og prestene i byen organiserte en felles kamp mot usadeligheten og gatetrafikken i hovedstaden. Man regnet med at det var om lag 6000 jenter i byen som drev gatetraffikk, derav var ca. 2000 innskrevet hos politiet. En komité som ble opprettet foreslo å få i gang to-tre opptaksstasjoner, der man kunne anbringe de pikene som ønsket å komme seg ut av sitt nedverdige liv, som det het.

Dagsavisen

2003: Skal rydde Strøket og Plata på fem uker

Politiet vil det åpenlyse narkosalget og den mest påtrengende gateprostitusjonen til livs. ”Det er jo ikke straffbart å selge kroppen sin, og rent juridisk er det vanskelig for oss å gripe direkte inn mot jentene. Vi har økt kontrollen av biler i området, og benytter også sjansen til å advare mot sykdommene vi vet florerer. Vårt mål er at også dette strøket skal framstå som et hyggelig sted å spasere igjennom uansett tid på døgnet”, sier politiet.

Aftenposten

Som disse avisutklippene viser har det skjedd endringer på prostitusjonsmarkedet de siste 90 årene. Det er betraktelig færre personer som selger seksuelle tjenester i hovedstaden i dag enn i 1913, og det er lenge siden innskrivningen hos politiet, med tilhørende legek kontroll, ble avskaffet. Mye er imidlertid ved det samme. Prostitusjon er fortsatt et samfunnsfenomen det oppleves svært ubehagelig å bli konfrontert med og som den jevne borger derfor skal beskyttes mot ved å ”rydde bort” kvinnene som selger seksuelle tjenester. Hennes eventuelle ubehag ved å være en del av denne virkeligheten blir ofte tilsidesatt. Når fokuset settes på kvinnen er det som regel på hennes iboende, ofte negative egenskaper, som samfunnet generelt og kjøperen spesielt bør advares mot.

Omfang

Prostitusjonen slik den er organisert i Norge gjør det vanskelig å skaffe til veie systematisk viten om omfanget av kvinner og menn som selger seksuelle tjenester. De fleste prostitusjonsarenaene er skjulte og lite tilgjengelig. I tillegg er markedet i kontinuerlig bevegelse. Hvor mange som til enhver tid jobber innenfor de forskjellige prostitusjonsarenaene og på de ulike stedene, hvor ofte og hvor mye hver enkelt jobber, samt hvilke grupper som kommer og blir borte, kan endre seg radikalt på kort tid. Den kontakten Pro Sentret har med de ulike aktørene på prostitusjonsmarkedet gjør oss likevel godt posisjonert til å kunne estimere hvor mange det kan dreie seg om. Pro Sentret antar at det på landsbasis finnes 3000 personer som i løpet av siste år har solgt seksuelle tjenester. Majoriteten av disse er kvinner. Videre antar Pro Sentret at nærmere 50 % er personer med utenlandsk opprinnelse.

Prostitusjonsmarkedet er sammensatt. Kvinner og menn selger seksuelle tjenester til kvinner og menn fra ulike arenaer, innendørs eller utendørs. De ulike arenaene kjennetegnes i hovedsak av hvordan kontaktformidlingen mellom kjøper og selger foregår og hvor den seksuelle tjenesten utføres.

Innendørsprostitusjon

Innendørsprostitusjonen er vesentlig mindre synlig enn den prostitusjonen som foregår i det offentlige rom, og det er en arena i stadig endring.

Innendørsmarkedet består av massasjeinstitutt, leiligheter, mobilprostitusjon, eskorte, hotell-, restaurant-, bar- og klubbprostitusjon. Det kan være stor mobilitet mellom de ulike arenaene på innendørsmarkedet, men lite tyder på at det, i hvert fall i Oslo, er noen særlig grad av overlapping mellom innendørs- og gateprostitusjonen.

Massasjeinstituttene er den eneste prostitusjonsarenaen på innendørsmarkedet hvor det annonseres med full adresse. De er derfor lett tilgjengelig for kunder. Det finnes massasjeinstitutt i noen store byer i Norge. I Oslo var det omtrent 18 forskjellige institutter i 2003. Det er store variasjoner mellom de ulike instituttene både med hensyn til størrelse, drift og kvinnes nasjonalitet. På enkelte institutt jobber det bare kvinner fra samme land, på andre er det medarbeidere fra flere kontinenter. Antallet medarbeidere kan på sin side variere fra en håndfull til over 30. Pro Sentret har i løpet av 2003 hatt kontakt med de fleste massasjeinstituttene i Oslo.

Leiligheter for prostitusjonsformål kan enten være eid eller leid og som regel går to eller flere kvinner sammen om å dele døgnet og utgiftene. Kvinnene annonserer med mobiltelefonnummer uten å oppgi adresse. Denne blir kunden til del først når en konkret avtale er inngått. Hvor mange leiligheter som blir brukt til dette formål i Oslo og landet ellers er svært usikkert. Mobiliteten i dette markedet har imidlertid økt etter at en presisering i Straffelovens § 202 (hallikparagrafen) gjorde utleie av lokaler til prostitusjonsformål ulovlig.

Mobilprostitusjon viser til en form for omreisende prostitusjon der kvinnene annonserer med mobilnummer og dato for når de oppholder seg på ulike steder. Kunden tar kontakt og avtaler et møte, vanligvis på et hotell eller i en leilighet. Det var en markant økning i mobilprostitusjonen for et par år tilbake, men det virker som om det nå har stabilisert seg noe. Denne formen for prostitusjon forteller oss at det er etterspørsel etter seksuelle tjenester over hele landet.

*Eskorte*prostitusjon innebærer at kvinnen selger sine tjenester for et lengre tidsrom. Det kan dreie seg om alt fra en kveld eller natt, til en helg, en uke eller mer, gjerne som ledsager til forretningsmiddag eller som følge på en reise. Hvor mange kvinner som driver med eskorte i Norge vet vi lite om.

Hotell-, restaurant-, bar- og klubbprostitusjon er kjent fra Oslo og andre større byer i Norge. Kvinnene etablerer kontakt med kundene på disse stedene og utfører avtalte tjenester på et hotellrom, i egen eller kundens leilighet. Omfanget av denne type prostitusjon i Norge er ikke kjent.

Utendørsprostitusjon

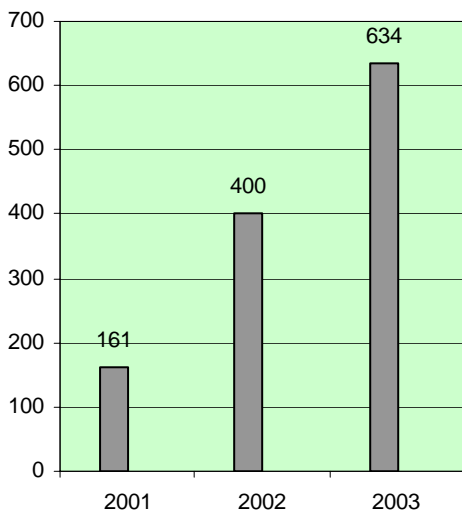
Gateprostitusjonen er den mest synlige prostitusjonsarenaen, men utgjør trolig ikke mer enn 1/3 av markedet. Det er ikke bare Oslo som har et gateprostitusjonsmiljø. Pro Sentrets erfaring tilsier at en vil finne gateprostitusjon i alle større byer med et etablert rusmiljø. Det er imidlertid bare Bergen og Stavanger, i tillegg til Oslo, som har et kjent, mer eller mindre definert og avgrenset geografisk område hvor prostitusjonen foregår.

De fleste kundene kommer i bil, men noen er også gående. Når de har etablert kontakt og avtalt tjenester er det vanlig at kvinnen blir med i kundens bil og utfører de avtalte tjenester der, i hans bolig eller ute i det fri.

Tog- og busstasjoner, kjøpesentre, parkarealer, svømmehaller, spillehaller og offentlig toalett er også utendørsarenaer for prostitusjon. Disse stedene er imidlertid først og fremst forbundet med menn og mindreårige i prostitusjon.

Viktige utviklingstrekk

Som nevnt innledningsvis er prostitusjonsmarkedet i kontinuerlig bevegelse. Utviklingen på de ulike arenaene endrer seg hurtig både med hensyn til hvor arenaene er, hvilke aktører som til en hver tid er til stede og hvordan de organiseres. Pro Sentret har imidlertid god kontakt med de ulike prostitusjonsmiljøene og er av den oppfatning at de viktigste utviklingsrekkene på prostitusjonsmarkedet i 2003 var:

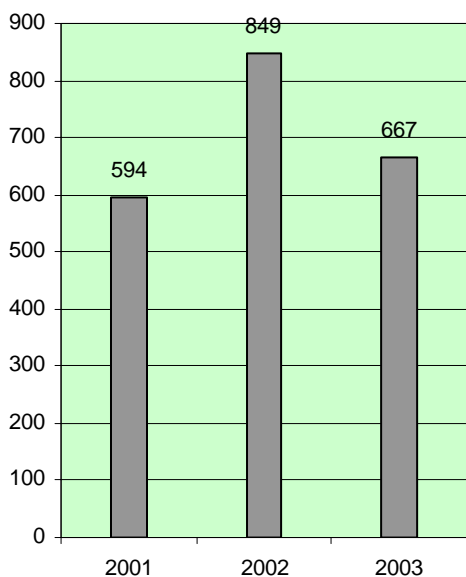
Utenlandsk prostitusjon har, i tråd med de foregående år, økt betraktelig det siste året. Som tabellen til venstre viser har Pro Sentret over de siste årene møtt et stadig økende antall utenlandske kvinner som selger seksuelle tjenester. Disse tallene beskriver ikke den faktiske økningen av utenlandsk prostitusjon i Norge, men det antall kvinner Pro Sentret har vært i kontakt med. Et marginalisert marked og økt mobilitet gjør det vanskelig å angi nøyaktig hvor stor økningen er i Oslo og landet for øvrig. Pro Sentret er imidlertid av den oppfatning at med vår kjennskap til og erfaring med prostitusjonsmarkedet generelt og det utenlandske prostitusjonsmarkedet spesielt framstår disse tallene som en god indikator på den generelle utviklingen. Norge har således de siste årene fått et betraktelig innslag av personer med utenlandsk opprinnelse i prostitusjonen, både innendørs og utendørs. **48 % av Pro Sentrets brukere er nå av utenlandsk opprinnelse.**

Organiseringen av prostitusjonsmarkedet har endret seg i takt med det økende antallet utenlandske kvinner i prostitusjon. Norske kvinner som selger seksuelle tjenester har tradisjonelt gjort dette på egen hånd. Hallikvirksomhet eller organisert prostitusjon har således hørt til sjeldenhetene.

Dette bildet har endret seg betraktelig, spesielt med tilstrømningen av kvinner fra Øst og Sørøst Europa. Pro Sentret erfarer at mange av disse kvinnene er organisert hit til landet. Det er mye som tyder på at det også i de øvrige utenlandske miljøene finnes ulike former for organisering.

At mye av utenlandsk prostitusjonen er organisert har vært særlig tydelig på gata. De ulike grupperingene av utenlandske kvinner står på bestemte deler av strøket og det er lite kontakt på tvers av nasjonaliteter. Kvinner av samme nasjonalitet eller geografisk område har oppsyn med hverandre, og eventuelle bakmenn følger med. For de som lever under en eller annen form for tvang, varierer graden av vold og trusler sterkt. Ikke mange forteller om grove episoder. Mange av de utenlandske kvinnene forteller imidlertid om "boyfriends" som de gir en del av sin fortjeneste. Dette som betaling for den bistand de har mottatt, av en eller flere personer, på sin reise fra hjemlandet og til Norge, og under oppholdet her.

Enkelte norske kvinner i gateprostitusjonen forteller på sin side om ubehagelige episoder hvor de har blitt kontaktet av menn de mener er de utenlandske kvinnenes bakmenn. Disse har etter sigende satt fram ulike former for trusler, spesielt knyttet til hvor de kan eller ikke kan stå.

Færre norske kvinner i gateprostitusjonen, er et sentralt trekk ved utviklingen på prostitusjonsmarkedet i 2003. For de norske kvinnene har situasjonen og miljøet på strøket endret seg vesentlig i løpet av de siste par årene. De utenlandske kvinnenes inntog gjør at enkelte føler seg fortrenget. Flere kvinner på strøket, spesielt unge rusfrie kvinner, gir også skjerpet konkurranse, en konkurranse de norske rusavhengige kvinnene opplever at de taper. Som tabellen til venstre viser møtte Pro Sentret i 2003 betraktelig færre norske kvinner i gateprostitusjon.

På samme måte som tallene for utenlandsk prostitusjon, representerer ikke disse den faktiske nedgangen av norske kvinner i gateprostitusjon, men sier noe om andelen norske kvinner Pro Sentret har møtt i sitt oppsøkende arbeid ute. Vi mener imidlertid at også disse tallene er en god indikator på hva som er den faktiske situasjonen i gateprostitusjonen.

Pro Sentret kan ikke med sikkerhet si hva denne nedgangen skyldes. Den økte innsatsen overfor utenlandske kvinner i prostitusjon har kommet som et tillegg til det arbeidet som gjøres opp mot norske kvinner i gateprostitusjonsmiljøet, og ikke på bekostning av dette. Det er derfor ingen grunn til å tro at nedgangen i antall norske kvinner skyldes redusert innsats fra vår side. Pro Sentret er imidlertid av den oppfatning at følgende forhold kan ha hatt betydning for reduksjonen:

I 2003 har det vært en lettere tilgang på metadonbehandling. Dette innebærer at kvinner som tidligere brukte mye tid på strøket for å finansiere sitt rusmisbruk, nå slipper dette fordi de får legemiddelassistert behandling. Selv om enkelte fortsatt selger seksuelle tjenester for å finansiere et sidemisbruk eller for å supplere en stram økonomi, er hyppigheten ofte drastisk redusert.

Som nevnt har tilstrømningen av utenlandske kvinner i gateprostitusjonen, skjerpet konkurransen. De norske kvinnene uttrykker at det blir vanskeligere å skaffe til veie de pengene de trenger. De må derfor stadig bruke lengre tid på strøket når de selger seksuelle tjenester. Pro Sentret antar derfor at enkelte finner andre inntjeningsmuligheter som tyveri, ran og kjøp og salg av illegale stoffer.

Økt tilstrømning av utenlandske kvinner i gateprostitusjonen har resultert i at eventuelle bakmenn og organisatorer er til stede i miljøet. Noen norske kvinner har uttrykt at denne tilstedeværelsen og disse personenes lite imøtekommende væremåte bidrar til at de føler seg mer utrygge på strøket enn tidligere. Andre har også opplevd å bli truet verbalt. Enkelte norske kvinner er også av den oppfatning at politiet er oftere på strøket enn tidligere og uroer miljøet og da særlig kundene. Politiets og bakmennes tilstedeværelse kan således ha gjort strøket mindre attraktivt for enkelte norske kvinner, som da kanskje heller selger seksuelle tjenester på andre arenaer eller til andre tider.

Innendørsmarkedets skjulte og til tider svært omskiftelige karakter gjør det komplisert å følge med på de endringene som skjer på denne prostitusjonsarenaen. Pro Sentrets kontakt med innendørsmarkedet tilsier imidlertid at den trenden vi har sett i gateprostitusjonen, med økt utenlandsk prostitusjon, også gjør seg gjeldende innendørs. Det har den siste tiden særlig vært en tilstrømning av østeuropeiske kvinner som i hovedsak selger seksuelle tjenester fra leiligheter. Hvor stor denne økningen er, er vanskelig å anslå, men at den kan være i tråd med den økningen vi har sett utendørs er ikke umulig. Mye tyder også på at en betydelig andel av de utenlandske kvinnene som selger seksuelle tjenester på innendørsmarkedet er involvert i en eller annen form for organisert virksomhet. Også innendørs virker det som om dette særlig gjelder kvinner fra Øst og Sørøst Europa, men også kvinner fra andre kontinenter kan være organisert til landet på en eller annen måte.

I løpet av året har det blitt tydeliggjort, bl.a. gjennom en aktuell halliksak, at det finnes et etablert innendørsmarked for prostitusjon i Stavanger. Prostitusjonstiltaket Albertine har i 2003 hatt et spesielt fokus på og forsøkt å kartlegge innendørsmarkedet i byen. Som i Oslo er det både norske og utenlandske kvinner som selger seksuelle tjenester på innendørsmarkedet i Stavanger.

Noen har reist til Stavanger på egen hånd, andre er organisert til distriktet av andre. I Bergen er situasjonen den samme.

Den norsk-russiske prostitusjonen i Finnmark har ikke forsvunnet selv om medias interesse for denne har avtatt betraktelig det siste året. Formen har imidlertid endret seg. I motsetning til tidligere foregår nå møtet mellom kjøper og selger i hovedsak i den private sfære, som oftest i kjøperens hjem, og ikke i det offentlige rom.

Pro Sentrets kompetansesenterarbeid

Pro Sentret opprettet i 2003 en egen seksjon for dokumentasjon fordi vi ønsket et større fokus på oppgavene vi har som kompetansesenter. Det er en rekke slike oppgaver som gjøres av alle ansatte på sentret, for eksempel opplæring og undervisning. Vi har imidlertid erfart at behovet for ytterligere fokus på dokumentasjon og videreformidling av kunnskap krever at noen har dette som sitt arbeidsområde og ikke et stykke arbeid ved siden av det sosiale arbeidet.

Offentlige diskusjoner på prostitusjonsområdet

Utenlandske kvinner i prostitusjonen i Norge

Tilstrømningen av utenlandske kvinner på det norske prostitusjonsmarkedet har ført til et behov for at vi øker vår innsats på feltet. Derfor har vi i år også etablert en egen seksjon for utenlandsk prostitusjon på Pro Sentret. Økningen av utenlandske kvinner har ført til mer pressefokus og bekymring, både for økt kriminalitet i miljøet og for kvinnes situasjon.

Regjeringen lanserte i februar 2003 sin handlingsplan mot handel med kvinner og barn 2003-2005. Pro Sentret deltok aktivt i den prosessen som førte fram til planen, og har en sentral rolle i gjennomføringen, særlig på områdene beskyttelse, hjelp, forebygging og kunnskapsinnhenting/formidling. I kraft av vår store kontaktflate i prostitusjonsmiljøene blir sentret oppfattet som en kunnskapsbase og en formidler for alle som har oppgaver i henhold til planen. Vi brukes mer i utforming av tiltak og til opplæring. Vi har bl.a. hatt foredrag for politiet, for ansatte i UD og for politiske partier siste år.

I skrivende stund er vi en tredjedel ut i planperioden, og vi er bekymret for at det har tatt tid å få tiltakene på plass. Vi bekymrer oss også for at planen, hvis den kun får en anvendelse for de groveste tilfellene av trafficking, vil gjelde for et fåtall av de utenlandske kvinnene i prostitusjonen. Det finnes mange grader av utnyttning innen trafficking. Mange kvinner har ikke en tydelig "offerposisjon" selv om de er utsatt for kriminelle handlinger etter norsk lov. Stigma fører også til at de ikke alltid får troverdighet hos politi og hjelpere. Det er åpenbart at det er forskjellige forståelser av hvem planens tiltak gjelder for, og vi ser fram til en avklaring av dette.

Kunder i prostitusjonen

Helt siden sent 70-tall har det vært en debatt om lovgivning i forhold til kundene i prostitusjonen. Etter at Sverige innførte kriminalisering av sexkjøp i 1999, har den politiske debatten også tatt fart i Norge. Regjeringen ønsker å vurdere en slik kriminalisering etter at erfaringene med den svenske lovgivningen er vurdert. Problemet har vært at det foreligger svært lite vitenskapelig dokumentasjon på de faktiske virkningene fra Sverige. Pro Sentret tok derfor initiativ til å sammenfatte det vi vet om kundekriminalisering til nå, med vekt på de svenske erfaringene. Dette kombinerte vi med en kvalitativ undersøkelse av kunders egen oppfatning av sine sexkjøp, ved et utvalg kunder på Internett. Rapporten, ”Den seksuelle slavestand? – ein rapport om kundar i prostitusjonen” av antropolog Ingrid Smette, ble offentliggjort ved en dagskonferanse i februar. Rapporten viser kompleksiteten og det motsigelsesfulle i kundenes selvoppfatning, den problematiserer makt- og avmaktsbilder i prostitusjonen. Pro Sentret vil ikke anbefale en kriminalisering av kjøp. Den viktigste grunnen til dette er konsekvensene for selgerne i prostitusjonen. Det er all grunn til å tro at et marked under jorda vil ramme dem: mer avhengighet av organisatorer, mer voldsutsatthet og mindre egenkontroll. Pro Sentret mener at arbeidet med holdningsendringer må ta utgangspunkt i en dialog med partene i prostitusjonen, ikke ytterligere kontrolltiltak. Vi mener imidlertid at det må bli mer fokus på kundenes virksomhet. Prostitusjon og mannlig seksualitet må bli tema for en bredere samtale, en samtale ikke minst menn selv må delta i.

Debatten har også ført til etablering av norske nettverk både for og mot kriminalisering.

Pro Sentrets konferanse “Prostitution Control and Globalisation”

Pro Sentret fylte 20 år i 2003 og ønsket å markere dette ved en dagskonferanse som kunne heve perspektivet på de dagsaktuelle spørsmålene og sette dem inn i en ramme. Kriminalisering må sees som en del av kontrollpolitikken, og trafficking ønsket vi å sette inn i et arbeidsmigrasjonsperspektiv. Konferansen ble avholdt 5. september. Det var ca. 200 deltakere fra inn og utland. Alle innledninger foreligger som egen rapport på vår hjemmeside.

Andre viktige diskusjoner på prostitusjonsfeltet

Tiltak for prostituerte – sluttpakke

I sammenheng med at 6 organisasjoner lanserte et nettverk for kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester kritiserte de også prostitusjonstiltakene for å arbeide ensidig skadereduserende uten å gi kvinnene synlige alternativer til prostitusjon. Vi fikk en debatt både om kriminalisering og om tiltak som kan lette veien ut av prostitusjonen.

Pro Sentrets holdning er at vi ønsker velkommen en bred, samlet gjennomgang av prostitusjonsområdet i hele Norge. Alle prostitusjonstiltakene arbeider i dag med å lage individuelt tilpassede løsninger for de som vil ut. Det er viktig at løsningene ikke virker ytterligere stigmatiserende eller klientifiserende. Kvinner i prostitusjonen må ikke reduseres til noen som ikke vet sitt eget beste. I denne sammenheng er det ikke noen motsetning mellom å arbeide skadereduserende og å arbeide for at kvinner og menn skal kunne velge seg ut av prostitusjonen.

I kjølvannet av dette utspillet og den påfølgende debatten ble det etablert et nettverk mot kriminalisering.

Prostituertes deltakelse i debatter om prostitusjon

I 2003 har prostituerte selv blitt mer aktive i debattene omkring spørsmål som angår dem. Dette har i første rekke handlet om kriminaliseringsspørsmål hvor flere kvinner har markert seg gjennom avisinnlegg, intervjuer, aktiv deltakelse på konferanser, og ikke minst gjennom aktivitet innenfor nettverket mot kriminalisering. I november i år arrangerte en del kvinner med prostitusjonserfaring et temamøte om prostitusjon for Stortingspolitikere, hvor de tok opp sentrale spørsmål som: veien ut av prostitusjon, lovregulering, skattelegging og stigmatiseringen av prostituerte. Pro Sentret ønsker at prostituerte selv skal bli mer synlige i debatter som dreier seg om deres virkelighet og vil etter beste evne støtte opp om en slik utvikling.

Seksuelle tjenester til sterkt funksjonshemmede

Lotusprosjektet i Vestfold - et brukerstyrt tiltak for funksjonshemmede - reiste i høst diskusjon om mulighetene for å formidle seksuelle tjenester til sterkt funksjonshemmede. Dette førte til en kort, men opphetet, debatt om funksjonshemmedes rett og mulighet til et seksualliv. Debatten berører vårt område og vi finner den viktig fordi den belyser holdninger til kommersielle seksuelle tjenester og grensene for hva vi finner akseptabelt. Temperaturen i debatten var også tankevekkende. Det er tydelig at det for mange var viktigere å distansere seg fra kjøp av sex enn å forholde seg til behovet for sex: "Da blir det jo prostitusjon..." var et gjennomgangstema. Videre ser det ut til at fordommene omkring funksjonshemmedes seksualliv fører til en usynliggjøring. Til syvende og sist blir det de funksjonsfriske som setter normene for hvilken plass seksualiteten skal ha i omgang mellom mennesker og hvilke spilleregler som skal følges. Det kan se ut til at en av de uskrevne reglene er at behovet for sex ikke er et behov i seg selv, men representerer andre - "edlere" - følelser.

Rusdebatten – en debatt om både tiltak og holdninger

Pro Sentret har vært noe mindre aktiv på dette området i 2003. Den store saken har vært rusreformen med overføring av deler av rusomsorgen til statlige helsetjenester.

Hvis dette fører til at rusbrukere faktisk får bedret sine pasientrettigheter, er dette en bra ting. For øvrig får vi stadig bekreftet at det er slående paralleller mellom rusdebatten og prostitusjonsdebatten når det gjelder synet på brukerne. Stigmatisering, manglende vilje til å inkludere dem i debatten og utforming av tiltak, klientifisering og kriminalisering er gjennomgangstemaer, bl.a. i ”Plata-debatten” i sommer. (Se vår årsmelding 2002). Også frykten for at skadereuserende tiltak skal føre til at rusmisbruk skal bli mer attraktivt, gjør seg gjeldende. Det er hele tiden nødvendig å ha en debatt om de underliggende holdningene på feltet. Vi har, med tilfredshet, merket oss at ord som rettigheter og verdighet oftere brukes i dagens debatt enn for noen få år siden.

Sprøyterom

Den offentlige debatten om sprøyterom har vært lang og veien fram til et konkret forslag om en forsøksordning mer enn kronglete. Etter at et forslag hadde vært ute på høring, bestemte regjeringen seg for å ikke foreslå de lovendringene som var nødvendig for å legge til rette for et forsøk med sprøyterom. I juni 2003 fattet imidlertid Stortinget vedtak om at regjeringen skulle foreslå slike lovendringer. I desember la så departementene fram et høringsnotat om nødvendige lovendringer for en forsøksordning med sprøyterom. Pro Sentret er positiv til en opprettelse av sprøyterom for injiserende rusmisbrukere, og har i sin uttalelse til departementene gitt uttrykk for dette. Det er vår klare oppfatning at en slik ordning vil kunne bidra til å gi injiserende rusmisbrukere økt respekt, bedre helse og lettere tilgang på nødvendige hjelpetiltak.

Nettverksarbeid

Norsk og nordisk nettverk

Det har i mange år eksistert både norsk og nordisk nettverk for tiltak som arbeider direkte med kvinner og menn i prostitusjonen. Det norske nettverket hadde møte i april i Oslo, arrangert av Nadheim, Kirkens Bymisjon. Hovedsak på dette nettverksmøte var regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn. Pro Sentret deltok med en innledning om Empowerment.

Det Nordiske Nettverket hadde møte i København i februar. Hovedsaker var barn og unge i prostitusjonen og den migrasjonsrelaterte prostitusjonen. Pro Sentret deltok med innledning om barn og unge. Et forslag fra Pro Sentret om å inkludere Russland og de baltiske landene i nettverket ble avvist. Pro Sentret har sekretariatsfunksjoner for det Nordiske nettverket i 2004.

Øst - vest nettverk

Det har det siste året foregått en betydelig kunnskapsutveksling mellom Norge, Russland og de baltiske landene. Bakgrunnen for dette er bl.a. at Norge har hatt sekretariatsfunksjon for et større helseprogram kalt: "Baltic Sea Task Force on Communicable Diseases". Pro Sentret har deltatt i det HIV/AIDS forebyggende arbeid ved å inngå i samarbeidsprosjekter med partnere i Murmansk, St. Petersburg, Vilnius, Riga og Tallinn. Noen finansiert av "Baltic Sea Task Force", andre av amerikanske helseprogrammer eller Utenriksdepartementet. I 2003 har vi inngått samarbeidsavtale med "Genders" i Riga, finansiert av UD. Kolleger fra Vilnius og St. Petersburg har hospitert hos oss og vi har blitt brukt som foredragsholdere av myndigheter i Murmansk og St. Petersburg.

11. – 15. juni samlet vi representanter for alle våre samarbeidspartnere i Øst Europa og Finland til seminar på Pro Sentret. 8 tiltak var representert ved 16 fagfolk, ved siden av Pro Sentret. Seminaret førte til dannelse av et øst - vest nettverk for prostitusjonstiltak. Referat er lagt ut på vår hjemmeside. "Baltic Sea Task Force" avsluttes sommeren 2004 og erstattes av et nytt program "Northern Dimension", som ved siden av helse kommer til å vektlegge sosiale forhold. Dette programmet starter samtidig som EUutvidelsen og vil ha sekretariat i Sverige.

Andre nettverk: EU

Under EUs helseprogram har Pro Sentret i 2003 vært aktiv i 3 europeiske nettverk som arbeider med HIV forebygging og prostitusjon. EUROPAP (European Network for HIV-STD prevention in Prostitution) har arbeidet med generell overvåkning av utviklingen, samt utarbeidelse av råd og retningslinjer for helsearbeidere og beslutningstakere som forholder seg til prostitusjonsspørsmål. TAMPEP (Transnational AIDS/STD Prevention among Migrant Prostitutes in Europe/Project) har utviklet metodikk for arbeidet med migrasjonsrelatert prostitusjon, samt samlet opplysninger om utviklingstrekk på dette området i Europa. ENMP (European Network Male Prostitution) arbeider med HIV forebygging for mannlig prostitusjon. Framtiden til disse nettverkene er usikker fra og med 2004 da EUs helseprogram er under endring.

Studietur til Albania

Siden stadig flere av de utenlandske kvinnene i prostitusjonen i Norge kommer fra Albania (64 av våre brukere i 2003 mot 22 i 2002) ønsket vi å vite mer om kvinnenenes bakgrunn og deres muligheter for repatriering. En studietur i november er referert på vår hjemmeside. Vi har knyttet kontakter med flere hjelpetiltak i Albania som vi regner med vil være nyttige samarbeidspartnere ved eventuell hjemsending.

Kunnskapsformidling

I 2003 har vi etablert hjemmesiden vår. Den er gjort mer oversiktlig og brukervennlig. Alle publiserte dokumenter fra de seinere år er tilgjengelige der. Vi tar sikte på å ha en regelmessig oppdatering. Hjemmesiden er først og fremst tenkt som et middel til å spre informasjon. Det er p.t. ikke kapasitet til å gjøre den mer interaktiv. Vi har i 2003 hatt en liten nedgang i henvendelser fra elever ved grunn- og videregående skoler. Det kan ha sammenheng med at vi henviser til hjemmesiden hvor man kan finne relevant informasjon, så arbeidet er effektivisert i forhold til denne brukergruppa.

www.prosentret.no

Annet formidlingsarbeid

Formidling av kunnskap på prostitusjonsområdet skjer i en rekke former:

Foredrag

Dette kan være oppdatering av fagmiljøet hos politi, sosialkontorer, krisesentre eller undervisning på høyskoler. Informasjon til politiske partier og ideelle organisasjoner

Opplæring av hospitanter/praktikanter

Vi har hatt 15 hospitanter i tillegg til kolleger fra St. Petersburg og Vilnius som er nevnt over. Det er elever ved politi-, sykepleier- og sosialarbeiderutdanninger ved høyskolene, samt etterutdanningsstudenter og kolleger ved andre prostitusjonstiltak.

Høringsuttalelser

Vi har avgitt to høringsuttalelser: til straffelovens § 224, forbud mot handel med mennesker og endringer i samme lov § 202, samt uttalelse til Nordisk råd om tiltak mot prostitusjon og handel med kvinner.

Presse

De viktigste diskusjonstemaene har vært de som er nevnt over: kriminalisering og utenlandsk prostitusjon. Aktiviteten er på omtrent samme nivå som i 2002.

Hva ”samfunnet” har gjort i 2003

Prostitusjon er et marginalet samfunnsproblem. Marginalet i den forstand at det er relativt få personer som tar del i prostitusjonen. På selgersiden, omtrent 3000 kvinner og noen menn. På kjøpersiden, omtrent 1,4 % av den voksne mannlige befolkningen i Norge og noen kvinner. Hvor mange som er involvert i prostitusjon som tredjepart er ukjent. Problemets ”størrelse” skulle således tilsi at det ble viet relativt lite oppmerksomhet på alle nivåer i samfunnet. Det er imidlertid ikke tilfelle. I gjennom hele 2003 har det vært et stort fokus på prostitusjon som samfunnsfenomen, de ulike aktørene i prostitusjonen og hvordan en skal imøtekomme disse og samfunnets behov. I dette kapitlet vil vi oppsummere de sakene som vi mener har vært mest framtreddende i samfunnsdebatten i året som er gått.

Et kritisk blikk på Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn 2003-2005

I februar 2003 lanserte regjeringen sin handlingsplan mot handel med kvinner og barn, etter flere års forarbeid. På dette tidspunktet var Norge allerede på etterskudd hva gjelder trafficking, eller handel med mennesker. Internasjonalt hadde det lenge vært et sterkt fokus på denne problematikken og allerede i 1996 fikk Pro Sentret EU midler for å arbeide med utenlandske kvinner i prostitusjon og deres spesifikke problemer. Når handlingsplanen endelig kom var 31 % av Pro Sentrets brukere utenlandske kvinner, mange av dem organisert til landet. Den internasjonale organiserte kriminaliteten rundt hallikvirksomhet og handel med kvinner hadde således allerede fått fotfeste.

Dette til tross, eller kanskje nettopp derfor, er Pro Sentret positive til at regjeringen har lagt fram en handlingsplan med 23 tiltak ”for å forebygge, avdekke og straffeforfølge forbrytelser knyttet til handel med kvinner og barn, samt å beskytte og yte bistand til dem som har vært ofre for menneskehandel”. Etter Pro Sentrets oppfatning er det nødvendig med et bredt tverrsektorielt samarbeid og en helhetlig innsats fra samfunnets side for å kunne imøtekomme de utfordringene vi står overfor når det gjelder kvinner organisert til Norge for prostitusjon. Det er derfor gledelig at regjeringen ønsker å iverksette tiltak på flere nivå, både nasjonalt og internasjonalt, i kampen mot menneskehandel.

I handlingsplanen blir det understreket at ”en person som har vært utsatt for menneskehandel skal ansees som offer for en kriminell handling, og vil ha krav på beskyttelse og hjelp”.

Norge kan ikke akseptere menneskehandel fordi

- Handel med mennesker innebærer grove krenkelser av menneskerettighetene.
- Handel med mennesker er kynisk utnyttelse av fattigdoms-sårbarhet som i første rekke rammer kvinner og barn.
- Handel med mennesker er uttrykk for seksualisert vold som strider mot prinsippene om likestilling mellom kjønnene.
- Mange av dem som utnyttes av menneskehandlere er mindreårige.
- Handel med kvinner og barn er en alvorlig form for profittmotivert og organisert kriminalitet som truer samfunnsorden og demokratiske verdier

Pressemelding
Justisdepartementet
12.02.03

Handel med mennesker

Rekruttering, transport, overføring, husing eller mottak av personer, ved hjelp av trusler om bruk av vold eller bruk av vold eller andre former for tvang, av bortføring, av bedrageri, av forledelse, av misbruk av myndighet eller sårbar stilling eller av å gi eller motta betaling eller fordeler for å oppnå samtykke fra en person som har kontroll over en annen person, men sikte på utnyttning. Utnyttning skal som et minimum omfatte utnyttning av andres prostitusjon eller andre former for seksuell utnyttning, tvangsarbeid eller tvangstjenester, slaveri eller slaverilignende praksis, trelldom eller fjerning av organer.

Palermo-protokollen

Utfordringen for norske myndigheter i dette vil være å avklare hvem som er blitt handlet med. FNs definisjon av menneskehandel er svært vid, noe som kompliserer de vurderinger som må foretas for å få fastslått om menneskehandel faktisk har funnet sted, eller om det er snakk om andre former for migrasjonsrelatert prostitusjon eller hallikvirksomhet.

Handlingsplanen gir ingen retningslinjer i så måte. De tiltakene for beskyttelse og hjelp som anføres bærer imidlertid preg av at de i hovedsak er for kvinner som ønsker å slutte i prostitusjon. Med dette forutsetter regjeringen i stor grad at utenlandske kvinner i prostitusjon i Norge er eller har vært utsatt for vold, trusler og tvang, og selger seksuelle tjenester mot sin vilje.

Pro Sentret erfarer at dette langt fra er tilfelle. Hjelp og støtte til å komme seg ut av en situasjon som offer for menneskehandel innebære ikke nødvendigvis et ønske om å slutte i prostitusjon, men et ønske om å frigjøre seg fra den utnyttelsen eventuelle bakmenn og organisatorer står for. Regjeringens utgangspunkt bidrar således til at kun en liten del av de utenlandske kvinnene i prostitusjon i Norge omfattes av tiltakene i handlingsplanen og bidrar samtidig til å opprettholde det gamle skille mellom de verdige (de som ønsker seg ut av prostitusjonen) og de uverdige ofrene (de som av ulike grunner ikke kan eller ønsker det).

Pro Sentret er opptatt av at alle kvinner i prostitusjon, som blir utnyttet av en tredjepart og således er offer for en kriminell handling, skal ha rett på bistand og hjelp uavhengig av om de ønsker å slutte i prostitusjonen. Det er handlingens art som er avgjørende for straffbarheten og kvinnenens situasjon som fornærmet som berettiger dem til bistand, og ikke den enkeltes valg når menneskehandelen allerede har funnet sted.

Et år har gått siden handlingsplanen ble lansert og norske myndigheter mener å være godt i gang med arbeidet, og at samtlige av tiltakene i planen er påbegynt¹. Pro Sentret etterlyser imidlertid konkrete resultater og iverksetting av tiltak som kvinnene trenger. Dette gjelder både i forhold til å forbedre og trygge deres livssituasjon under oppholdet i Norge, sikre og ivareta deres rettigheter i forhold til helse og velferd, samt ved kontakt med politiet generelt og ved anmeldelse spesielt, etablering av gode ordninger for hjelp og bistand av både psykososial, økonomisk og juridisk karakter, samt sikre en forsvarlig repatriering.

Handlingsplanens pkt. 1

Ved å avklare vilkår for at ofre for menneskehandel kan anerkjennes som flyktning

Pro Sentret savner en avklaring på hvilke vilkår som skal legges til grunn for at ofre for menneskehandel kan erkjennes som flyktninger, jfr. handlingsplanens punkt 1.

¹ Sletner, Rita "Menneskeforakt satt i system", Nationen 26.11.03

Case

Sofia er 27 år og fra Albania. Hun ble gift i ung alder og har to barn som bor hos hennes søster. Ektefellen døde i en arbeidsulykke. Sofia fikk gjennom noen venner av mannen tilbud om jobb i Italia. Ved ankomst ble hun tvunget inn i prostitusjon. Etter flere år maktet hun å rømme fra sine bakmenn. Hun kom til Norge og søkte asyl her. Norske myndigheter vil, i.h.t. Dublin-konvensjonen, sende Sofia tilbake til Italia. For Sofia er det imidlertid ikke mulig å returnere til Italia. Bakmennene venter der. Hun kommer derfor til å forlate Norge til fordel for et annet land i Europa før det er fattet vedtak i saken.

Handlingsplanens pkt. 3

Ved å legge til rette for at bortvisningsvedtak vedrørende ofre for menneskehandel kan stilles i bero inntil 45 dager (en refleksjonsperiode) med sikte på praktisk oppfølging og hjelpetiltak overfor den enkelte.

Case

Alba er 22 år og fra Albania. Hun ble lurt av en person som var vel ansett i landsbyen. Han lovte Alba jobb i hovedstaden men solgte henne til en mann som bragte henne til Hellas. Derfra kom hun til Norge. Alba står i gjeld til disse personene. En kveld blir Alba stoppet av norsk politi som sjekker hennes papirer. Da det viser seg at hennes visum har gått ut blir hun tatt med til politistasjonen og bortvist fra Norge neste dag. Ingen spør Alba om hennes historie. Alba kan ikke reise tilbake til sin familie. Hun frykter at halliken vil spore henne opp igjen hvis hun reiser hjem.

Vi har siste år hatt kontakt med utenlandske kvinner som har fått avslag på sine søknader om politisk asyl fordi de er såkalte grunnløse asylanter. Andre får beskjed om at de vil bli returnert til annet Schengenland i henhold til Dublin-konvensjonen. I begge tilfeller er kvinnene sjeldent innstilt på dette. Førstnevnte fordi de som regel ikke har noe å returnere til i sitt hjemland, verken materielt eller i forhold til hjelp og bistand, og sistnevnte fordi de har forlatt det landet de skal returneres til på grunn av trusler og tvang fra en tredjepart. Resultatet er som regel at kvinnene ikke venter på uttransportering, men forlater Norge på egenhånd og blir flytende rundt i Europa i en evig illegal tilværelse. Pro Sentret er av den oppfatning at norske myndigheter må være seg sitt ansvar bevisst når det gjelder å forhindre at disse kvinnene blir satt i en så ekstremt sårbar posisjon som dette, og raskt avklarer hvilke omstendigheter som må være til stede for at menneskehandel og tvangsprostitusjon skal regnes som forfølgelse. Videre er det viktig at de ansvarlige myndigheter for gjennomføringen av handlingsplanen og norsk asyl- og flyktningpolitikk samhandler for å forhindre at de gode intensjonene for ivaretagelse av ofre for menneskehandel blir slått i hjel av andres ønsker om en strengere asylpolitikk.

Pr. i dag kan kvinner som har vært utsatt for menneskehandel ikke påberope seg en rett til å få et eventuelt bortvisningsvedtak stillet i bero, da det fortsatt ikke er utarbeidet retningslinjer for iverksetting av refleksjonsperioden på 45 dager. Vi kan heller ikke se at det er utarbeidet konkrete ordninger for et trygt oppholdssted, samt adgang til sosial, medisinsk og psykologisk bistand for den enkelte i refleksjonsperioden, slik handlingsplanen anfører.

Handlingsplanen legger stor vekt på at kvinnene skal vende hjem til sine hjemland etter at hjelp og støtte er gitt i en kort periode. Kvinner som sendes hjem er imidlertid svært sårbare for på nytt å bli utsatt for trafficking, da mange kommer fra områder hvor prostitusjon er svært tabubelagt og heftet med stigma, og hvor de ikke kan forvente å få noen form for bistand. I følge handlingsplanen skal en hjemsendelse og muligheter for rehabilitering derfor ”vurderes og planlegges i samarbeid mellom personen det gjelder og myndigheter, samt frivillige organisasjoner i Norge og i hjemlandet”. Etter hva Pro Sentret erfarer er dette p.t. ikke tilfelle. Utenlandske kvinner i prostitusjon i Norge returneres til sine hjemland av norsk politi, uten at det stilles spørsmålstegn ved på hvilke vilkår de har oppholdt seg i Norge eller hva slags forhold de returneres til. Sjansen for rehabilitering er da liten og faren for re-trafficking stor.

Handlingsplanen pkt. 5

Ved å følge opp og vurdere behovet for ytterligere beskyttelse, utover alminnelig vitnebeskyttelsesprogram, for kvinner og barn som velger å bistå myndighetene i etterforskning og straffefølgning

Pro Sentret er også skeptisk til at mye av hjelpen som ytes knyttes opp mot den enkeltes vilje til å bistå politi og andre myndigheter med informasjon. Norske myndigheter kan til dels garantere for kvinnenens sikkerhet under oppholdet i Norge, men har ingen mulighet til å gi slike garantier hva gjelder egen sikkerhet ved retur til hjemlandet, eller familie og andre nærstående sikkerhet over hodet. Kvinner med et beskyttelses- og/eller bistandsbehov kan således ha mange grunner til ikke å samarbeide med myndighetene. De har likevel krav på vår hjelp. Utenlandske kvinner i prostitusjon i Norge er ikke et middel for norske myndigheter i jakten på bakmenn og organiserte kriminelle nettverk, men selvstendige personer med individuelle rettigheter og som har krav på å få disse ivare tatt på en forsvarlig måte.

Intensjonen i handlingsplanen er å styrke politiets innsats overfor menneskehandel og internasjonalt organisert kriminalitet. Samtidig understrekes det at ofrene for denne type handlinger skal behandles på en måte som inngir trygghet og tillit til norske myndigheter. Pro Sentret kjenner ikke til hvor langt politiet har kommet i dette arbeidet. Utenlandske kvinner forteller oss imidlertid om møter med norsk politi som indikerer at det fortsatt er rom for forbedring. Kvinnene opplever å kun ha interesse som informanter og ikke som personer med individuelle rettigheter. De blir ikke tatt alvorlig og opplever ofte politiets framferd som trakassering. Dette til tross for at 1) det ikke er ulovlig å selge seksuelle tjenester i Norge selv om man oppholder seg i landet midlertidig, 2) kvinnene er ofte utsatt for kriminelle handlinger og 3) i kraft av det er de svært viktige for politiet både i deres arbeid mot organisert kriminalitet og handel med kvinner. Det er således fortsatt forskjell mellom norske myndigheters intensjoner og det enkelte deler av politiet gjør i saker som involverer utenlandske kvinner i prostitusjon.

På det året som er gått siden regjeringen lanserte sin handlingsplan mot handel med kvinner og barn har vi fått lite synlige resultater. De viktigste hjelpetiltakene for kvinner og barn utsatt for trafficking er fortsatt ikke på plass og politiet strever med å finne ut av hvordan de skal gripe an problematikken. Et år inn i planperioden nedsetter de ansvarlige for handlingsplanen fortsatt arbeids- og utredningsgrupper, og planlegger omfattende ordninger for hvordan tiltakene i handlingsplanen skal implementeres. Det vi ser er et system som bygges ovenfra og ned, og som ikke kan iverksettes før alle brikkene er på plass. Dette er selvfølgelig svært tidkrevende og kua dør mens gresset gror. Pro Sentret ønsker seg en mer pågående holdning fra de ansvarliges side, hvor en utarbeidet ad hoc løsninger etter hvert som en blir presentert for ulike utfordringer, og hvor tiltakene utarbeides i forhold til de erfaringene som blir gjort.

Det finnes allerede en rekke instanser som arbeider med relatert problematikk, og som har godt fungerende hjelpetilbud som kan og bør benyttes i dette arbeidet. På den måten kan vi sikre at kvinner utsatt for menneskehandel faktisk får tilbud om adekvat hjelp og bistand, mens byråkratene arbeider, og før planperioden er over.

Ny lov mot handel med mennesker og endringer i hallikparagrafen

Den 13. desember 2000 undertegnet Norge FN konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet. Samtidig ble konvensjonens protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, undertegnet. Norge har ikke tidligere hatt en egen lov mot handel med mennesker. Flere bestemmelser i straffeloven og andre lover rammer imidlertid handlinger som utføres i forbindelse med slik handel. Det hersket imidlertid tvil om disse lovbestemmelsene i tilstrekkelig grad oppfylte FN protokollens krav til å kriminalisere menneskehandel og sikre beskyttelse og bistand til personer utsatt for slik virksomhet.

Et av tiltakene i regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn var å fremme forslag om et eget straffebud mot menneskehandel. En slik særlov ble ansett som nødvendig for at Norge skulle kunne ratifisere FN protokollen, og for å styrke arbeidet for å avdekke og straffeforfølge i saker der kvinner og barn er blitt utsatt for menneskehandel. Et slikt lovforslag ble lagt fram våren 2003, og et nytt straffebud mot menneskehandel trådte i kraft 4. juli 2003. Bestemmelsen finnes i straffelovens § 224.

Str.1. § 202 Hallikparagrafen

Den som

- a) fremmer andres prostitusjon, eller
- b) leier ut lokaler og forstår at lokalene skal brukes til prostitusjon eller utviser grov uaktsomhet i så måte, straffes med bøter eller fengsel inntil 5 år.

Den som i offentlig kunngjøring utvetydig tilbyr, formidler eller etterspør prostitusjon, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

Med prostitusjon menes i denne bestemmelse at en person har seksuell omgang eller handling med en annet mot vederlag.

Innføringen av dette straffebudet medførte en vesentlig endring av straffelovens § 202. Denne paragrafen har vært kjent som ”hallikparagrafen” da den rettet seg mot hallikvirksomhet, det vil si å forlede, fremme, utnytte eller leie ut lokaler til prostitusjon. Det å forlede noen til å drive med prostitusjon eller til å fortsette med det, samt det å utnytte andres prostitusjon har nå blitt tatt ut av hallikparagrafen og plassert i straffebudet mot menneskehandel. Lovgiver har ønsket at hallikparagrafen skal ha et klart fokus på det straffeverdige i å fremme andres prostitusjon, også om den er frivillig. Å tjene penger på å organisere andres prostitusjonsvirksomhet er således fortsatt forbudt. Det samme er å bekjentgjøre egen eller andres prostitusjon.

Det nye straffebudet mot menneskehandel på sin side skal ha et fokus på det ulovlige ved å forlede noen til eller utnytte andres prostitusjon. Det skiller seg vesentlig fra den gamle hallikparagrafen ved at utnyttelsen eller forledelsen må ha skjedd ved bruk av vold eller trusler, misbruk av sårbar situasjon eller ved annen utilbørlig adferd, med mindre vedkommende er mindreårig, for at det skal være straffeverdig.

Dessuten nevnes det eksplisitt at det å legge forholdene til rette for, eller på annen måte medvirke til at utnyttelse eller forledelse kan finne sted, er like straffbart som det å faktisk stå for utnyttelsen eller forledelsen. Dette er nytt i forhold til den gamle hallikparagrafen.

Str.1. § 224 Forbud mot menneskehandel

Den som ved vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd utnytter en person til

- a) prostitusjon eller andre seksuelle formål,
- b) tvangsarbeid,
- c) krigstjeneste i fremmed land eller
- d) fjerning av vedkommendes organer,

eller som forleder en person til å la seg bruke til slike formål, straffes for menneskehandel med fengsel inntil 5 år.

På samme måte straffes den som

- a) legger forholdene til rette for slik utnyttelse eller forledelse som nevnt i første ledd ved å anskaffe, transportere eller motta personen,
- b) på annen måte medvirker til utnyttelsen eller forledelsen, eller
- c) gir betaling eller annen fordel for å få samtykke til utnyttelsen fra en person som har myndighet over den fornærmede, eller som mottar slik betaling eller annen fordel.

Den som begår en handling som nevnt i første eller annet ledd mot en person som er under 18 år, straffes uavhengig av om vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd er anvendt. Grov menneskehandel straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den som er utsatt for handlingen, var under 18 år, om det ble brukt grov vold eller tvang eller om handlingen ga betydelig utbytte.

Pro Sentret er positiv til innføringen av en egen lov mot handel med mennesker. Det må ikke være noen tvil om at slik virksomhet innebærer en alvorlig krenkelse mot individets personlige frihet og integritet, og er en alvorlig kriminell handling som effektivt vil bli straffeforfulgt. Vi er imidlertid noe skeptisk til de lovendringene som ble foretatt i forbindelse med innføringen av det nye straffebudet mot menneskehandel. Pro Sentret mener det er nødvendig med et tydelig skille mellom denne loven og øvrig prostitusjonslovgivning. Selv om formålet er det samme, nemlig å fremme eller utnytte andres prostitusjon, dreier det seg om to ulike kriminelle handlinger. En kan forlede noen til å drive med prostitusjon eller utnytte andres prostitusjon uten at disse handlingene faller inn under straffebudet mot menneskehandel fordi de ikke er utført ved vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd, jfr. straffelovens § 224. Med de endringer som er gjennomført i hallikparagrafen vil de heller ikke falle inn under denne bestemmelsen. Etter vårt syn reduserer dette rettsvernet til de kvinner og menn i prostitusjon, norske som utenlandske, som på grunn av fraværet av tvangsmidlene ikke faller inn under lovbudet mot menneskehandel, men som like fullt er utsatt for hallikvirksomhet.

Både regjering og politimyndigheter har uttalt at det er en hovedoppgave å komme den organiserte kriminaliteten til livs og straffeforfølge bakmenn. Etter Pro Sentrets syn gjenstår det mye jobb før en har kommet dit. Vår erfaring er at politiet i liten grad synes å være pro-aktive i arbeidet med å straffeforfølge eventuelle bakmenn, og dårlig rustet til å håndtere de saker som blir anmeldt. Lite eller ingenting har skjedd i de saker hvor Pro Sentret har bistått utenlandske kvinner i å anmelde sine bakmenn. I så måte virker det som om det fortsatt er stor diskrepans mellom politimyndighetenes uttalte målsettinger om hvordan det skal arbeides med saker som omhandler handel med kvinner og det politiet faktisk gjør. Mye tyder også på at politimyndighetene og aktuelle politikamre har svært ulike prioriteringer i dette arbeidet. Førstnevnte ønsker å gå bredt ut hva gjelder organisert kriminalitet og handel med kvinner, mens sistnevnte kun ser for seg å skulle håndtere de sakene som omhandler grov menneskehandel. Her er Pro Sentret på linje med politimyndighetene og mener at alle kvinner og menn som har blitt organisert til landet for prostitusjon og som har blitt utsatt for en kriminell handling må få sine rettigheter ivaretatt.

Det er å håpe at det nye straffebudet mot menneskehandel blir et langt mer effektivt redskap for å nå tredjeparten i prostitusjonen, enn hva hallikparagrafen har vist seg å være.

Kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester

Ved siste revisjon av seksuallovbruddskapittelet i 2000 ble spørsmålet om kriminalisering av sexkjøp drøftet. En besluttet imidlertid å ikke gå inn for en kriminalisering på dette tidspunktet, da sideeffektene av et slikt forbud var vanskelig å overskue. En bestemte i stede å ta spørsmålet opp til ny vurdering etter to år for bl.a. å kunne dra nytte av de erfaringene Sverige har gjort seg etter innføringen av et slikt forbud i 1999. De siste årene har debatten om kriminalisering av kundevirksomhet således blusset opp ved ulike anledninger, for deretter å forstumme igjen. Økt fokus på utenlandsk prostitusjon og handel med kvinner har imidlertid bidratt til å holde spørsmålet om kundekriminalisering relativt varmt gjennom hele 2003. Dette er nok det mest kontroversielle spørsmål i norsk prostitusjonspolitik for tiden. Argumenter for å kriminalisere kjøp av seksuelle tjenester knytter seg i hovedsak til at dette vil være et kraftig signal om at prostitusjon er uønsket i vårt samfunn. Argumentene mot kriminalisering knytter seg mer til de antatte effektene av et slikt forbud; et marked under jorden og vanskeligere forhold for kvinner i prostitusjon. Nedenfor skisseres kort hovedmotsetningene i debatten.

Lover som politisk og moralsk signal

Et av de viktigste argumentene for en kriminalisering av kundevirksomhet er signaleffekten en slik lov er tillagt. Argumentet støtter seg til forestillingen om at lovene uttrykker gjeldende moral og setter klare grenser for hva samfunnet aksepterer. For enkelte er det derfor problematisk at vi ikke har en lov som forbyr kjøp av seksuelle tjenester i Norge, fordi handlingen da kan forstås som akseptabel og lovlig. Kun gjennom et forbud mot sexkjøp vil samfunnet i tilstrekkelig grad signalisere at det verken er akseptabelt eller lovlig at menn betrakter kvinner som handelsvare og kjøper seg tilgang til deres kropper. Dette vil på sikt også kunne påvirke holdninger til kvinner generelt.

Motstanderne av kundekriminalisering er som regel i mot å bruke strafferetten som moralsk og politisk virkemiddel. Loven er et verktøy til å straffe lovbrøtere og ikke et middel til å uttrykke viktige samfunnsverdier. Videre stilles det spørsmålsteget ved i hvilken grad en slik signallov faktisk vil være normgivende og ha en preventiv effekt på kommende generasjoner. Lovverket er på langt nær normdannende alene. En rekke faktorer spiller inn når samfunnsmorale dannes.

Kriminalisering av sexkjøp som likestillingspolitisk virkemiddel
Majoriteten av de som er for en kriminalisering av sexkjøp har som utgangspunkt at prostitusjon er vold mot kvinner og at prostitusjonen er betinget av et samfunn med manglende likestilling. Menn oppnår makt over kvinner gjennom prostitusjonen, og patriarkalske maktstrukturer i samfunnet vårt legger til rette for dette. Ved å forby kjøp av seksuelle tjenester stilles menn til ansvar for sine handlinger, på lik linje med andre handlinger knyttet til vold og overgrep.

Motstanderne mot kriminalisering hevder at situasjonen for kvinner i prostitusjon er betraktelig mer nyansert enn å kunne si at alt er å betrakte som vold mot kvinner. Et slikt utgangspunkt fratår kvinner i prostitusjon ansvaret for egne handlinger og pålegger de en offerstatus mange har kjempet lenge for å bli kvitt. Videre holder den fast på en forestilling om at kvinner ikke kan beskytte seg selv og fremdeles er ofre for menn. Mange kvinner i dag kjenner seg ikke igjen i dette og det er således heller ikke nødvendigvis forenelig med et likestilt samfunn.

Vern av alle kvinner og reduksjon av prostitusjon

De som er for å kriminalisere kjøp av seksuelle tjenester er som regel av den oppfatning at dette vil styrke vernet av alle kvinner i samfunnet generelt, og kvinner som selger seksuelle tjenester spesielt. Loven vil verne alle kvinner mot seksuell undertrykking fordi den "forbyr" det kvinnesynet de mener ligger til grunn for menns holdninger til kvinner og prostitusjon. Videre vil loven verne om sistnevnte gruppe fordi redusert etterspørsel fører til et redusert marked, noe som igjen bidrar til at færre kvinner blir rekruttert til prostitusjon og flere vil søke seg ut.

Motstanderne mot kriminalisering av kundevirksomhet er skeptisk til en slik vurdering av loven som et vern for alle kvinner. For det første så stiller de spørsmålsteget ved lovens normdannende virkning. Det sterke sosiale stigma som allerede i dag, uten et sexkjøpforbud, hefter ved prostitusjon og kjøp av seksuelle tjenester indikerer at samfunnsmoralen dannes av andre faktorer enn jus alene. De stiller seg derfor sterkt tvilende til om en slik lov faktisk vil bidra til en generell holdningsendring i samfunnet, samt redusere etterspørselen og minimalisere prostitusjonsmarkedene. For det andre endrer ikke et forbud mot sexkjøp de samfunnsstrukturer som setter enkelte kvinner i en situasjon hvor prostitusjon blir en løsningsstrategi. Et forbud mot kjøp av seksuelle tjenester vil heller bidra til at markedet endrer seg og at prostitusjonen finner sted på andre og kanskje mer usynlige arenaer, enn å forhindre nyrekruttering. Et forbud mot kjøp av seksuelle tjenester vil således i liten grad bidra til å redusere prostitusjonen.

Handel med kvinner til prostitusjon

I tråd med foregående er tilhengerne av kundekriminalisering av den oppfatning at et slikt forbud vil bidra til å redusere handelen med utenlandske kvinner til prostitusjon i Norge. Dette fordi en lov som forbyr kjøp av seksuelle tjenester vanskeliggjør inntjening og profitt, og således gjør vårt prostitusjonsmarked mindre attraktivt for organiserte kriminalitet og hallikvirksomhet. Færre utenlandske kvinner vil således bli rammet av den grove utnyttningen som handel med kvinner ofte innebærer.

Motstanderne på sin side trekker en slik konklusjon i tvil. For det første er det lite trolig at et forbud mot kundevirksomhet vil redusere prostitusjonsmarkedet og derigjennom redusere bakmennenes inntjening og profitt. For det andre så er det ingen grunn til å tro at internasjonal organisert kriminalitet, som etter sigende handler med både narkotika og våpen i tillegg til kvinner, lar seg demotivere av nasjonale forbud, spesielt av en lov som i hovedsak er ment å skulle være normdannende. De som er i mot kundekriminalisering hevder at et forbud mot sexkjøp vil kunne gjøre både norske og utenlandske kvinner mer avhengig av halliker og bakmenn, da et slikt forbud bl.a. kompliserer etableringen av kontakt med kundene og skaper et nytt rom for organisert virksomhet.

Antatte effekter for de ulike aktørene og markedet

De som er i mot en kriminalisering av sexkjøp mener at de antatte effektene av et slikt forbud er for store til å kunne rettferdiggjøre en slik bestemmelse. Selv om loven er rettet mot kjøperen er motstanderne av den oppfatning at konsekvensene av et slikt forbud først og fremst vil ramme den svakeste part, nemlig kvinnene i prostitusjon. Et forbud mot kjøp av seksuelle tjenester vil kunne tvinge prostitusjonsmarkedet under jorden utenfor offentlig innsyn og kontroll, åpne ytterligere opp for profitører og redusere kvinnenenes mulighet for å ivareta egen sikkerhet og helse.

Forkjemperne for en kriminalisering på sin side mener at prostitusjonsmarkedet allerede er en skjult arena og at kvinnene tvert i mot vil bli mindre voldsutsatt dersom gateprostitusjonen forsvinner. Videre er de av den oppfatning at samfunnet kanskje må tåle at noen kvinner i prostitusjon kan få sin livssituasjon midlertidig forverret, for å oppnå et høyere mål, nemlig et samfunn uten prostitusjon og med full likestilling.

Det offentlige Norge er splittet i spørsmålet om kriminalisering av sexkjøp. Det gjelder både det politiske miljø, kvinnebevegelsen, samt hjelpeapparatet og fagmiljø for øvrig. Meningene er mange og motsetningene sterke. I året som gikk ble det opprettet to ulike nettverk som arbeider henholdsvis for og i mot en kriminalisering av sexkjøp. Begge nettverkene har en bred sammensetning noe som viser at dette er et spørsmål som favner vidt og på tvers.

Kvinner med prostitusjonserfaring har også engasjert seg sterkt i denne debatten og plasserer seg på begge sider.

Frontene er på langt nær så tydelige i det politiske miljø. Kristelig Folkeparti har, som det eneste politiske parti, tydelig gått ut og sagt at de er for en kriminalisering av sexkjøp. De øvrige partiene har ikke klart uttalt hvor de står i denne saken. Det kan imidlertid virke som om de borgerlige partiene i hovedsak ikke ønsker en kriminalisering, mens situasjonen er motsatt for partiene på venstresiden. Spørsmålet er imidlertid på langt nær ferdigdebattert, verken innad i de enkelte parti eller i det politiske miljø som helhet. Regjeringen på sin side har, i tråd med handlingsplanen mot handel med kvinner og barn, nedsatt en arbeidsgruppe som skal samle erfaringer som taler både for og i mot en kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester. Når arbeidsgruppen har lagt fram sin rapport, i første halvdel av 2004, vil regjeringen ta stilling til hvorvidt kjøp av seksuelle tjenester bør kriminaliseres.

Pro Sentrets syn

Pro Sentret frykter at en kriminalisering av kundene vil gjøre de mest utsatte kvinnene enda mer sårbare. Markedet blir mer skjult, kvinnene mer avhengige av bistand til å organisere virksomheten og mer voldsutsatt. Vi mener at det er konsekvensene for de menneskene et forbud mot sexkjøp direkte eller indirekte rammer som må være avgjørende når lovens berettigelse diskuteres. Det er således ikke tilstrekkelig å vise til eventuelle positive signaleffekter en slik bestemmelse kan gi. Kampen mot prostitusjon og handel med kvinner må føres på en måte som ikke rammer de vi vil hjelpe. Vi må gi de involverte aktørene en stemme og være villig til å høre på hva de har å si om egen situasjon og hvordan de mener den kan bedres.

Norge har i dag en lovgivning på prostitusjonsfeltet som gjør det mulig å nå både kjøper og selger med sosiale tiltak. En bør derfor være svært forsiktig med å innføre lovendringer som gjør det vanskelig eller i verste fall umulig å ha en slik tilnærming til aktørene i prostitusjonsmarkedet.

Pro Sentret er av den oppfatning at det må gjøres en innsats for å redusere de samfunnsstrukturer, både i Norge og i avsenderland, som bidrar til å sette en rekke kvinner i en situasjon hvor prostitusjon framstår som et alternativ. Videre bør det iverksettes holdningsskapende arbeid rettet mot etterspørselssiden. Pro Sentret er således av den oppfatning at det må forsøkes med sosiale tiltak, informasjon og dialog med de involverte parter i prostitusjonen før en tyr til et lovforbud.

Case

Kåre er 32 år og enslig. Han jobber mye og har ikke tid til damer og greier. Derfor synes han det er greit å kjøpe seg sex av og til. Kåre kommer i kontakt med kvinnene på Internet og kjøper kun sex på innemarkedet. Egentlig drømmer han om å få seg en kjæreste.

Etiske retningslinjer for statsansatte

Enhver tjenestemann som er på tjenestereise eller annet oppdrag for statens regning så vel i Norge som i utlandet skal derfor avstå fra kjøp m.v. av seksuelle tjenester. Dette gjelder også i tjenestemannens fritid på slikt oppdrag.

Kunder

De aller fleste kjøpere av seksuelle tjenester er menn. I Norge antar man at ca. 13 % av den mannlige befolkningen har kjøpt sex en eller annen gang i livet. Bare et fåtall av disse, ca 1,4 %, er såkalte vanekjøpere dvs. at de har kjøpt sex mer enn ti ganger. Majoriteten av menn som kjøper seksuelle tjenester, ca 80 %, har kun kjøpt sex i utlandet. I store trekk skiller ikke kjøperne seg fra andre menn når det gjelder økonomi, sivilstand, og sosial situasjon.

Det finnes lite kunnskap om menn som kjøper seksuelle tjenester og i prostitusjonsrelasjon er fokuset sjeldent på menn som kjøpere. I all hovedsak fokuseres det på kvinnene som selgere, og noe på de som eventuelt organiserer virksomheten. Det er imidlertid viktig å sette søkelyset på alle parter i relasjonen når man skal finne løsninger. Når det gjelder strategier i forhold til kunder har det i hovedsak vært lansert to ulike tiltak 1) forbud mot kjøp av seksuelle tjenester og 2) holdningsarbeid.

Spørsmålet om kriminalisering er nevnt ovenfor og skal ikke gjentas her. Av holdningsskapende arbeid er det innført etiske retningslinjer mot kjøp og aksept av seksuelle tjenester for ansatte i staten, i forsvaret, i deler av fagbevegelsen og i en rekke andre norske organisasjoner. Disse instansene erkjenner at etterspørsel etter seksuelle tjenester er med på å legge grunnlaget for prostitusjonsvirksomhet og handel med kvinner. Ved å innføre etiske retningslinjer ønsker de å bevisstgjøre sine ansatte på dette og sikre at tjenestemenn ikke opptrer på en måte som er krenkende for befolkningen i de land man samarbeider med. Ved å legge føringer for de ansattes adferd ønsker man å oppnå en holdningsendring til kjøp av seksuelle tjenester og forebygge rekruttering til prostitusjonsvirksomhet og handel med kvinner til seksuelle formål.

I tillegg til holdningsskapende arbeid er konkrete hjelpetiltak til menn som kjøper seksuelle tjenester et alternativt virkemiddel for å redusere etterspørselen. Det er imidlertid fortsatt stor motstand i samfunnet mot å etablere hjelpetiltak for "såanne menn". Reform ressurscenter for menn ville sette i gang et prosjekt for menn som ønsket å gjøre noe aktivt for å endre sine sexkjøpvaner. Behovet for informasjon og holdningsskapende arbeid var viktige momenter i Reform sitt tiltak, samt rådgivning og henvisning til terapeutisk behandling for de som måtte trenge det. I følge regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn skal det også iverksette tiltak rettet mot etterspørselssiden. Reform søkte om økonomisk støtte til iverksetting av sitt prosjekt gjennom handlingsplanen, men fikk avslag. Pro Sentret finner dette beklagelig. Det er viktig å synliggjøre kundens rolle i prostitusjonen. Et slikt prosjekt ville kunne gjøre nettopp dette, samt bidra til å redusere etterspørselen.

Endringer på strøket – nabokrangel og flytting

Kvinnene i prostitusjon og deres antatt vanskelige livssituasjon framkaller som regel vår medlidenhet, men ikke mer enn at vi helst vil slippe å måtte forholde oss til dem og prostitusjon som fenomen. Det oppstår således lett en konflikt mellom prostitusjonen og andre interesser i de områder hvor denne virksomheten finner sted. I det siste året har det vært stor aktivitet i så måte når det gjelder Kvadraturen i Oslo, som i tillegg til å huse næringsvirksomhet av forskjellig slag, også er hovedstadens område for gateprostitusjon.

”Jeg føler meg utrygg”

Frisør i Tollbugaten

”Vi har ingen virkemidler og føler oss hjelpeløse”

Nestleder Kvadraturforeningen

”Narkotika og prostitusjon er i ferd med å kvele området rundt Akershus festning, mener de som driver virksomheter og serveringssteder i Kvadraturen”

Aftenposten

”Vi vil at området skal bli hyggeligere og tryggere for dem som driver næring eller bare går igjennom. Derfor har vi pågrepet et høyt antall selgere av narkotika og grepet inn mot dem som generer vanlige mennesker.”

Ordenssjef Grønland Politistasjon
Aftenposten

Representanter for næringslivet har ved flere anledninger vært ute i media og fortalt om ulempene prostitusjonsvirksomheten fører med seg for dem. Både menn og kvinner synes det er utrivelig å bevege seg i området, særlig på kveldstid. De får mange og ubehagelige henvendelser og føler seg utrygge. Den omfattende biltrafikken hindrer også framkommeligheten i område. I tillegg til problemer relatert til prostitusjonsvirksomhet, opplever mange problemer knyttet til omfattende rusmisbruk i området. Nærværet av narkomane oppleves som ubehagelig og noen ganger truende, og tomme sprøyter og annet søppel er til stor sjenanse. Representanter for næringslivet mener at situasjonen slik den er i dag, i tillegg til å være lite trivelig for ansatte og andre, gjør det svært vanskelig å drive ordinær virksomhet i området. De ønsker at lokale myndigheter og politi gjør noe for å gjøre Kvadraturen tryggere og mer tilgjengelig for publikum.

Politiet er langt på vei enig med de næringsdrivende. I året som har gått har de ved flere anledninger gitt uttrykk for at de ønsker å gjøre noe med situasjonen dvs. komme det åpenlyse narkosalget og den påtrengende prostitusjonen til livs. Politiet ønsker å gjøre det hyggeligere og tryggere for de som driver næring i området og for dem som bare ønsker å spasere igjennom uansett tid på døgnet. Ulike tiltak har vært lansert fra politiets side for å oppnå dette. Det har vært diskutert å videoovervåke området for på den måten å gjøre det mindre attraktivt for prostitusjonsvirksomhet, og det har vært lansert planer om å stenge av gater for trafikk på kveldstid for å sette en stopper for kundetrafikken, og derigjennom prostitusjonen. Ingen av disse planene ble realisert i 2003, men fra 1. mars 2004 vil Kvadraturen være stengt for biltrafikk i tidsrommet 20.00 til 03.00.

Hva konsekvensene av et slikt tiltak vil bli gjenstår å se. Det er imidlertid ingen grunn til å tro at prostitusjonen med dette vil forsvinne. Å regulere trafikken på denne måten er et rent ”renovasjonstiltak” for å gjøre situasjonen behagelig for andre som av ulike grunner beveger seg i området, spesielt på kveldstid.

Det er den jevne borger som skal beskyttes mot det ubehaget det er å være vitne til, og i enkelte tilfeller, ufrivillig bli konfrontert med og dratt inn i andres vanskelige og ofte nedverdiggende livssituasjon. I dette tiltaket ligger det ingen omtanke, toleranse og omsorg for de som faktisk lever disse livene. Dette finner Pro Sentret både nedtrykkende og bekymringsfullt.

”Det er så typisk at vi må høre sånt fra journalister. Samtidig er politiet så frekke at de ber om informasjon om hva som skjer her. Vi ville gjerne ha en dialog med kvadraturforeningen, kanskje vi kunne ha kommet fram til en løsning sammen”.

To kvinner på stroket
Aftenposten

Prostitusjonen vil ikke forsvinne selv om man stenger Kvadraturen på kveldstid, den vil bare forflytte seg til et annet område. Aktørene i prostitusjonen vil fortsatt ha behov for en arena hvor de kan møtes, og de vil finne en. Spørsmålet er bare hvor vi kan tåle og akseptere at denne virksomheten finner sted. Pro Sentret er av den oppfatning at det er kvinnene i prostitusjonen som først og fremst må betale prisen for denne type tiltak og vi er bekymret for hva dette betyr for dem og deres mulighet til å ivareta egen sikkerhet og helse. Pro Sentret mener at politi og næringsdrivende i denne situasjonen burde ha forsøkt å etablere en dialog med kvinnene, slik at de i samarbeid kunne ha funnet fram til tiltak som ville ha ivaretatt alles behov.

Mediefokus

I året som har gått har media hatt et sterkt fokus på prostitusjon generelt og handel med kvinner til seksuelle formål spesielt. Dette har i stor grad bidratt til å bringe problematikken ut til offentligheten. Gjennom medias reportasjer har man blitt presentert for både norske og utenlandske kvinners situasjon, spesielt i gateprostitusjonsmiljøet, og den utviklingen vi har sett de siste årene med økt organisering og bakmannsvirksomhet. Etter Pro Sentrets oppfatning er det både positive og negative aspekter ved et økt mediefokus.

Stor mediefokus kan resultere i økt kunnskap og bevissthetsnivå om prostitusjon og handel med kvinner i befolkningen generelt. Informasjon om dette fenomenet kan bidra til økt forståelse, noe som igjen kan føre til holdningsendringer, kanskje spesielt i forhold til det å kjøpe seksuelle tjenester. Dette er positivt. Positivt er det også at media gir en stemme til de ulike aktørene i prostitusjonen, samt tvinger politi og andre ansvarlige myndigheter på banen i forhold til den politikken de fører og de tiltak som iverksettes. I det året som har gått har både norske og utenlandske kvinner i prostitusjon fått anledning til å komme til ordet og fortelle om sin livssituasjon slik de opplever den. Videre har de fått anledning til å uttale seg om aktuelle saker som angår dem. Dette er svært viktig. Like viktig er det at kunden, som ofte er svært anonym i prostitusjonsrelasjonen, har kommet noe mer i fokus i prostitusjonsdebatten.

Medias framstilling av prostitusjon og handel med kvinner som fenomen er imidlertid fortsatt relativt stereotyp. De historiene som fortelles og de bildene som vises stemmer godt overens med den forståelsen de fleste har når det gjelder kvinner i prostitusjon. Norske kvinner framstilles ofte som utslåtte rusmisbrukere som selger seksuelle tjenester for å finansiere sitt rusmisbruk og med det ikke har noe reelt valg. De utenlandske er alle unge, ”uskyldige” kvinner fra Øst Europa, som har blitt handlet med til Norge og som selger seksuelle tjenester mot sin vilje i Oslos gater. De er utsatt for trusler og tvang og må avgi store deler av sin inntjening til en tredjeperson. Bilder av prostitusjonsvirksomhet er nesten uten unntak av kvinnene som selger seksuelle tjenester, noen ganger av en bil med sladdet bilnummer og så godt som aldri av kunden.

Medias framstilling av tema påvirker våre holdninger. Derfor er det viktig at den situasjonen man presenterer er så nyansert og korrekt som mulig. Ved å gi en relativt ensidig framstilling av de ulike aktørene i prostitusjonen, bidrar media til å opprettholde eksisterende myter og forestillinger om hva dette fenomenet dreier seg om, og hvem som er involvert. Det sosiale stigma som i dag hefter ved både kjøper og selger blir bevart. Dette er negativt.

Den måten prostitusjon, handel med kvinner og de ulike aktørene blir omtalt eller forstått på, påvirker hvordan de blir behandlet. Pro Sentret finner det derfor beklagelig at de ulike media ikke i større grad har bestrebet seg på å gi et mer nyansert bilde av hvem kvinnene i prostitusjon er, norske som utenlandske, deres livssituasjon og bakgrunn for at de selger seksuelle tjenester. Vår erfaring er nemlig at de ulike kvinnenes livssituasjon er betraktelig mer nyansert og mangefasettert enn det som så langt har kommet fram.

Situasjonen på strøket blir ofte tendensiøst framstilt som en sted hvor organisert kriminalitet rår grunnen med et omfattende nett av utenlandske kvinner som selger seksuelle tjenester. Norske kvinner blir skremt og fortrent av utenlandske bakmenn, og følger seg støtt bort fra et område de opplever som deres. En slik ensidig framstilling av utviklingen i gateprostitusjonen bidrar til å øke spenningen og konfliktnivået mellom norske og utenlandske kvinner i prostitusjon. Dette er synd, ikke bare fordi det er et unyansert bilde av virkeligheten, men også fordi de bidrar til å skape avstand mellom kvinner som i utgangspunktet trenger og profitterer på å stå sammen.

Rehabilitering av kvinner (og menn) i prostitusjon

Meningene er mange om hvordan man skal forstå prostitusjon som samfunnsfenomen, de ulike aktørene i prostitusjonen og deres evne og mulighet til å delta aktivt i utformingen av tiltak som angår dem.

Ulik forståelse avfører uenighet og forskjellig syn på hvilke strategier som best ivaretar den enkeltes behov for rehabilitering og alternativer til prostitusjon.

På begynnelsen av 2003 anmodet Likestillingssettret og fem kvinneorganisasjoner regjeringen om å foreta en gjennomgang av forholdene for kvinner i prostitusjon i Norge og iverksette forsterkede tiltak. De tar utgangspunkt i en underliggende forståelse av prostitusjon som vold mot kvinner, hvor selger er offer og kjøper er overgriper. Etter deres mening blir ikke kvinner (og menn) som selger seksuelle tjenester i dag tilbudt adekvat hjelp, da prostitusjonstiltakene i for stor grad legger vekt på skadereduksjon i stede for rehabilitering. Organisasjonene ønsket en ny tilnærming og en ny instans, som mer aktivt enn dagens hjelpetiltak, spør hva kvinnene trenger for å komme ut av prostitusjonen og som tar ansvar for at samfunnet yter det som er nødvendig for at dette skal skje. De understreket at det nå er påkrevet med et hjelpetilbud som gir reelle, umiddelbare og langsiktige alternativer til prostitusjon. Selv foreslo de bl.a. en sluttpakke/startpakke tilpasset hver enkelt ut fra muligheter, ønsker og behov som en hjelp til å komme i gang med noe annet og et alternativ til prostitusjon.

Det finnes prostitusjonstiltak både i Oslo, Bergen og Stavanger som arbeider aktivt i prostitusjonsmiljøene. De driver oppsøkende arbeid i gateprostitusjonen og på innendørsmarkedet, med fokus på kontaktetablering, helse, omsorg- og skadereduksjon, samt rehabilitering. I motsetning til organisasjonene bak ovennevnte anmodning, er prostitusjonstiltakene uenig i forståelsen av prostitusjon som vold mot kvinner. Etter vår oppfatning bidrar et slik gjennomgående offerperspektiv til at enkeltpersoner i prostitusjonen ikke blir sett på som mennesker som kan fatte selvstendige beslutninger, men ofre og objekter for menns handlinger. Kvinner og menn i prostitusjon forlanger imidlertid å bli tilskrevet menneskelighet og subjektivitet på lik linje med alle andre, og derigjennom retten til å velge og uttale seg om egen situasjon. Vi støtter opp om dette og arbeider mot en stigmatiserende og objektiviserende forståelse av aktørene i prostitusjonen og for en synliggjøring og styrking av deres rett til å delta i utformingen av tiltak rettet mot dem.

Prostitusjonstiltakene er av den oppfatning at skadereduksjon og rehabilitering er to sider av samme sak. Det handler om å forhindre at den enkelte påfører seg mer skade, samt tilrettelegge for at den enkelte kan ta mer ansvar for egen livssituasjon. Kvinner og menn som selger seksuelle tjenester har imidlertid svært ulike og individuelle hjelpebehov. Vi tror derfor på en strategi som innebærer å myndiggjøre den enkelte slik at en blir i stand til å ta kontroll over eget liv. Samtidig bistås de i å finne alternative løsninger til prostitusjonen.

Rehabilitering er ofte en lang prosess. Sentralt i arbeidet står respekt for kvinnene og de valg de har gjort, lydhørhet i forhold til hva de forteller om sin livssituasjon og åpenhet i forhold til kvinnes egne uttalte behov. Prostitusjonstiltakene tror ikke på en rehabilitering som innebærer å presentere ferdige løsninger til et bedre liv. En ikke-fordømmende holdning, omsorg, åpenhet og respekt derimot mener vi er det beste utgangspunkt for endring. Våre mangeårige erfaringer tilsier også at dette er en god og riktig strategi i arbeidet med kvinner og menn i prostitusjon.

Barn og unge

Myndighetenes innsats

Norske myndigheter har ratifisert tilleggsprotokollen til FNs barnekonvensjon om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi, og undertegnet FNs konvensjon om grenseoverskridende kriminalitet og de to tilhørende protokoller om menneskesmugling og menneskehandel. Disse og andre internasjonale avtaler forplikter norske myndigheter til å ha fokus på og iverksette tiltak mot kommersiell seksuell utnyttning av barn og unge.

FNs tilleggsprotokoll til

barnekonvensjon artikkel 1

Partene skal forby salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi slik det er fastsatt i denne protokoll

Etter den første verdenskongressen mot seksuell utnyttning av barn i 1996 utarbeidet norske myndigheter en oppfølgingsplan, hvor en rekke tiltak ble skissert for å få en styrket og bedre koordinert strategi i arbeidet på dette problemområdet. I året som har gått har norske myndigheter startet arbeidet med å revidere denne oppfølgingsplanen. En ønsker å videreføre nåværende tiltak og videreutvikle nye i tråd med dagens behov når det gjelder kommersiell seksuell utnyttning av mindreårige. I hovedsak vil dette dreie seg om markedet rundt norske barn og ungdommer, men en er også opptatt av eventuelle sammenhenger mellom et hjemlig marked for barne- og ungdomsprostitusjon og barnesexturisme, og eventuelle skjæringspunkt mellom prostitusjon og pornografi som involverer mindreårige.

FNs tilleggsprotokoll til

barnekonvensjon artikkel 9.3

Partene skal treffe alle gjennomførbare tiltak for å sikre at ofre for slike handlinger får all hensiktsmessig hjelp, herunder full sosial reintegrering og full fysisk og psykisk rehabilitering.

Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel omfatter også barn. De ulike tiltak i forhold til hjelp og bistand som skisseres i denne planen gjelder således også for mindreårige. Regjeringen understreker at barnevernet og andre aktuelle deler av hjelpeapparatet sitt ansvar for mindreårige som har vært utsatt for menneskehandel skal innskjerpes. Handlingsplanens tiltak rettet mot mindreårige utsatt for menneskehandel vil bli koordinert med den innsatsen norske myndigheter skisserer i den nye oppfølgingsplanen mot kommersiell seksuell utnyttning av barn.

Det er viktig at norske myndigheter holder fokus på mindreårige når det gjelder handel med mennesker og kommersiell seksuell utnyttning. Barn og unge kan lett bli usynlige i denne voldsomme problematikken.

Pro Sentret ser det derfor som positivt at norske myndigheter nå er i gang med å utarbeide og iverksette nye planer som skal ivareta de mindreåriges interesser på dette området. Det er å håpe at disse planene blir reelle verktøy for den innsatsen som skal gjøres overfor mindreårige som er utsatt for menneskehandel og/eller kommersiell seksuell utnyttning, slik at kompetansenivået heves og hjelpeapparatet blir rustet til å kunne imøtekomme barn og unges behov.

Forskning

Det finnes lite kunnskap om barn og unge som er utsatt for kommersiell seksuell utnyttning her til lands, både hva gjelder norske barn og barn av utenlandsk opprinnelse som har opphold i Norge på ulikt grunnlag. Det har de siste årene vært gjort enkelte undersøkelser av både kvantitativ og kvalitativ karakter om barn og unge som selger/bytter seksuelle tjenester. I hvilken grad mindreårige handles med til Norge vet vi lite om.

I året som er gått har Pro Sentret vært delaktig i to ulike prosjekter som begge berører mindreårige. Redd Barna har initiert en undersøkelse, ”retten til sitt eget liv”, som omhandler kommersialisering og seksualisering av ungdomstiden. Denne undersøkelsen søker å bygge kunnskap om ungdoms forståelse og håndtering av grenseoverskridende seksuell adferd, seksuell utnyttning og seksuelle overgrep innenfor de kulturelle sammenhenger de befinner seg i. Pro Sentret sitter i styringsgruppa for dette prosjektet.

I Trondheim har Kirkens Bymisjon startet en kartlegging av prostitusjon blant mindreårige. Gjennom en kvalitativ undersøkelse av instanser i kommunen som forventes å ha kjennskap til temaet, søker de å få oversikt over fagfolks opplevelse av problemstillingen. Parallelt vil de ha kontakt med ungdomsmiljøene for å sikre ungdomsperspektivet i prosjektet, og både intervjuer mindreårige og observere aktuelle ungdomsmiljøer for å skaffe seg en så bred innsikt i problemstillingen som mulig. Pro Sentret er involvert i prosjektet som ekstern veileder.

Ecpat Norge

Ecpat Norge er en del av et globalt nettverk av organisasjoner og institusjoner som arbeider sammen for å arbeide mot seksuell utnyttning av mindreårige. Det er Redd Barna som leder Ecpat Norge. De har opprettet et nasjonalt nettverk for organisasjoner og institusjoner som jobber med tema relatert til seksuell utnyttning av barn og unge under 18 år. Pro Sentret er en del av dette nettverket.

Pro Sentrets innsats overfor norske kvinner i prostitusjon

Det finnes norske kvinner på alle prostitusjonsarenaene, ute så vel som inne. De utgjør imidlertid ingen homogen gruppe.

Gateprostitusjon og rusavhengighet er nært knyttet sammen. Tradisjonelt har gateprostitusjonen derfor vært dominert av norske rusavhengige kvinner, mange også med sosiale, psykiske og somatiske problemer, selv om det også finnes enkelte rusfrie kvinner som selger seksuelle tjenester på gata. Etter hva Pro Sentret erfarer er innendørsprostitusjonen mindre preget av rus enn gatemiljøet. Det er også vårt inntrykk at de norske kvinnene her virker å være noe eldre enn de som jobber ute, og at de debuterer senere.

Hallikvirksomhet har tradisjonelt vært lite kjent i norsk prostitusjon. Det er fortsatt lite som tyder på at norske kvinner i prostitusjon er utsatt for organisert virksomhet og således betaler deler av sin inntjening til en tredjeperson, i hvert fall på utendørsmarkedet. Hvordan situasjonen er på innendørsmarkedet er noe mer usikkert. Måten prostitusjonen her er organisert på, i leiligheter og massasjeinstitutt, åpner i større grad opp for at noen kan tjene på andres prostitusjon ved for eksempel utleie av bolig.

For majoriteten av norske kvinner i prostitusjon er det behovet for penger, ofte store og raske penger, som er styrende for valget om å selge seksuelle tjenester. De rusavhengige kvinnene trenger penger for å finansiere sitt rusmisbruk. Mange opplever at de ikke har andre reelle alternativer til inntjening. Andre dekker sine daglige utgifter, betjener sine lån, forsørger sine familier eller legger til side midler for senere for eksempel å investere i egen bolig. Noen opplever nok at det er mangel på gode alternativer som har brakt dem i en situasjon hvor salg av seksuelle tjenester blir en løsningsstrategi. Felles for de fleste er et ønske om å forbedre sin livssituasjon.

Case

Trine er 29 år og kommer fra en mindre by på Østlandet. Hun har ruset seg daglig siden hun var 13 år, de siste 12 på heroin. Trine fullførte så vidt grunnskolen, og har aldri hatt en fast jobb. I dag mottar hun sosialstønning og selger seksuelle tjenester på gata for å finansiere sitt rusmisbruk.

Pro Sentret har et bredt spekter av ulike tiltak, av både sosial- og helsefaglig karakter, rettet mot norske kvinner i prostitusjon.

Seksjon for gatenære tiltak

Denne seksjonen består av tre sosialkonsulenter og en teamleder, samt flere frivillige, både egne brukere og andre som gjør en uvurderlig innsats. Seksjonen har ansvaret for det oppsøkende arbeidet på utemarkedet, samt driften av senterets varmestue.

Varmestua

Varmestua er et lavterskel tilbud for kvinner som selger eller har solgt seksuelle tjenester. Målgruppa er hovedsakelig kvinner som lever marginalt, med omfattende rusproblematikk ofte i kombinasjon med ulike psykiske problemer. Vi har således høy toleranse i forhold til rustilstand og psykisk helse. Tilbudet på varmestua er basert på omsorg og motivasjon, med stor grad av tilgjengelighet. Det er viktig at alle som oppsøker oss får en følelse av å bli sett, hørt og vist respekt. Arbeidet som utføres på varmestua består av ulike komponenter.

Praktisk bistand

Personalet i varmestua bistår kvinnene med det de har av akutte behov for hjelp. Det kan være rent praktisk med mat og klær eller med å kontakte øvrig hjelpeapparat, formidling av medisinsk hjelp og akutt overnatting. Alle nye kvinner som oppsøker varmestua får en velkomstsamtale der de får informasjon om Pro Sentret samt at vi gjør en grov kartlegging av deres livssituasjon. Samtalene og bistanden varierer ut fra den enkeltes behov. Ved behov for mer systematisk og langvarig hjelp henviser vi kvinnene til seksjon for klientoppfølging.

Miljøarbeid

For mange er varmestua et trygt sted å være. Her har de et fellesskap med andre kvinner i samme situasjon og kan dele erfaringer de ikke snakker om i andre sammenhenger. Fokuset i miljøarbeidet ligger på å kunne se den enkeltes behov, gi omsorg og legge forholdene til rette for god kommunikasjon kvinnene i mellom. Ansatte arbeider også med å motivere og bevisstgjøre brukerne. Samtaler omkring dagliglivet og kvinnes felles opplevelser, tror vi er med på å heve kvinnes innsikt rundt egen situasjon. Vi forsøker å ha med oss empowermenttankegangen i det daglige miljøarbeidet og vi ønsker å være med på å stimulere og utfordre kvinnene til egen tenkning og refleksjon. Videre arbeider vi med å trekke fram kunnskaper og erfaringer kvinnene har som ikke er knyttet til prostitusjon og rus, for eksempel familie, arbeidsliv og politikk. Bevisstgjøring og blikk for alternativer er motiverende for å kunne velge noe annet. Vi er opptatt av at kvinnene skal få mulighet til å oppdage egne ressurser, og få mulighet til å skaffe seg relevant informasjon, slik at de kan få til de endringene de ønsker i sine liv.

Brukermedvirkning og brukerinnflytelse

En av målsettingene våre er å ha et bevisst fokus på brukermedvirkning og brukerinnflytelse. Vi forsøker å lytte til kvinnene og utvikle tilbudet på deres premisser. Et middel for å gi kvinnene mer innflytelse er at vi arrangerer brukermøter. Dette er møter hvor kvinnene og personalet kan komme med saker en ønsker å diskutere, samt et sted hvor det er rom for å belyse viktige temaer.

Tema på brukermøtene

- Ruspolitikk
- Sikkerhet i gateprostitusjonen
- Trygd- og attføringspolitikk
- Kriminalisering av kunder

Resultater av brukermøtene

- Brev sendt til Sosialdepartementet der det ble etterspurte hva slags temaer som blir og vil bli diskutert i ekspertutvalget for narkotikaspørsmål og hva slags konkrete resultater de har kommet frem til.
- Underskriftskampanje mot kundekriminalisering oversendt Stortinget.
- Utarbeidelse av brosjyre om sikkerhet

Dette er igjen med på å skape fellesskap og samhold blant kvinnene. Vi forsøker også å legge til rette for brukerpåvirkning på et samfunnsnivå ved å invitere beslutningstakere og myndighetspersoner til varmestuen, slik at de kan komme i dialog med kvinnene direkte.

Brukerne av varmestua

I 2003 var det 411 ulike kvinner som brukte varmestua, fordelt på 7357 besøk. Med så mange besøk i løpet av året er det vanskelig å ha en total oversikt over livssituasjonen til hver enkelt kvinne. Vi har imidlertid erfart at det er spesielt tre områder som opptar og frustrerer mange: 1) De opplever det vanskelig å komme inn på ulike rustiltak, 2) de har en utilfredsstillende boligsituasjon og 3) en kaotisk økonomi. For å få en noe mer systematisk oversikt over den enkeltes situasjon, har vi gjennomførte en undersøkelse med ovennevnte tre områder som tema. 79 ulike kvinner svarte på undersøkelsen i løpet av september måned.

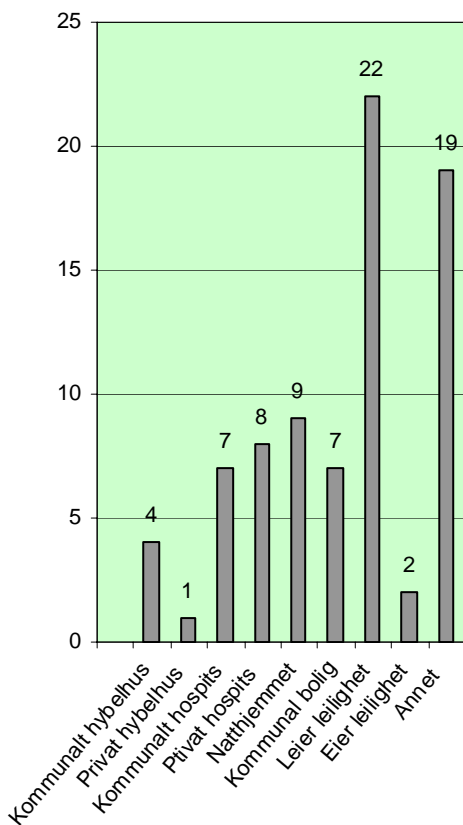
Bolig

De fleste ønsker en trygg og forutsigbar bosituasjon. Flertallet av våre brukere har imidlertid en bosituasjon som er langt fra tilfredsstillende. Den er ofte uoversiktlig og basert på kortsiktige løsninger. En god del kvinner leier leilighet gjennom det private boligmarkedet, med dertil hyppig skifte av bolig. De fleste er imidlertid uten fast bolig. Mange oppgir derfor å ha tilfeldige overnattinger hos venner og kunder, eller at de bruker Bymisjonens Natthjem. Andre veksler mellom å bo på hospits og hybelhus for en kortere eller lengre periode.

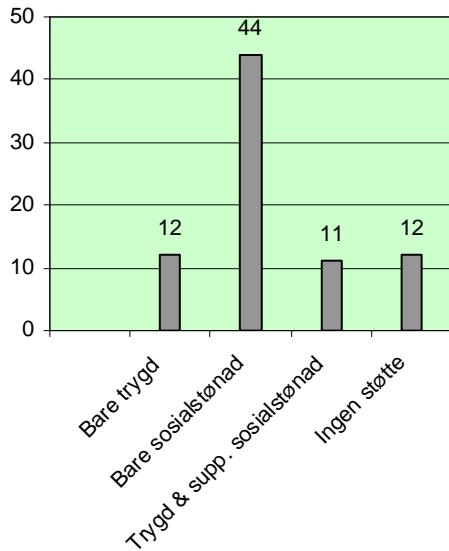
Et skikkelige botilbud er avgjørende for kvinnenes mulighet til å delta i et sosialt liv og en forutsetning for å kunne stå på egne ben. Å bo i egen leilighet styrker ens selvfølelse. Kvinner uten et tilfredsstillende botilbud er ekstra sårbare. Mangel på en stabil boligsituasjon fører til at mange ikke har mulighet til å opprettholde en god egenomsorg, de utvikler søvnproblemer, blir underernærte og får en generell dårlig allmenn helsetilstand.

Pro Sentret er av den oppfatningen at kommunen i større grad bør hjelpe kvinnene over i et permanent botilbud, i stede for å tilby dem midlertidige og ofte lite tilfredsstillende ordninger. En boligkonsulent bør være synlige og delaktige i den prosessen det er å skulle etablere seg i egen bolig, slik at boligen og boligsituasjonen er tilpassets den enkeltes behov. Kommunen bør også yte hjelp til depositum til kvinner som kan leie leilighet på det private markedet

Nesten halvparten av kvinnene har søkt om kommunal bolig og langt de fleste har fått avslag. Vi antar at kvinnenes rusmisbruk kan være grunnen til dette, da rusmisbruk som regel ikke blir vurdert til å være forenlig med boevne.

Vi tror imidlertid at alle mennesker kan bo, selv om enkelte, i en overgangsfase, vil ha behov for oppfølging av både bolig- og ruskonsulent for å mestre bosituasjonen til tross for rusmisbruk og en kaotisk hverdag.

Økonomi

De aller fleste kvinnene er avhengig av økonomisk bistand fra det offentlige. Mange får stønad til livsopphold fra sosialtjenesten, noen har uføretrygd og enkelte får bistand fra begge instansene. Vi har også brukere som ikke mottar noen form for økonomisk stønad.

Nesten to tredjedeler av kvinnene som bruker varmestua kommer opprinnelig fra andre kommuner enn Oslo. I følge Lov om sosiale tjenester § 10.1 er det oppholdskommunen som har ansvaret for å yte den enkelte hjelp og bistand. Det innebærer at sosialtjenesten ikke har adgang til å avvise personer med begrunnelse i at de bor i annen kommune. Mange av kvinnene som bruker varmestua opplever likevel å bli avvist av sosialtjenesten nettopp med denne begrunnelse og oppgaven med å forsøke å få dem til å akseptere deres rett til å velge å bo i Oslo blir uoverkommelig. Videre er det svært strenge krav til dokumentasjon. For kvinner som allerede er i en vanskelig og til tider kaotisk livssituasjon byr det på store problemer å skulle imøtekomme disse kravene fra forvaltningen. Kvinnene blir derfor avvist og resultat er at de ikke mottar noen form for økonomisk støtte.

Mange av kvinnene har søkt om trygdeytelser gjennom Folketrygden, i hovedsak uføretrygd. Imidlertid får de som regel avslag, til tross for at Trygderetten har godkjent rusmisbruk som et tilstrekkelig medisinsk vilkår og kvinnene kan dokumentere både dårlig helsetilstand og lang fartstid med rusmisbruk og prostitusjon. Norske myndigheter har de siste årene ført en bevisst sosialpolitikk som innebærer strengere krav til å få innvilget trygdeytelser, også uføretrygd. I takt med dette øker kravet til egeninnsats i form av oppfølging og dokumentasjon. Resultatet av dette er at man ytterligere marginaliserer en gruppe mennesker som i liten grad selv er i stand til å ivareta sine rettigheter.

Trygdeytelsene bør ha som siktemål å gjøre mottakerne selvhjulpne. Slik er imidlertid ikke situasjonen i dag. Så lenge utmålingen av trygdeytelsen er knyttet til tidligere innsats i arbeidslivet vil personer som i liten grad har vært i inntektsgivende arbeid få svært lave trygdeutbetalinger. I vår undersøkelse kom det frem at mange av våre brukere nettopp derfor er avhengig av supplerende stønad fra sosialtjenesten for å oppnå en forsvarlig levestandard. De må dermed forholde seg til to ulike etater, noe som kan oppleves både vanskelig og frustrerende.

Pro Sentret mener at det bør stilles krav til en mer helhetlig løsning mellom de ulike etatene, slik at det kan framstå som et forsvarlig tilbud tilpasset den enkeltes behov. I dette ligger det også at man sikrer at utbetalingen fra Folketrygden holder et nivå som gjør det mulig å opprettholde en forsvarlig levestandard.

Rus

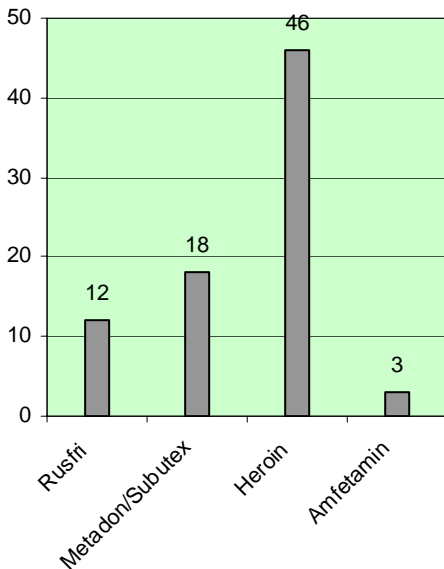
Hovedvekten av kvinnene som oppsøker varmestua er rusmiddelavhengige. De fleste har vært avhengige av heroin i flere år og injiserer stoffet daglig, gjerne kombinert med benzodiazepiner. Hvor lenge de har brukt heroin varierer fra et par år til flere tiår. De fleste kvinnene på varmestua selger seksuelle tjenester for å skaffe penger til å dekke utgifter knyttet til eget rusmisbruk.

En forholdsvis stor andel kvinner som har fått innvilget medikamentassistert rehabilitering med metadon/subutex benytter seg også av varmestua. Hvor lenge den enkelte har hatt medikamentassistert rehabilitering varierer fra få måneder til flere år. En del av disse kvinnene sliter imidlertid med angst og depresjoner. Grunnet de strenge kravene i forhold til behandling med metadon/subutex får de sjeldent utskrevet beroligende midler. Noen kjøper derfor dette på det illegale markedet og finansierer det ved periodevis å selge seksuelle tjenester.

Flertallet av kvinnene som har metadon/subutex gir uttrykk for at de etter en tid opplever sosial isolasjon. Mange har et mangelfullt nettverk, med liten eller ingen kontakt med familie og venner fra oppveksten. Deres sosiale nettverk består stort sett av representanter fra det offentlige hjelpeapparatet og venner i rus- og prostitusjonsmiljøet. For de aller fleste kvinnene innebærer dette at det blir lange dager, mye ensomhet og lite eller ingenting å fylle hverdagen med. Pro Sentrets varmestue representerer da en trygg møteplass.

Flertallet av kvinnene gir uttrykk for et ønske om å delta på aktiviteter som gir en meningsfylt hverdag. Mangelfull eller ingen utdanning utover grunnskolen, samt lange fravær fra arbeidslivet gjør imidlertid at de opplever det som svært vanskelig å få innpass på arbeidsmarkedet. De fleste kvinnene ønsker derfor å delta på ulike kurs, skole eller andre tiltak som gjør det mulig for dem å tilnærme seg arbeidslivet igjen.

Pro Sentret ser et behov for å styrke oppfølgingsarbeidet overfor kvinner som har medikamentassistert rehabilitering. Erfaringsmessig er det lettere å starte med rusmisbruk igjen dersom en ikke har en fast struktur i hverdagen. Vi mener at sosialtjenesten, trygdeetat og A-etat sammen bør satse på aktive tiltak for å motvirke utestenging, passivisering og utstøting av denne gruppen.

Vold i gateprostituetsmiljøet

Pro Sentret har i 2003, som i 2002, foretatt en systematisk registrering av voldsepisoder som kvinnene forteller om. Det har vært en liten økning i antall registreringer fra 61 episoder i 2002 til 63 i 2003. Det er imidlertid viktig å understreke at dette ganske sikkert er en underregistrering. Vi vet at mange kvinner ikke forteller om volden de blir utsatt for av kunder. I tillegg lever mange i et rusmiljø som preges av mye fysisk og psykisk vold. Enkelte opplever også at de blir slått eller utsatt for annen vold av kjærester. Vi har ikke tall på omfanget av denne volden, men erfarer at kvinnene generelt har en høy terskel for hva de tolererer og at volden sjelden blir anmeldt. Det skjer i mindre enn 1/5 av tilfellene.

Grov vold

Av de 63 registrerte voldsepisodene var det 21 voldtekter og 6 voldtektsforsøk. En av våre brukere ble drept av en kunde. Annen vold omhandler blant annet slag, spark, trusler med kniv, brenning med lighter og innesperring over lengre tid. Volden er ofte svært grov og vi opplever at kvinnene også har en høy terskel for hva de anser som vold.

Eksempel på advarsel

Til alle jenter der ute!
Middelaldrene mann med grått hår, briller og dress, kjører grønn Volvo, med Osloskilter. Virker veldig hyggelig og ordentlig til å begynne med, men blir veldig aggressiv etter hvert. Binder, slår, voldtar og holder deg innesperret. OBS! OBS! OBS!

Et av Pro Sentrets tiltak i forhold til kundevold er en oppslagstavle på varmestua der kvinnene kan henge opp anonym informasjon om voldelige kunder for å advare andre kvinner. Dersom kvinnene ikke ønsker å anmelde forholdet har de mulighet til å orientere politiet anonymt gjennom Pro Sentret. Vi har også en avtale med en privat aktør som sponser kvinnene med voldsalarm.

Fokus på vold

Vi erfarer at jo mer fokus ansatte har på voldsproblematikken, jo oftere forteller kvinnen om hva de har vært utsatt for. Vi erfarer også at et klart mindretall av kvinnene anmelder overgrep. Motstanden mot å anmelde skyldes blant annet en generell oppfatning av at det likevel ikke nytter. Dette er basert dels på egne erfaringer og dels myter og historier fra andre om politi og rettsapparatet.

Det er også viktig å ha en god dialog med voldtektsmottaket, da mange kvinner vegrer seg for å ta kontakt med dem. Gjennom å formidle kunnskap om kvinnes livssituasjon ønsker vi å skape forståelse for at enkelte kvinner trenger særtiltak for å kunne gjennomføre undersøkelser som tar lang tid. Noen kvinner reiser fra mottaket når de blir abstinente og får dermed verken gjennomført nødvendige undersøkelser eller anmeldt overgrepene. Det er imidlertid viktig både for den enkelte og av allment hensyn at overgrepet blir anmeldt og overgriperen straffeforfulgt. Pro Sentret mener derfor at voldtektsmottaket bør tilby abstinensmedisin til kvinner i en slik situasjon. Kvinnene vil da lettere kunne bli værende på mottaket.

Hindring av psykisk og fysisk smerte i en slik situasjon må være både ønskelig og mulig selv om pasienten har et avhengighetsproblem.

Vi ønsket derfor å lage et uformelt treffpunkt hvor kvinnene kunne snakke og diskutere med politiet og voldtektsmottaket for å gjennom en god dialog skape rom for positiv endring. I tråd med dette ble representanter fra Sedelighetsavsnittet ved Oslo Politikammer, samt ansatte på Voldtektsmottaket invitert til å være tilstede på varmestua en periode.

Kontakt med politiet

Kvinnene i gateprostituasjonsmiljøet sier generelt at de syns det er trygt at politiet er til stede på prostituasjonsstrøket. De gir uttrykk for at de ønsker seg en fast gruppe som de kjenner og stoler på. Vi vet at all kontaktetablering tar tid, og det er nødvendig med relasjonsbygging for å oppnå tillit. Kvinnene mener at dersom det hadde vært en fast patruljerende politigruppe på prostituasjonsstrøket vil det være lettere å ta kontakt med dem dersom behovet skulle oppstå. Pro Sentret og kvinnene som bruker varmestua tror en slik gruppe ville kunne skape større trygghet på prostituasjonsstrøket, samt føre til at flere av kvinnene ville velge å anmelde voldsepisoder.

Sikkerhet på jobb

Seksjon for gatenære tiltak har utarbeidet en brosjyre; Sikkerhet på jobb. Brosjyren inneholder råd om hvordan en kan forbygge voldsepisoder og unngå å sette seg selv i fare. Brosjyren er delvis en oversetting av Tampep brosjyren "Security at work" og delvis et resultat av innspill fra kvinnene på varmestua. Tilbakemeldingene vi har fått på brosjyren er at den oppleves som et nyttig redskap for å trygge sin egen situasjon.

Oppsøkende arbeid på utemarkedet

Pro Sentret arbeider oppsøkende på utemarkedet to kvelder i uken. To team à to personer oppsøker gateprostituasjonsmiljøet og de som selger seksuelle tjenester her to ganger i uken. Det ene teamet har fokus på norske kvinner i prostituasjon og består av en sosialarbeider og en sykepleier. Det andre teamet oppsøker utenlandske kvinner på strøket (se eget kapittel).

Målsetting

Målsettingen for det oppsøkende arbeidet på det tradisjonelle prostituasjonsstrøket i Oslo har vært som følger:

- Opprette og opprettholde kontakten med kvinner som selger seksuelle tjenester på gata for å kunne ute den hjelpen de ønsker.

- Å metodisk kartlegge og ha oversikt over denne prostitusjonsarenaen, og eventuelle endringer, gjennom dokumentering av våre funn.
- Tilby kvinnene råd og veiledning om rettigheter, hvordan forebygge seksuelt overførbare sykdommer og andre helseproblemer, samt gi informasjon om Pro Sentrets øvrige tilbud.
- Ha fokus på ”nyrekruttering”, dvs. tilfanget av kvinner under 25 år og forsøke å forebygge at prostitusjonskarrieren videreutvikles.

I det oppsøkende arbeidet har feltarbeiderne som regel en relativt offensiv og pågående væremåte. Alle en antar har kontakt med prostitusjonsmiljøet blir kontaktet. Det gis informasjon og en forsøker å kartlegge den enkeltes behov for eventuell hjelp og bistand. Videre deles det ut gratis kondomer og glidekrem. Det oppsøkende teamet er imidlertid oppmerksom på at enkelte kvinner ikke ønsker kontakt med representanter for hjelpapparatet. Dersom de får signaler om dette unnlater de å ta kontakt, og inntar en mer nøytral og observerende rolle. Hensynet til kvinnenes ønsker og behov er det viktigste i det arbeidet som utføres. Dette krever varsomhet fra vår side.

Mange av kvinnene som feltarbeiderne møter i sitt oppsøkende arbeid er kjente fra varmestua. Denne ”doble” kontakten gir Pro Sentrets ansatte viktig informasjon, ikke bare om den enkeltes situasjon, men også om det som skjer i gateprostitusjonsmiljøet. Det har også vist seg at denne kontakten gjør det enklere å komme i kontakt med kvinner som nylig har debutert i prostitusjonen. Disse kvinnene er en prioritert gruppe i vårt oppsøkende arbeid.

I tillegg til å etablere en god kontakt med de ulike aktørene i prostitusjonen, søker feltarbeiderne å ha en åpen kommunikasjon med næringsdrivende, vactselskaper, politi og andre offentlige eller private oppsøkere i området. Dette for å gjøre forholdene best mulig for de som til en hver tid befinner seg i gateprostitusjonen.

Seksjon for klientoppfølging

Pro Sentret har lang erfaring med systematisk oppfølgings- og rehabiliteringsarbeid med kvinner og menn som har prostitusjonserfaring. Vi tilbyr oppfølging av enkeltklienter og par, med fokus på temaer som prostitusjon, seksualitet, familieproblematikk, overgrepssproblematikk, rusmestring, behandling og spørsmål som er knyttet til økonomiske og juridiske vansker. Tre sosialkonsulenter er tilknyttet denne seksjonen.

Målsetting

Brukerne har ulike målsetninger for kontakten med oppfølgingsseksjonen, men de aller fleste ønsker endringer i sin livssituasjon. Det er imidlertid ikke alltid prostitusjonen er det området de ønsker å endre på. Ofte må andre aspekter, så som avsluttet rusmisbruk, en ordnet økonomi og et fast sted å bo, være på plass før en tar fatt i den problematikken.

Målsettingen for kontakten defineres av den enkelte i samarbeid med en sosialkonsulent. Det er likevel den enkeltes egne valg som er utgangspunktet for samarbeid. De er eksperter på egen situasjon og enten de velger å bli i prostitusjonen eller ønsker bistand til alternative løsninger, gir vi støtte og eventuelt hjelp til å vurdere konsekvensene av de valgene som blir tatt. Underveis vurderer vi sammen med den enkelte om det er nødvendig med en innsats på andre områder enn det som var utgangspunktet for henvendelsen.

Det er en viktig målsetning å forebygge prostitusjonskarrierer til kvinner og menn som nylig har debutert i prostitusjonen. Vi arbeider for å unngå at de i for stor grad etablerer seg på Pro Sentret og i prostitusjonen og henviser dem til og samarbeider med andre relevante hjelpetiltak.

Målgruppe

De fleste brukerne som benytter seg av seksjon for klientoppfølging blir henvist fra seksjon for gatenære tiltak. Seksjonen har imidlertid også kontakt med kvinner og menn fra innemarkedet. Enkelte er i akutt krise, andre har behov for langvarig oppfølging.

Nedenfor vil vi kort presentere ulike brukergrupper. Det er viktig å påpeke at det er glidende overganger mellom disse gruppene og at brukerne sjelden kun tilhører en kategori.

Brukere fra seksjon for gatenære tiltak

Hovedvekten har omfattende rusrelaterte problemer. De lever ofte et kaotisk og marginalisert liv hvor det er vanskelig å planlegge. Mange kommer utenbys fra og er uten fast bolig, noe som kompliserer igangsetting av tiltak. Arbeidet med disse menneskene kan ofte bli krisebetont. Behandling og rehabilitering for denne gruppa er et langsiktig og tidkrevende arbeid, noe som preger samarbeidet med relevante instanser.

Brukere med alvorlige psykiske problemer i tillegg til rusmisbruk

Dette er kvinner og menn som ofte faller utenfor eksisterende tilbud både i rusomsorgen og psykiatrien. De frekventerer forskjellige lavterskeltiltak, uten at noen instanser tar ansvar for å tilby relevant behandling.

De er som regel i en svært vanskelig livssituasjon. Dette og hjelpeapparatets motstand mot å bistå denne gruppen gjør rehabiliteringsarbeidet til tider meget vanskelig.

Brukere under legemiddelassistert rehabilitering

Flere av våre brukere er under medikamentell behandling. Dette gir mange et mer verdig liv og gjør brukerne ofte mer tilgjengelig for en eventuell rehabilitering. Arbeidet består i være en pådriver for at dette skal bli realisert. Kontakten med oppfølgingsseksjonen representerer også en viktig kontinuitet i et ofte langvarig rehabiliteringsarbeid.

Brukere vi har kjent over tid

Dette er kvinner og menn vi har hatt poliklinisk kontakt med over flere år. Mange har etablert seg med både familie og/eller arbeid, men har fortsatt behov for støtte, råd og veiledning i eventuelle krisesituasjoner eller når viktige valg skal tas.

Yngre brukere med omsorg for egne barn

Dette er som regel brukere vi har hatt kontakt med før de fikk barn. De er ofte eneforsørgere med liten eller ingen kontakt med barnefar og øvrig familie. Vi er støttespillere i hennes nye rolle som mor, samtidig som vi bistår henne i arbeidet med å ivareta sin egen videreutvikling.

Brukere med spesifikke bestillinger

Vi får ofte henvendelser fra enkeltpersoner som ønsker å snakke med oss om forhold de ikke vil eller kan ta opp med andre. Det dreier seg som regel om temaer knyttet til seksualitet og kjæresteforhold, og som har utgangspunkt i den enkeltes prostitusjonserfaring. Det hender også at ulike deler av hjelpeapparatet henvender seg til Pro Sentret med en slik bestilling på vegne av sine brukere.

Brukere fra innemarkedet

Dette er brukere som sjeldent eller aldri har vært i kontakt med det offentlige hjelpeapparatet. De har behov for råd og veiledning i forhold til de rettigheter de har i så måte. Ofte ønsker de kontakt med offentlige instanser for å søke attføring eller på annen måte få tilrettelagt et skoleringsopplegg. Andre aktuelle saker er spørsmål av økonomisk og juridisk karakter.

Metode

I oppfølgingsarbeid legger vi vekt på å etablere en god relasjon til klienten. Hvert menneske vi møter er unikt og en forutsetning for en god relasjon er at arbeidet blir tilpasset det enkelte individ. Respekt, aksept, empati, forståelse, samarbeid og likeverd er nøkkelord i alt arbeidet vi gjør. Det er en forutsetning for at endring kan finne sted.

Empowerment

Som oftest blir empowerment oversatt til myndiggjøring på norsk. Det er en psykososial prosess hvor det skjer en maktoverføring på individ – og/eller på systemnivå. Fra mennesker med makt og innflytelse, til mennesker som opplever å mangle den kontroll som er nødvendig. Myndiggjøring gjør at de sistnevnte gjennom erkjennelse av egne ressurser og muligheter blir i stand til å få kontroll over de faktorer som de opplever som viktige for dem.

Stang 1998

Case

Line på 35 år er under utdanning og mottar yrkesrettet attføring. Hun bor alene, men har et barn på 15 år som hun har besøksrett til. Line har bakgrunn som rusmisbruker. Hun begynte å ruse seg når hun var 13 år og selge seksuelle tjenester når hun var 16. Hun kom i kontakt med Pro Sentret da hun var 25 år. Line har vært igjennom flere opphold i behandlingsinstitusjoner for rusmisbrukere, samt hatt noe poliklinisk oppfølging av voksenalder psykiatrisk poliklinikk. Hun har mottatt sosialhjelp nesten kontinuerlig siden 18 års alderen. Line har nå kontroll på sitt rusmisbruk og har fått godkjent yrkesrettet utdanning over 3 år. Imidlertid er trygdeytelsen så lav at hun har en inntekt langt under gjeldende satser for sosialhjelp. Line har fått avslag på søknad om kommunal leilighet på sosialmedisinsk grunnlag. Hun har selv skaffet seg en 2-roms leilighet på Oslo øst. Husleien ble først godkjent av sosialsenteret, men kort tid etter ble de interne normene for akseptable boutgifter endret, og hun fikk avslag på hjelp. Line er fortsatt i gang med attføringen, men selger seksuelle tjenester for å betale husleien og for å jevnlig kunne besøke sitt barn.

Empowermenttanken er retningsgivende for vårt arbeid. Empowerment kan være en metode, et mål, en strategi og en psykologisk prosess der et individ og/eller gruppen står i sentrum. Det handler om myndiggjøring, frigjøring og bevisstgjøring. Empowerment kan også oppfattes som en holdning eller væremåte hos den som skal bistå i utviklingen av andre mennesker.

Det er store forskjeller på hvordan prosessen med å finne alternativer til prostitusjonen forløper. For noen er det lett å slutte når de praktiske forholdene har falt på plass. For andre kan det være lett å ty til prostitusjonen når en møter motgang av økonomisk eller annen art. Det kan være mange grunner til det. For noen fyller prostitusjonen et tomrom, eller den bøter på ensomhet. Andre kan oppleve å føle at ”*Jeg fortjener ikke å ha det så bra*”, og går tilbake til prostitusjonen av den grunn. En viktig del av arbeidet med våre brukere er å bevisstgjøre dem i forhold til de valgene de gjør og de eventuelle bakenforliggende årsakene til disse valgene.

Rehabilitering – en personlig vekst og frigjøring eller en utmattelsesprosess i kampen mot fattigdom og for likeverd?

En viktig del av arbeidet i seksjon for klientoppfølging er å være et bindeledd mellom brukerne våre og andre deler av hjelpeapparatet. Vi samarbeider med sosialsentre, behandlingsinstitusjoner, akuttinstitusjoner, psykiatrien, metadontiltak, støttesentre, arbeidskontor, trygdekontor og boligkontor. Mange av våre brukere har en svært vanskelig livssituasjon og opplever møtet med et mangoldig og fragmentert hjelpeapparat som problematisk. De ansatte i seksjonen orienterer om brukernes rettigheter og bidrar med støtte i møtet med de ulike etatene i forvaltningen. Nedenfor presenteres noen av de utfordringene vi erfaringsmessig opplever at brukerne står overfor når de er på vei ut av rusmisbruk og prostitusjon.

Kontakt med sosialtjenesten

De siste årene har vi erfart at sosialtjenesten er mer restriktive i sin tildeling av økonomiske ytelser. Hovedregelen synes å være såkalt ”flat” sosialhjelp eller hjelp etter faste satser som er beregnet likt for alle. Mange som tidligere har mottatt nødhjelp til livsopphold, ekstra penger til klær, tannbehandling, reise og penger til å besøke sine barn og lignende, opplever nå at denne muligheten er borte. Dette gjelder spesielt våre brukere som mottar trygdeytelser under rehabilitering. De blir ikke lenger vurdert til å ha behov for hjelp for å kunne overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon, og får dermed avslag. For flere av våre brukere kan denne innstramningen og byråkratiseringen føre til at de gir opp forsøkene på endring i eget liv. I tillegg til å være en stigmatisert gruppe i samfunnet sliter mange med psykiske skader, lav selvfølelse, tap og svik.

Sosialtjenesten har plikt til å utøve individuelt skjønn ved tildeling av sosial stønad. Det kan imidlertid virke som om dette er en sovende bestemmelse og at det er stramme budsjetttrammer som styrer tildelingen.

Kravet til dokumentasjon og kontroll synes også å ha økt. Brukerne må nå søke om supplerende økonomisk stønad flere ganger pr. halvår, tross for at trygdeytelsen de mottar ikke har endret seg. Flere av våre brukere føler seg mistenkeliggjort i sitt møte med sosialtjenesten. Brukerne opplever også at det er store forskjeller mellom de ulike sosialsentrene når det gjelder vurderingen av den enkeltes situasjon. Enkelte steder framstår sosialtjenesten som mer regelorientert og mindre romslig enn andre steder. Sosialtjenesten står i en faktisk maktposisjon i forhold til brukeren og kontrollerer både hva slags ytelser den enkelte får og hvilke behandlingstilbud som tilstås. Når vurderingene, stønadene og tilbudene på de ulike sosialsentrene er så forskjellige føles det både urettferdig og urimelig.

For oss og våre brukere er det et stort paradoks at når de, etter mange års liv i rus og prostitusjon, er i en attførings situasjon, ikke lenger vurderes til å ha behov for støtte for å overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon. Mange opplever at det er vanskeligere å få nødvendig hjelp mens de er under rehabilitering enn da de var på "kjøret". Våre brukere synes selv at de har mobilisert all sin viljestyrke og mot til å ta de skrittene som er nødvendig i rehabiliteringsøyemed, og opplever at de i stor grad begrenses av et urimelig byråkrati og restriksjoner. Avmakt og resignasjon kan bli resultatet.

Erfaringer med våre brukeres boligsituasjon

Mange av våre brukere har spesielt vanskelige boforhold og har i perioder bodd i institusjon, på hospits og på andre tilfeldige overnattingstilbud. Flere søker kommunal bolig på sosialmedisinsk grunnlag når de har startet med rehabilitering, men får avslag. De har også problemer med å skaffe seg leilighet på egen hånd og til den prisen sosialtjenesten kan godta.

Mangel på en stabil boligsituasjon fører til at mange ikke har mulighet til å opprettholde en god egenomsorg. Dette inkluderer muligheten til å følge opp ulike tiltak i rehabiliteringsøyemed. Følelsen av maktesløshet og resignasjon er ikke fremmed for brukerne. Tilbakeveien til rus og prostitusjon kan fort bli alternativet.

Våre brukeres kontakt med attførings- og trygdeetaten

Våre brukere opplever en økende byråkratisering av trygdeetaten, med stadig nye og strengere krav til dokumentasjon og oppfølging.

Innføringen av meldekort, som skal sendes til A-etat hver 14.dag, for mennesker under attføring er et eksempel på dette. Meldekortene sendes via Mo i Rana. Hvis de ikke fylles ut korrekt uteblir stønaden i lang tid og sosialhjelp ytes ikke i ventetiden.

Vår brukergruppe er spesielt sårbar. Mange har gjennom flere år levd langt utenfor samfunnets normer og mangler såkalt hverdagskompetanse. En av disse manglene er å fylle ut diverse skjemaer til offentlige kontorer, følge tidsfrister o.l. Det tar tid å lære om byråkratiet og dets mange krav. For mange av våre brukere er disse kravene nærmest en uoverkommelig oppgave. Innstramningen av kriteriene for å få tilstått ulike trygdeytelser har resultert i at mange av våre brukere har problemer med å få innvilget slik stønad. Dette tross for at de ofte har store skadevirkninger etter mangeårig rusmisbruk og prostitusjon. Resultatet er ikke sjeldent 10–20 år på løpende sosialhjelp.

Hva vi venter oss i årene som kommer

Medbestemmelse og partnerskap er nøkkelord i empowermenttenkningen. Sosialdepartementet skriver at brukermedvirkning er særlig viktig. Kan dette bety en empowermenttilnærming i det offentlige hjelpeapparat? Hittil har vi i hovedsak erfart at det offentlige systemet bidrar til å gjøre brukerne både maktesløse og motløse. Når de etter en arbeidsom prosess har fått mot og styrke til å tenke rehabilitering, møtes de ofte av et tungrodd trygdesystem og ytelser som er så lave at de ikke sikrer den enkelte anstendige levekår. Videre opplever mange å ikke bli hørt og møtt med respekt av offentlige instanser.

Vi er i tvil om en lovfestet rett til et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tjenestetilbud vil ha særlig hensikt hvis de økonomiske grunnnyttelsene ikke samtidig blir hevet på et anstendig nivå. Enhver har rett til å bestemme i eget liv, men da må mulighetene gis slik at attføringen og rehabiliteringen blir reell. Etter vår oppfatning vil en økning i grunnnyttelsene i folketrygden gi våre brukere differensierte valgmuligheter og mulighet for vekst. Loven har gode intensjoner, men det er et spørsmål om ikke retten til et individuelt tilpasset tilbud raskt blir for ressurskrevende for både A-etat, sosialtjenesten og trygdeetaten. Det er også en stor utfordring for hjelpeapparatet å la brukerne ta makt i eget liv.

Gruppearbeid

Empowermenttilnærmingen fokuserer på likeverd og setter et kritisk søkelys på ekspertrollen som profesjonelle hjelpere har utviklet. Partnerskap og samarbeid er viktige begreper og brukernes erfaringer og kunnskaper om eget liv har samme status som profesjonell kunnskap.

Individuelle planer

Fra 1.januar 2004 lovfestes rett til individuell plan etter sosialtjenesteloven. Denne retten er allerede lovfestet i helselovgivningen. Retten innebærer at personer med langvarige og sammensatte behov for tjenester sikres et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tjenestetilbud. Den individuelle planen skal dekke aktuelle tjenester etter sosialtjenesteloven, kommunehelsetjenesteloven, spesialisthelsetjenesteloven og psykisk helsevernloven. Brukermedvirkning er særlig viktig i utarbeidelsen av individuelle planer.

I tråd med dette startet seksjonen en gruppe bestående av brukere som alle var kommet langt i egen rehabilitering. Målsettingen var å gjennom dem få mer kunnskap om hva som oppleves som viktige suksessfaktorer i forhold til rehabilitering.

I begynnelsen var gruppa spesielt opptatt av de faktorene i det offentlige hjelpeapparat som har vært til hinder og fungert som bremseklosser i forhold til rehabilitering. Det var viktig å få formidlet til omverdenen og bestemmende myndigheter, hvordan byråkrati og manglende samarbeid mellom forskjellige etater bremser rehabiliteringsprosessen. Gruppa var enig om at følgende tre faktorer er nødvendig for å kunne lykkes i en rehabilitering:

- Bli hørt og møtt med respekt av offentlige instanser.
- Faste jevnliges ansvarsgruppemøter.
- Mobilisering av eget sinne.

Et viktig spørsmål som ble diskutert var om medlemskap i gruppa kunne bidra til at en ikke kom videre i egen rehabiliteringsprosess? Kunne medlemskapet bidra til å holde den enkelte fast i rollen som tidligere prostituert og/eller tidligere rusmisbruker?

Gruppemedlemmene kom ikke fram til noen konklusjon på dette. På siste gruppemøte viste det seg imidlertid at medlemmene, i løpet av den tiden gruppa eksisterte, hadde funnet andre forankringssteder som jobb, skole og fritidsaktiviteter. Alle uttrykte at de var i ferd med, eller hadde allerede oppnådd å være en del av det såkalte "normale" i samfunnet. Det vil si at de var ferdig med rusmiddelmissbruk og prostitusjon. De hadde i større grad tatt makt over eget liv.

Dannelsen av denne gruppa hadde hatt betydning for gruppemedlemmene som alle etter hvert ble mer aktive og selvsikre i sitt engasjement. De har erfart at de er i besittelse av nyttig kunnskap, som både Pro Sentret og samfunnet for øvrig har bruk for. Pro Sentret på sin side har hatt nytte av deres kunnskaper og ressurser. Gruppemedlemmenes ekspertise ble trukket veksler på både i utarbeidelsen av Pro Sentrets hjemmeside, og i debatter om kundekriminalisering. En uttalelse om prostitusjon fra en som selv har prostitusjonserfaring, kan i mange sammenhenger veie tyngre enn en uttalelse fra fagfolk, som kun kan uttale seg på vegne av andre.

Oppsøkende arbeid på innendørsmarkedet

I 2003, som i de foregående årene, har en av sosialkonsulentene i seksjon for klientoppfølging hatt ansvar for det oppsøkende arbeidet på innendørsmarkedet. I tillegg har to jordmødre alternert på å delta i arbeidet.

Hva vi ønsker å oppnå

- At kvinnene/mennene vil kunne få hevet sin livsstandard ved at de på en bedre måte kan ta vare på helsa si
- At kvinnene/mennene vil kunne dra mer nytte av det offentlige hjelpeapparatet ved eventuelle vansker og behov
- Å tilegne oss kunnskap om prostitusjonsmiljøene på innemarkedet, noe som vil gjøre oss i stand til å gi mer presise tilbud til denne gruppen

Case

Kari er 31 år og utdannet hjelpepleier. Etter en skilsmisse er det vanskelig for henne å få endene til å møtes. Gjennom en venninne får hun kveldsjobb i resepsjonen på et massasjestituttt. Etter et halvt års tid selger hun også seksuelle tjenester når hun har behov for å spe på økonomien.

Den ene har bodd mange år i Latin Amerika og er spansktalende. Hun har også fungert som kulturformidler i forhold til det dominikanske miljøet. En thailandsk kvinne har vært kulturformidler og en unik døråpner i forhold til thaimiljøet, som er et svært lukket og lite tilgjengelig miljø.

Prostitusjon på innendørsmarkedet foregår på mange ulike arenaer (se kapittel en). Vårt arbeid har hovedsakelig vært konsentrert om massasjestitutter og leiligheter. En del av de kvinner og menn vi møter er imidlertid aktive på flere enn en arena. Det vil si at de i perioder kan jobbe fra massasjestitutt eller leilighet i Oslo, og i andre perioder være omreisende i Norge. Det oppsøkende arbeidet har foregått en kveld i uka og hovedfokuset har vært på helseforebygging og skadereduserende tiltak. Det gis imidlertid også råd og veiledning på sosiale, økonomiske og juridiske spørsmål.

Målsetting

- Å gi god og adekvat veiledning om helsespørsmål på en konkret måte
- Å gi råd og veiledning om sosiale, økonomiske og juridiske spørsmål og rettigheter
- Innhente kunnskap om miljøene
- Vurdere videre samfunnsmessige tiltak

Målgruppe

Vår målgruppe er norske og utenlandske kvinner og menn, som jobber i prostitusjonsmiljøene på innemarkedet. I all hovedsak er det kvinner vi møter i vårt oppsøkende arbeid, men vi treffer også enkelte menn som selger seksuelle tjenester. Flere av de norske og nordiske kvinnene har enten vært i ordinært arbeid eller i en utdanningssituasjon ved siden av prostitusjonen. De fleste har ikke tidligere vært i kontakt med hjelpeapparatet. De utenlandske kvinnene og da kanskje spesielt kvinner fra Thailand lever derimot veldig isolert i det norske samfunnet. De har ofte begrenset kunnskap både om norsk språk og samfunn.

Vi har gjennom hele 2003 hatt et spesielt fokus på og jobbet kontinuerlig i forhold til det thailandske miljøet. Ellers har vi truffet kvinner og menn fra følgende land ved siden av Norge: Den Dominikanske Republik, Albania, Polen, Danmark, Sverige, Brasil, Marokko, Eritrea, Italia, Moldova, Kosovo, Bulgaria, Litauen, Latvia, Estland og Russland.

Metode

For å få en kontinuerlig oversikt over markedet, oppdage eventuelle forandringer og tendenser, samt etablere kontakt med selgere av seksuelle tjenester, følger vi med på annonseringen i bransjerettede aviser, kontaktblader og på internett.

Dette er spesielt viktig for å oppnå kontakt og gjøre avtaler med nye kvinner og menn som selger seksuelle tjenester fra leiligheter.

Besøkene vi gjennomfører er som regel avtalt på forhånd. Da kan de som har behov for å snakke med oss, men som ikke er på jobb, møte opp når de vet vi kommer. Andre steder kan vi besøke uten avtale, dersom det er tid og anledning til det. Antall besøk pr. kveld varierer fra 1 til 7, med et snitt på 3-4 institutter og leiligheter. Hvor mange mennesker vi møter og hvilke behov som er aktuelle varierer sterkt fra besøk til besøk.

Til det oppsøkende arbeidet har vi utarbeidet en helsekoffert som inneholder demonstrasjonsmateriale og brosjyrer på flere språk, slik at vi får gitt adekvat informasjon om bl.a. sikker sex, kondombruk, hva du gjør ved kondomsprekk, mulige smitteveier, prevensjon og andre helsespørsmål.

Våre tilbud

Hovedfokus i arbeidet har vært på helse og skadereduserende tiltak. Vi vaksinerer gratis mot Hepatitt A og B og deler ut gratis kondomer og glidekrem. Dette er begge attraktive tilbud, som de fleste er interessert i. Oppfølgingsarbeidet i forbindelse med vaksinerer medfører at vi kommer på gjentagende besøk og med det treffer nye kvinner og menn. Kontinuiteten i arbeidet setter oss i en posisjon hvor vi kan komme inn på og følge opp andre aktuelle temaer og problemstillinger. Vi gir informasjon om Pro Sentret og vårt øvrige tilbud, samt råd og veiledning på spørsmål av sosial, økonomisk og juridisk karakter. Hvilke spørsmål og problemstillinger den enkelte er opptatt av, varierer sterkt med nasjonalitet, oppholdsstatus og hvilken sosial situasjon vedkommende befinner seg i. Temaer som generelt går igjen er spørsmål rundt ekteskap, kjæreste, familie, barn, prostitusjon, seksualitet, psykiatri, rus, vold, jobb, skole og bolig.

Det oppsøkende arbeidet på innemarkedet er spesielt viktig da dette er en til dels meget lukket og vanskelig tilgjengelig arena. Kjennskap til og kontakt med de ulike miljøene setter oss i en posisjon til å utvikle gode tilbud til kvinner og menn som selger seksuelle tjenester på innendørsmarkedet.

Juridisk bistand

Mange av Pro Sentrets brukere har behov for juridisk bistand i forhold til en rekke ulike problemstillinger. Deres livssituasjon gjør det imidlertid vanskelig å både ta kontakt med og følge opp avtaler med personer som kan gi slik bistand. De fleste har heller ikke en økonomi som kan tåle belastningen av store utgifter til juridisk hjelp. Pro Sentret er derfor glad for at vi har kunnet tilby våre brukere gratis råd og veiledning, samt oppfølging i juridiske saker. En advokat har jobbet frivillig på sentret hver 14. dag og har tatt i mot brukere etter drop-in prinsippet.

Aktuelle tall for 2003

- Besøkt 16 forskjellige massasjeinstitutt 94 ganger.
- Besøkt 13 forskjellige leiligheter 32 ganger.
- Møtt 184 forskjellige kvinner.
- Møtt 7 forskjellige menn.
- 157 personer har fått Hepatittvaksine.

Tilbakemeldingen fra våre brukere er at de er godt fornøyd med ordningen og den hjelpen de mottar.

Seksjon for helse

Pro Sentret har alltid hatt med helseaspektet i arbeidet sitt. Mange av våre brukere har et sammensatt sykdomsbilde og deres helsetilstand bærer preg av at de går lenge med symptomer og lidelser før de oppsøker helsehjelp. En stor del av Pro Sentrets brukere er rusmisbrukende kvinner, og mange har skader som en følge av dette. Et generelt nedsatt immunforsvar og en injiseringspraksis som skaper innganger for infeksjoner gjør disse kvinnene spesielt utsatt. Mange sliter med abscesser, luftveisinfeksjoner og hudinfeksjoner, i tillegg til skader relatert til en relativt kaotisk livssituasjon som brannskader og sår, samt skader som følge av vold og ulykker. Enkelte kvinner har også en tannstatus som gir store plager. I tillegg er våre brukere naturlig nok utsatt for seksuelt overført sykdommer, uønsket svangerskap og for lidelser/sykdommer i underlivet. En stor andel av Pro Sentrets brukere har også store psykiske problemer i tillegg til somatiske lidelser og rusmisbruk.

Feltpleien

- Gir et helsetilbud til rusmisbrukere som har problemer med å benytte seg av etablerte helsetilbud.
- Foretar enkle helsesjekker.
- Foretar smitteforebyggende arbeid i rusmiljøene.
- Kanaliserer brukerne til riktig sted i det etablerte behandlings- og hjelpeapparatet.
- Kartlegger helseproblemer blant rusmisbrukere som benytter seg av tilbudet.

Feltpleien

Feltpleien er et lavterskel helsetilbud i regi av Rusmiddeletaten. Pro Sentret har også i 2003 hatt en feltpleiestasjon i sine lokaler. Her har det vært tilsatt to sykepleiere i 100 % stilling, samt vært legevisitt tre timer hver uke. I tillegg til dette har legen bakvakt i feltpleiestasjonens åpningstid. Sykepleierne deltar også i Pro Sentrets oppsøkende arbeid i gateprostisusjonen. Hovedfokuset i feltarbeidet er å fremme helse, gi råd og veiledning i forhold til smittevern og andre helse spørsmål, informere om Pro Sentrets tilbud, samt være en helsefaglig ressurs for sosialarbeidere og kulturformidlere i feltteamene. I 2003 gjennomførte feltpleien 1953 konsultasjoner. Av disse var 280 legekonsultasjoner.

Målgruppen til feltpleien på Pro Sentret er sentrets brukere. Selv om feltpleien er et tiltak for rusmisbrukere, tilbys alle tjenester til brukerne uavhengig av rusmiddelbruk. Den største brukergruppen er likevel rusmisbrukende kvinner. Denne gruppen er meget ressurskrevende fordi de ofte har meget komplekse sykdomsbilder hvor rusmisbruk, psykiatri og somatikk er overlappende.

Rus og psykiatri

En stor del av våre brukere har psykiske lidelser eller forstyrrelser. Rusmisbruk kan utløse, forverre, kamuflere eller imitere psykisk sykdom, og pasientens evne til å se eget behov og følge opp behandling, reduseres. Pasienter med psykiske lidelser bør ha tilbud om hjelp fra psykiatrisk avdeling, polikliniske tilbud, distriktpsykiatriske sentra (DPS), fastlege og sosialtjenesten.

Rusmisbruk er en betydelig del av psykiatriske pasienters virkelighet, men tilbudet om behandling er fortsatt mangelfullt.

Vår erfaring er at pasienter med psykiske lidelser og rusavhengighet sjeldent får tilrettelagt et tilbud i psykisk helsevern som de klarer å dra nytte av, og dermed står mange uten nødvendig utredning og behandling. Rus- og psykiatriprosjektet på Tøyen DPS er et tilbud tilrettelagt for rusmisbrukere hvor det arbeides med pasientene på deres premisser. I tillegg til å være et poliklinisk tilbud, oppsøker de ofte sine brukere. I tilknytning til prosjektet er også Manifest-senteret, hvor det er et døgntilbud med opptrapping på metadon. Det er imidlertid et begrenset antall plasser i tiltaket, de øvrige distriktpspsykiatriske sentra vegrer seg for å ta imot rusmisbrukere, og hvis brukerne får et tilbud klarer de ofte ikke å nyttiggjøre seg det fordi det ikke er tilrettelagt i forhold til denne gruppen særskilte behov.

Case

En av våre pasienter med flere selvmordsforsøk bak seg henvendte seg til Feltpleien for samtale. Hun hadde vært deprimert over en lengre periode og forsøkt å få hjelp hos flere instanser, men nådde ikke frem. Hun hadde blitt forespeilet at hun måtte belage seg på minimum ett års ventetid før hun kunne få hjelp, og det var mer enn hun klarte å takle. Vi hadde også mottatt henvendelser fra andre hjelpeinstanser som uttrykte sin bekymring. I løpet av en uke hadde hun satt seks overdoser. Pasienten ble oppfattet som suicidal, og vi begynte å arbeide for at pasienten skulle få et tilbud i psykiatrien. Oppsøkende og koordinerende tjeneste (OKT) ble kontaktet for å bringe pasienten til psykiatrisk legevakt ved Oslo Kommunale Legevakt (OKL). OKT kom til Pro Sentret ved stengetid og bragte pasienten til OKL. Etter tre timers ventetid, kom pasienten inn til vurdering. På dette tidspunktet måtte OKT forlate pasienten, da andre oppdrag måtte prioriteres. Etter en samtale hos OKL, ble pasienten overlatt til seg selv. Hun stod dermed alene på gaten uten nettverk, uten et sted å sove, uten penger og uten tilbud om behandling.

Selv mord og psykisk helsevern

I 2003 har vi hatt flere kvinner som har henvendt seg til Feltpleien og fortalt at de har planlagt å ta sitt eget liv. Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven) § 1-1 sier at lovens formål er ”å sikre at etablering og gjennomføring skjer på en forsvarlig måte og i samsvar med grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper”. Tiltakene skal ta utgangspunkt i pasientens behov og respekten for menneskeverd. I lovens § 3-3 slås det fast at i tilfeller hvor mennesker er til fare for sitt eget eller andres liv eller helse er det hjemmel for å bruke tvunget psykisk helsevern. For pasienter med psykiske lidelser og rusmisbruk er vår erfaring at loven ofte ikke anvendes i tråd med intensjonene. Det er et problem at det er meget vanskelig å få pasienter vurdert av psykiater. Psykiatrisk legevakt ved Oslo Kommunale Legevakt (OKL) har altfor lang ventetid og det er ingen andre steder å henvende seg når det er akutt behov for psykiatrisk hjelp. Distriktpspsykiatriske sentra tar ikke oppdrag etter kl. 14.00, mens psykiatrisk legevakt ved OKL åpner først kl. 16.00. Pasienter som ikke er aggressive eller voldelige slik at de representerer en fare for andre, men som er i en situasjon hvor det er grunn til å tro at det er fare for eget liv og helse, stiller meget svakt. Akuttpsykiatriske avdelinger vegrer seg for å ta i mot pasienter med et rusmisbruk, og i en presset situasjon med kapasitetsproblemer tror vi det er lett for psykiatrien å avvise denne gruppen. Psykisk helsevern for rusmisbrukere bør styrkes, både gjennom økt tilrettelegging og egne tiltak for såkalte ”dobbeltdiagnose”-pasienter, samt økt tilgjengelighet for vurdering og akutt hjelp, også utenfor ordinær åpningstid.

Somatikk

Mange av våre pasienter oppsøker oss for et konkret problem, for eksempel ett sår. I kontakt med pasienten avdekker vi ofte en rekke forhold av sosial og psykisk art som må tas med i betraktningen i arbeidet med sårproblematikken. I dag arbeider vi derfor helhetlig med alle pasienter hvor det er behov for det. Dette innebærer at dersom problemet er en underliggende psykisk lidelse, bostedsløshet og sårproblematikk arbeider vi inn mot psykiatrien for å sikre adekvat behandling og oppfølging. Vi arbeider også sammen med sosialtjenesten for å finne et bosted, gir sårbehandling og underviser i hygiene og injeksjonsteknikk for å forebygge nye sår og infeksjoner.

Tilgjengelighet er meget viktig og samspillet med varmestua på Pro Sentret er viktig for denne gruppen. Gjennom et tett samarbeid med personalet på varmestua har feltsykepleierne arbeidet for å forebygge og tidlig avdekke helseproblemer i rusmiljøet, samt være pådrivere for at pasientene tidlig får adekvat behandling når det er nødvendig.

Rusmisbrukere som prostituerer seg er utsatt for vold og overgrep fra kunder. Mange har fortalt om ubehagelige situasjoner i tilknytning til kunder som har vært truende. En psykisk labil person vil være svært utsatt i slike situasjoner. På Pro Sentret har vi sett grensepsykotiske kvinner som har stått uten tilbud om psykiatrisk behandling. Psykisk labile mennesker på amfetaminrus har ingen eller få grenser, og konsekvensene kan bli fatale. Det er ingen garanti for at disse kvinnene ivaretar egen sikkerhet med tanke på smittefare, både når det gjelder seksuelt overførbare sykdommer og i forhold til injiserende rusmisbruk. Videre er faren for overdose stor, samt at evnen til å vurdere risikofylte situasjoner er nærmest fraværende.

Det er tidkrevende å tjene tilstrekkelig med penger for å dekke et tungt rusmisbruk. Avhengighet gjør at avtaler på sosialkontor, hos leger eller andre hjelpeinstanser, kommer i annen rekke. Mange har som nevnt uverdige boforhold. De flytter rundt på ulike hybelhus, bor hos venner, på Natthjemmet (Kirkens Bymisjon) eller på gaten. Dette reduserer kvinnenes livskvalitet og mulighet for egenomsorg. Fasiliteter som kjøkken og bad er ingen selvfølge, og dette medfører konsekvenser både for ernæring og hygiene. Vi ser helt klart at faktorer som boforhold og psykiske lidelser har en sammenheng med kvinnenes somatiske tilstand. Infeksjoner og sår opptrer ofte, og det tar lengre tid å behandle disse. Faktorer som uforutsigbarhet og utrygghet bidrar ytterligere til at kvinnene opplever stress, angst og håpløshet.

GU-Prosjektet

Pro sentret har i 2003 i samarbeid med Olafiaklinikken og Rusmiddeletaten tilbudt våre brukere gynekologisk undersøkelse og konsultasjoner om seksuell og reproduktiv helse, en kveld hver 14. dag. Grunnet stor etterspørsel ble det etter hvert omgjort til et ukentlig tilbud.

SOI - Seksuelt overførbare infeksjoner

- Overføres ved kontakt fra person til person.
- Behandling bør skje raskt.
- Smittevernlovens § 3-6 pålegger legen å foreta smitteoppsporing.
- Pasienten er i henhold til samme bestemmelse pålagt å gi opplysninger.

Seksuell og reproduktiv helse

Kvinner i prostitusjon oppsøker ikke offentlige helsetjenester i den grad helsetilstanden skulle tilsi. Hvis de gjør det, er det få som forteller at de selger seksuelle tjenester og dermed får adekvat undersøkelse og behandling. Dette til tross for at kvinnene i utgangspunktet er mer utsatt for seksuelt overførbare infeksjoner (SOI) og uønsket svangerskap enn andre.

Videre er majoriteten av de norske kvinnene som bruker Pro Sentret injiserende misbrukere. Rusavhengigheten fører til at helsa kommer i andre rekke, og mange har ikke vært til en gynekologisk undersøkelse på 5 -10 år. Personalet på varmestua og sykepleierne ved feltpleien må derfor ofte drive et langvarig motiveringsarbeid før enkelte av kvinnene kan nyttiggjøre seg et helsetilbud.

Det er viktig at kvinnene har tilgang på et helsetilbud som regelmessig kan yte adekvat hjelp, samt ved spesielle behov som kondomsprekk og underlivsplager. Det er også av avgjørende betydning at dette tilbudet er der hvor brukerne befinner seg, og hvor deres prostitusjonserfaring er kjent.

Aktuelle tall for 2003

- 192 konsultasjoner, noe som utgjør godt i overkant av 7 kvinner pr. åpningskveld
- 115 gynekologiske undersøkelser
- 15 har fått medikamenter
- 54 blodprøver
- 22 graviditetstester,
- 28 prevensjonsmidler
- 11 urinprøver
- 6 vaksiner for hepatitt A og B
- 9 henvisninger til spesialisthelsetjenesten

Tilbudet har inneholdt: gynekologisk undersøkelse med infeksjonsdiagnostikk, blodundersøkelse på seksuelt overførte infeksjoner og hiv, hepatittvaksine, graviditetsundersøkelse, abortveiledning, prevensjonsveiledning og forskrivning, samt henvisning til spesialisthelsetjenesten. All prevensjon og medisiner for behandling av infeksjoner får brukerne utdelt gratis under konsultasjonen.

Forekomsten av seksuelt overførbare infeksjoner hos våre brukere har ikke vært særlig høyere enn hos klienter ved Olafiaklinikken (som er en poliklinikk for SOI og HIV). Det har imidlertid blitt funnet skjedekatarrer og irritasjonstilstander som sannsynligvis har sammenheng med kvinnenes prostitusjonsaktivitet. Disse funnene stemmer ikke med den generelle oppfatningen i samfunnet, at kvinner som selger seksuelle tjenester er en stor risiko for spredning av seksuelt overførbare infeksjoner. Resultatene av undersøkelser på SOI ved Pro Sentret indikerer at kvinnene i stor grad bruker kondom når de selger seksuelle tjenester. Mange har også en overdreven hygiene av underlivet.

Prevensjon

Hvis man skal unngå både seksuelt overførbare infeksjoner og uønsket svangerskap er det tryggest å bruke både et sikkert prevensjonsmiddel og kondom i tillegg. Kondomer er som kjent det eneste som beskytter mot SOI. De kan imidlertid sprekke eller skli av, dessuten blir kondomer sjeldent brukt konsekvent og da særlig i et kjæresteforhold. Kondomer gir derfor relativt dårlig beskyttelse mot uønsket svangerskap. Det anbefales derfor å bruke et prevensjonsmiddel som i stor grad forhindrer graviditet i tillegg til kondomer.

En del av kvinnene har liten erfaring med kondom før de begynner å selge seksuelle tjenester. Mange har derfor et stort opplæringsbehov. Samtalene med kvinnene har da også avdekket et stort behov for veiledning om prevensjon generelt, og om bruk av kondom og tiltak ved kondomsprekk spesielt.

Fremtidige utfordringer

Tilbudet i seksuell og reproduktiv helse bør utvides slik at flere kvinner kan nås. På grunn av stor pågang i forhold til kurativt helsearbeid har det forebyggende arbeidet fått for liten plass.

Kvinnene har et opplæringsbehov både i forhold til prevensjon og prevensjonsbruk, samt andre helserelaterede områder som seksuelt overførbare sykdommer, underlivsplager og hygiene. Vi bør styrke både veiledningsarbeidet og utformingen av skriftlig informasjon på dette området. Det vil også være aktuelt å invitere kvinnene til temakvelder der vi tar opp ulike helserelaterede temaer.

I løpet av 2003 har Pro Sentret utvidet og effektivisert sitt helsetilbud for å kunne imøtekomme den utviklingen som har vært på prostitusjonsmarkedet. Det har imidlertid vært en utfordring å skulle koordinere og utvikle et helsetilbud hvor det helsefaglige personell enten har hatt Olafiaklinikken, Rusmiddeletaten eller Pro Sentrets som oppdragsgiver. Det er derfor vårt mål å etablere et enhetlig helsetilbud i 2004 som administreres av Pro Sentret alene. Kun på den måten vil vi kunne imøtekomme brukernes varierte behov for helsetjenester på en forsvarlig måte.

Pro Sentrets innsats overfor utenlandske kvinner i prostitusjon

Utviklingen innenfor det utenlandske prostitusjonsfeltet har fulgt de samme tendensene i 2003 som de foregående år. Det vil si at Pro Sentret har sett en stadig økning i antallet utenlandske kvinner som selger seksuelle tjenester, både på innemarkedet og i gateprostitusjonen. Som sosialt hjelpetiltak og nasjonalt kompetansesenter på området prostitusjon er det vår oppgave å etablere kontakt med de utenlandske kvinnene på de ulike arenaene, få innsikt i deres livssituasjon og eventuelle hjelpebehov og forsøke å imøtekomme disse.

Seksjon for utenlandsk prostitusjon

Tilstrømningen av utenlandske kvinner på det norske prostitusjonsmarkedet har ført til et behov for å styrke vår innsats på denne delen av feltet. Pro Sentret opprettet derfor i 2003 en egen seksjon for utenlandsk prostitusjon. Seksjonens arbeid består i å monitorere og dokumentere utviklingen innenfor denne delen av prostitusjonsmarkedet. Videre har seksjonen ansvar for å tilrettelegge, koordinere og videreutvikle sentrets innsats overfor utenlandske kvinner i prostitusjon. Hva dette arbeidet har bestått i vil bli beskrevet nærmere i det følgende.

Seksjon for utenlandsk prostitusjon består av to medarbeidere og fire kulturformidlere, fra henholdsvis Thailand, Russland, Albania og Den dominikanske republikk. Alle jobber tett med de øvrige seksjonene på Pro Sentret. Dette er viktig av flere grunner. For det første så samles den viten de øvrige seksjonene på Pro Sentret har om det utenlandske prostitusjonsmarkedet på et sted. Det innebærer bl.a. at vi kan holdes oss à jour med de endringer som skjer innefor de ulike miljøene. For det andre sikrer det en nødvendig informasjonsflyt om det utenlandske prostitusjonsmiljøet til alle seksjonene på huset. Denne informasjonen er viktig for at hver enkelt seksjon skal kunne tilrettelegge sitt tilbud i henhold til de ønsker og behov de utenlandske kvinnene har for hjelp og bistand. Seksjon for utenlandsk prostitusjon koordinerer dette arbeidet og videreutvikler Pro Sentrets tilbud i tråd med de erfaringene som gjøres i møte med de utenlandske kvinnene.

Som nasjonalt kompetansesenter er det en viktig oppgave for seksjonen å formidle den kunnskapen Pro Sentret har om det utenlandske prostitusjonsfeltet til relevante aktører i samfunnet. Utenlandsk prostitusjon generelt og handel med kvinner spesielt har vært et sentralt tema på de fleste samfunnsnivå i 2003. I året som har gått har vi derfor delt vår kunnskap med både politikere og embetsverk, politi, ulike offentlige og private instanser og organisasjoner, utdannelseinstitusjoner, media og offentligheten generelt. Meningene er mange og sterke om det som skjer på det utenlandske prostitusjonsmarkedet. Pro Sentret har derfor vært særskilt opptatt av å dele våre erfaringer i møte med de utenlandske kvinnene og gjennom det forsøke å skape et så nyansert bilde som mulig over de rådende forhold på denne delen av markedet. Videre er det viktig for oss å bidra til at kvinnene får sine rettigheter og behov ivaretatt i møte med norske myndigheter.

Seksjonen har i året som har gått samarbeidet med både politimyndighetene og politikamre i Oslo. I møte med disse har Pro Sentret formidlet kunnskap om utenlandskprostitusjonen som fenomen og de ulike kvinnenes livssituasjon. Videre har en arbeidet fram konkrete tiltak i forhold til hvordan politiet bør møte de utfordringene som ligger foran dem. Pro Sentret har i så måte kommet med innspill til Politidirektoratets håndbok om handel med kvinner og rutiner i forhold til håndteringen av slike saker, samt vært med på å diskutere fram gode rutiner for politistasjonene i Oslo ved anmeldelse av slike saker. Begge deler er særdeles viktig for at utenlandske kvinner skal få sine saker tilfredsstillende behandlet og ikke lide overlast i prosessen.

I forlengelsen av dette har Pro Sentret etablert et samarbeid med Oslo Krisesenter. Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn lover tiltak som kan gi kvinner utsatt for menneskehandel midlertidig beskyttelse på trygge oppholdssteder. Et slikt oppholdssted har imidlertid ikke materialisert seg i løpet av 2003. Pro Sentret har imidlertid møtt utenlandske kvinner med et beskyttelsesbehov og har i samarbeid med Oslo Krisesenter kunnet tilby dem dette. Dette har vært av stor betydning for kvinnenes trygghet og dermed også for deres villighet til å anmelde ulovlige forhold knyttet til deres prostitusjon.

Pro Sentret har siste året også etablert kontakt med andre sentrale organisasjoner og instanser relatert til arbeidet med utenlandske kvinner i prostitusjon. Dette er organisasjoner og instanser som UDI og NOAS som arbeider i forhold til innvandring, flyktning- og asylrettigheter, IOM som kan bistå i forbindelse med repatriering og bistandsorganisasjoner som er tilstede i kvinnenes hjemland.

For Pro Sentret er det viktig å videreutvikle kontakten og samarbeidet med disse av flere grunner. For det første er de viktige samarbeidspartnere for oss i vårt arbeid med å bistå de utenlandske kvinnene i forhold til deres varierte hjelpebehov. For det andre ønsker Pro Sentret å formidle vår viten om feltet til ulike organisasjoner og instanser som jobber mot samme gruppe, slik at de har nødvendig kunnskap om hvem kvinnene er, hvor de kommer fra, deres bakgrunn, veien inn i prostitusjonen og til Norge, samt dere levekår under oppholdet her. Pro Sentret vil kontinuerlig videreutvikle kontakten med aktuelle samarbeidspartnere i tiden framover.

Hvor kommer kvinnene fra?

Kvinnene Pro Sentret møtte i 2003 kom fra 42 forskjellige nasjoner, hovedsakelig fra Øst Europa, Latin Amerika (inkludert Karibien) og Sørøst Asia. Den største gruppen innenfor det utenlandske prostitusjonsmiljø er kvinner fra Øst og Sørøst Europa. Det er mer en dobbelt så mange kvinner fra denne regionen enn fra de to andre. De utgjør imidlertid ingen homogen gruppe. Kvinnene kommer fra 14 ulike nasjoner. Dette i sterk kontrast til kvinnene fra Sørøst Asia som alle er fra Thailand, og kvinnene fra Sør Amerika som i all hovedsak kommer fra Den dominikanske republikk.

Nasjonaliteter

Den Dominikanske republikk	
Thailand	
Albania	Ukraina
Estland	Tyskland
Litauen	Tanzania
Russland	Finland
Bulgaria	Angola
Tsjekia	Hellas
Italia	Ungarn
Romania	Portugal
Spania	Colombia
Sverige	Uganda
Moldova	Tanzania/Zanzibar
Cuba	Ecuador
Kamerun	Etiopia
Brasil	Nicaragua
Denmark	Peru
Kenya	Chile
Jamaica	Somalia
Makedonia	Kasakhstan
Latvia	Sør Afrika
Polen	Ghana

Kvinner fra de to sistnevnte regionene har vært en del av det norske prostitusjonsmiljøet i mange år, og de to nasjonalitetene har vært dominerende i denne perioden. Det østeuropeiske miljøet er imidlertid relativt nytt, det strekker seg bare noen få år tilbake, men er den gruppen som øker mest. I tillegg skjer der stadig endringer i gruppen i forhold til hvilke nasjonaliteter som er dominerende. Den største endringen har skjedd blant de estiske kvinnene. I 2002 hadde Pro Sentret kontakt med 4 kvinner fra Estland. I 2003 var dette tallet steget til 54. En liknende utvikling har vi sett når det gjelder kvinner fra Bulgaria. I 2002 utgjorde de kun 2 personer, mens vi i 2003 har hatt kontakt med 31 bulgarske kvinner. Utover dette har vi registrert et stigende antall kvinner fra Albania, Litauen, Russland og Tsjekia. Antallet kvinner fra Latvia, Ukraina og Moldova har imidlertid holdt seg relativt stabilt. Pro Sentret har ikke registrert en nevneverdig reduksjon av antallet kvinner fra noen land i Øst Europa.

Den økte kontakten med kvinner fra Øst Europa i 2003 kan skyldes flere forhold. Pro Sentrets kulturformidlerne har blitt en integrert del av vårt arbeid og de øvrige ansatte har blitt mer fortrolig med denne delen av prostitusjonsfeltet. Det hersker imidlertid liten tvil om at det i 2003 faktisk har kommet flere kvinner til Norge fra denne regionen. Det bekreftes også av andre aktører på dette området.

Hvem er kvinnen og hva er deres bakgrunn?

De utenlandske kvinnene i prostitusjon skiller seg fra de norske på enkelte områder, spesielt i gateprostitusjonen. De er gjennomgående yngre og svært få har rusproblemer. Forskjellene på innemarkedet framstår ikke som så markante. De utenlandske kvinnene utgjør imidlertid ingen homogen gruppe. Det er kvinner i forskjellig alder, med ulik bakgrunn og med forskjellig rasjonale for å selge seksuelle tjenester. Differensier en mellom de ulike regionene synes likevel enkelte kjennetegn å gå igjen.

For det første framstår gruppen av østeuropeiske kvinner som noe yngre enn både kvinnene fra Thailand og Den dominikanske republikk. Sistnevnte er typisk mellom 25 og 30 år, mens de østeuropeiske kvinnene gjerne er et sted mellom 20 og 25 år, noen også yngre. For det andre virker det som om omfanget av prostitusjonserfaring før de kom til Norge også skiller disse to gruppene. Vår erfaring er at mange thailandske og dominikanske kvinnene har solgt seksuelle tjenester før de kommer hit til landet. Ofte har de også vært i Norge i lengre tid eller flere ganger. Situasjonen synes å være noe annerledes for mange kvinner fra Øst Europa. Pro Sentret møter unge kvinner fra denne regionen som oppgir at det er første gangen de er i utlandet og at de startet sin prostitusjonskarriere her. For det tredje så virker det som om de thailandske og dominikanske kvinnene har prostitusjonserfaring fra typiske sexturistmål i egne hjemland, mens de østeuropeiske kvinnene som har prostitusjonserfaring som regel har dette fra utlandet, slik som i Hellas, Italia og Kypros, og ikke fra hjemlandet.

Case

Carmen er 26 år og bor i Frankrike, hvor hun har vært gift med en fransk mann som hun møtte hjemme i Den dominikanske republikk. Hun reiser til Norge for å selge sex et par ganger i året. Med pengene hun tjener forsørger hun bl.a. sine foreldre i hjemlandet.

Case

Mai har vært gift med en norsk mann og har bodd i Norge i 7 år. Hun har to barn. Når skilsmissen var et faktum stod hun på bar bakke. For å forsørge seg og sin familie, samt familie i Thailand begynte hun å jobbe på et massasjeinstitutt.

Den dominikanske republikk er et av verdens fattigste land. Svært mange av de kvinnene Pro Sentret kommer i kontakt med herfra har således levd et liv i fattigdom. Kvinnene har ofte svært lite skolegang, mange har ikke fullført grunnskolen, og få har således hatt mulighet til å skaffe seg ordinært arbeid. Veien til prostitusjon har således vært relativt kort for mange. For kvinnene er salg av seksuelle tjenester en mulighet, kanskje den eneste, til å forsørge seg selv og sin nærmeste familie, øke levestandarden og legge grunnlaget for en bedre framtid for dem alle. Mange av de dominikanske kvinnene kommer til Europa gjennom familiegjenforening med europeisk ektemann eller annet familiemedlem. Kvinnene Pro Sentret møter har derfor ofte lovlig opphold i et søreuropeisk land, og er i Norge på turistvisum, dersom de ikke er gjenforent med norsk borger og har oppholdstillatelse her.

Kvinner fra Thailand i prostitusjon i Norge kommer sjeldent fra svært fattige kår. Mange opplever nok likevel en relativ fattigdom hvor materielle goder og en vestlig livsstil representerer økt velferd og livskvalitet.

Noen kvinner er analfabeter, andre har grunnskole, men svært få har utdanning utover dette. De fleste har derfor liten tilgang på arbeidsmarkedet. Salg av seksuelle tjenester framstår derfor for enkelte som en mulighet til å nå noen mål som ellers ville være uoppnåelig. De fleste har opphold i Norge fordi de er eller har vært gift med en norsk mann. Andre er her på turistvisum. Thaiandske kvinner selger seksuelle tjenester kun på innemarkedet. De fleste forsørger både sin familie her til lands og hele storfamilien i Thailand.

Case

Olga er 24 år og ønsker å bli lege. Hun finansierer sine studier ved å selge sex fra leilighet i Oslo, et par ganger i året. Hun ble gjort kjent med denne måten å tjene penger på av en studievenninne som hadde vært i Norge flere ganger. Hun satte Olga i kontakt med et byrå som hjalp henne til Norge. Olga skal slutte å selge sex når hun har nok penger til studiene, og til å kjøpe en liten leilighet.

Gruppen av østeuropeiske kvinner er svært stor, og omfavner personer fra mange ulike nasjoner. Dette gjør den til den minst homogene gruppa av de tre. Ser man isolert på denne gruppen framstår kvinnene fra de baltiske landene ofte som mer ressurssterke enn kvinner fra lenger sør, som for eksempel Albania og Moldova. De fleste kvinnene fra Baltikum har utdanning og snakker relativt godt engelsk. Mange oppgir at de kun skal være i prostitusjonen for en tidsbegrenset periode, og at de ikke selger seksuelle tjenester i hjemlandet. De besøker Norge et par ganger i året for å selge sex. Årsaken til dette oppgis å være at de tjener bedre på å selge seksuelle tjenester her enn hjemme og at det er langt vekk fra familie og venner.

I forlengelsen av dette er det en del som oppgir at de selger seksuelle tjenester for å forsørge et eller flere barn som bor hos familiemedlemmer i hjemlandet. Enkelte baltiske kvinner forteller også at de selger seksuelle tjenester i Norge fordi de ønsker å ta del i den vestlige livsstil og velstand. Pengene de tjener på denne virksomheten gir dem mulighet til å skaffe seg materielle goder de ellers måtte være foruten. Det er heller ikke uvanlig at Pro Sentret møter baltiske kvinner som opplyser at de er i Norge for å tjene penger til sin videre utdanning. Pro Sentrets inntrykk er at majoriteten av de baltiske kvinnene ikke lever på eller under fattigdomsgrensen i sine hjemland. Likevel opplever de sine liv som preget av små og vanskelige kår. Salg av seksuelle tjenester er en måte å forbedre denne livssituasjonen på og danne grunnlaget for en bedre framtid.

Case

Anna ble gift når hun var 16 år og flyttet da hjem til mannens familie. Ektefelle setter seg i gjeld og Anna må være med noen fremmede menn til Hellas for å jobbe inn gjelden. Her blir hun tvunget til å selge sex. Anna nekter først, men blir utsatt for grov vold. Ettersom tiden går blir Anna solgt til flere bakmenn og har vært i både Italia og Nederland før hun kommer til Norge. Anna protesterer ikke lenger verken på at hun må selge sex eller at hun får beholde svært lite av det hun tjener. Når hun får litt ekstra fra kunden sender hun dette hjem til sin mor, som passer på Annas datter.

For kvinner fra det sørlige Øst Europa er situasjonen en annen. Flertallet av for eksempel de albanske kvinnene kommer fra de minst velstående delene av landet og har levd et liv i fattigdom. Svært få har utdanning utover grunnskole, enkelte ikke en gang det, og behersker stort sett ikke annet enn sitt morsmål. Mange av de albanske kvinnene Pro Sentret har møtt forteller om en tøff vei inn i prostitusjonen, som for mange begynner med at de blir gift allerede tidlig i tenårene. Historiene som fortelles er preget av både overgrep, vold og tvang. Som regel er det ektefellen, kjæresten eller en mannlig bekjent som har stått for voldsutøvelsen.

For disse kvinnene er prostitusjonen ikke en tidsavgrenset beskjeftigelse og Norge er sjeldent det første landet hvor de har solgt seksuelle tjenester. De fleste av de albanske kvinnene, deres unge alder til tross, har vært i prostitusjon i mange år og befinner seg i en ond sirkel det er vanskelig å bryte ut av. Etter Pro Sentrets oppfatning er de albanske kvinnene blant dem som selger seksuelle tjenester under de verste vilkår her til lands.

Hallik- og bakmannvirksomhet

I Årsrapporten for 2002 skrev Pro Sentret, at ”vi har god grunn til å anta at en del av kvinnene, i varierende grad, er utnyttet av en tredjepart”. Vår kontakt med det utenlandske prostitusjonsmiljøet det siste året har imidlertid gjort det tydelig for oss at majoriteten av de utenlandske kvinnene på ulike vis er tilknyttet, betaler til eller kontrolleres av en tredjepart. Hvordan dette er organisert og hvor mye den enkelte eventuelt betaler varierer sterkt.

Thailandske kvinner

Thailandske kvinner selger seksuelle tjenester stort sett kun på innemarkedet. Kvinner i prostitusjonsmiljøet rundt massasjeinstituttene betaler ofte et fast beløp om måneden til institutteieren. Beløpet er som regel uavhengig av hva slags tjenester som ytes og hvor mange kunder som betjenes. Dette gir de thailandske kvinnene en viss kontroll med både hva slags tjenester de ønsker å selge og hvor mye de ønsker å arbeide. Vår erfaring er at majoriteten av thailandske kvinner leier seg inn på et massasjeinstitutt og/eller jobber freelance fra leiligheter og hoteller. Det finnes imidlertid også thailandske kvinner i Norge som på ulike måter er organisert hit og som lever under vilkår hvor utnytting og tvang er en del av prostitusjonen.

Dominikanske kvinner

Det er Pro Sentrets inntrykk at de fleste kvinner fra Den dominikanske republikk jobber freelance, uavhengig av om de jobber på innendørsmarkedet eller i gateprostitusjonen. De er således ikke direkte underlagt en tredjepart som organiserer prostitusjonsvirksomheten. Kvinnene forteller imidlertid ofte at de for eksempel betaler en svært høy husleie for leie av husvære hvor de kan ta med kunder. Det er ikke uvanlig at de betaler rundt kr. 10.000,- pr. mnd. for et rom i eller ved prostitusjonsstrøket. En tredjepart, huseieren, tjener med det penger på disse kvinnenes prostitusjon, i kraft av at han tar overpris for boligen fordi han vet den skal benyttes til prostitusjon.

Øst og Sørøsteuropeiske kvinner

Innenfor gruppen av øst og sørøsteuropeiske kvinner er det heller regelen enn unntaket at de er tilknyttet en eller annen form for organisert virksomhet.

En tredjepart både organiserer og kontrollerer kvinnenes prostitusjonsvirksomhet, samt krever en del av det kvinnene tjener på å selge seksuelle tjenester. Hva slags avtale kvinnene har varierer sterkt. Noen kvinner har en gjeld til sine bakmenn som de trolig aldri vil klare å tilbakebetale fordi nye gjeldsposter stadig dukker opp. Andre må levere fra seg hele inntjeningen og mottar kun lommepenger fra halliken. Atter andre deler inntjeningen med halliken i henhold til en avtalt brøk. Som oftest er det kvinnen som kommer dårligst ut av en slik ordning. Avtalen mellom kvinnene og deres bakmenn er som regel gjort på forhånd, dvs. før de kommer til Norge. Mange av kvinnene anser da også dette som en betaling for å ha blitt hjulpet hit til landet. Kvinnene forteller ofte at det var bakmenn som ordnet alt fra nødvendige dokumenter, reisen fra hjemstedet og til Norge, samt organiseringen av prostitusjonsvirksomheten her til lands.

De fleste kvinnene føler seg i en viss grad utnyttet fordi de selvfølgelig gjerne ville ha beholdt alle pengene selv. Mange understreker imidlertid samtidig at de aldri ville ha vært i stand til å komme seg til Norge hvis det ikke hadde vært for den bistand de har fått fra sine bakmenn. Når det er sagt så er det viktig å understreke at vi dessverre også møter kvinner som har blitt direkte lurt av bakmennene. Som oftest ved at halliken på en eller flere måter bryter den inngåtte avtalen så snart kvinnen har kommet til Norge. Dette på en måte som innebærer en forverring av kvinnenes situasjon. Andre ved at de har blitt forespeilet ordinært arbeid, men i stedet blir tvunget til å selge seksuelle tjenester.

Ovennevnte viser noe av det mangfoldet som finnes av ulike ordninger mellom kvinner og eventuelle halliker og bakmenn i det utenlandske prostitusjonsmiljøet. På tross av forskjellene, både i forhold til nasjonalitet og bakgrunn, samt forhold til en eventuell tredjepart, er det Pro Sentrets oppfatning at de utenlandske kvinnene har et omfattende hjelpe- og bistandsbehov på alle områder. Det er viktig å framheve at utenlandske kvinner i prostitusjon er en svært marginalisert gruppe. De er utenlandske, de selger seksuelle tjenester og det ofte i en organisert prostitusjonsvirksomhet. Dette innebærer at de sjeldent eller aldri har kontakt med det norske samfunnet utover prostitusjonsmiljøet.

Pro Sentrets arbeidet med de utenlandske kvinnene og kulturformidlere

Pro Sentret arbeider ut fra en målsetting om at "kun det beste er godt nok". Dette innebærer at vi ønsker å imøtekomme den enkeltes behov ved å gi riktig hjelp til riktig tid.

Målsettingen gjelder for alle våre brukere, uavhengig av kjønn, nasjonalitet, forhold til rusmidler og på hvilken arena den enkelte selger seksuelle tjenester. Hva slags hjelp og bistand som er ønskelig defineres av brukerne selv.

Kulturformidler

En person som har samme kulturelle bakgrunn som målgruppen og snakker deres språk. Samtidig er det en person som kjenner de kulturelle sammenhenger i vertslandet og snakker vertslandets språk.

TAMPEP

Utenlandske kvinner i prostitusjon har særskilte behov. For å bedre kunne imøtekomme disse, ansatte Pro Sentret i 2003 ytterligere to kulturformidlere, en albansk-norsk kvinne og en kvinne fra Den Dominikanske republikk. Utvidelsen kom som et resultat av de svært gode erfaringer vi har gjort med ansettelsen av en thailandsk og en russisk kulturformidler, som begge har fungert som brobyggere mellom Pro Sentret og kvinner fra disse to gruppene.

Å benytte seg av kulturformidlere er en ny metode i Norge. Metoden har imidlertid vært brukt en stund i en rekke land i Europa. I disse landene er kulturformidlerne en integrert del av det helse- og sosialfaglige arbeidet som retter seg mot det utenlandske prostitusjonsmiljøet. Gjennom EU-nettverket TAMPEP (Transnational AIDS/STD Prevention among Migrant Prostitutes in Europe) har Pro Sentret kunnet følge de ulike nasjonenes arbeid på dette området og har lært av deres erfaringer. Pro Sentrets kulturformidlere arbeider således tett opp til TAMPEPs anbefalinger. Det innebærer at det er kulturformidlerne som tar i mot de utenlandske kvinnene som henvender seg til Pro Sentret, snakker med dem om deres behov og henviser dem videre til våre hjelpetiltak av sosialfaglig, helsefaglig eller juridisk karakter. I den relasjonen fungerer kulturformidleren både som tolk og formidler av kulturelle forhold, noe som gir begge parter økt forståelse og reduserer eventuelle misforståelser mellom de utenlandske kvinnene og de norske medarbeiderne på Pro Sentret.

Utover det konkrete arbeidet som brobygger, bruker kulturformidlerne mye tid på å informere de utenlandske kvinnene om det norske samfunnet generelt og om deres rettigheter og plikter under oppholdet her spesielt. Kulturformidlerne informerer også kvinnene om hvor de kan henvende seg dersom de ønsker ulike former for hjelp og bistand fra norske myndigheter.

Gjennom dette arbeidet får de utenlandske kvinnene tillit til Pro Sentret og er villig til å dele med oss sine historier om egen bakgrunn og veien inn i prostitusjonen, reisen til Norge og den tilværelsen de lever under mens de er her i landet. Gjennom å snakke samme språk som kvinnene og kjenne til de kulturelle forskjellene, har kulturformidlerne fungert som døråpnere for Pro Sentret og sterkt bidratt til at vi har vært i stand til å etablere kontakt med ulike miljøer innenfor det utenlandske prostitusjonsmarkedet.

Kulturformidlerne er derfor en integrert del av alle de tiltak Pro Sentret har rettet mot utenlandske kvinner i prostitusjon.

Seksjon for gatenære tiltak

Oppsøkende arbeid på utemarkedet

Utenlandske kvinner utgjør i dag over halvparten av de som selger sex på gata i Oslo. Mye tyder på at de utenlandske kvinnene både er til stede på prostitusjonsstrøket mer regelmessig enn de norske og for en lengre periode av gangen. En del av kvinnene har også prostitusjonserfaring fra innemarkedet, i motsetning til de norske kvinnene på gata som tradisjonelt kun selger seksuelle tjenester ute. I løpet av året som har gått har vi sett at de utenlandske kvinnene har fått et mer avgrenset, geografisk område hvor de tilbyr sine tjenester. Dette innebærer at vi med stor sannsynlighet finner kvinner fra ulike nasjoner på bestemte steder i området.

Som nevnt i foregående kapittel har et av de to teamene som driver oppsøkende virksomhet i gateprostitusjonen to kvelder i uken, et spesielt fokus på utenlandske kvinner. Teamet består vekselvis av en norsk sykepleier og en albansk kulturformidler, og en norsk sosialarbeider og en rusisk kulturformidler. Det er et bevisst valg, at teamet skiftevis har et helse- og sosialfaglig fokus, samt at de snakker forskjellig språk. På den måten er arbeidet både faglig godt fundert og en når så mange kvinner som mulig. Det faktum at det oppsøkende arbeidet har hatt et særskilt fokus på utenlandske kvinner i prostitusjon og styrkingen av teamene med kulturformidlere har ført til at Pro Sentret nå oppnår kontakt med majoriteten av de utenlandske kvinnene som i kortere eller lengre tid selger seksuelle tjenester på gata i Oslo. Dette innebærer at vi er i en god posisjon i forhold til å kunne gjøre Pro Sentret og våre tilbud kjent for denne gruppen, tilby råd og veiledning om rettigheter, samt informasjon om sikker sex, forebygging av seksuelt overførbare sykdommer og andre helseproblemer. Som et resultat av dette igjen opplever Pro Sentret en økt tilstrømning av utenlandske kvinner til våre lokaler.

Målsetting for det oppsøkende arbeidet overfor utenlandske kvinner er den samme som for de norske kvinnene i gateprostitusjonen. Det henvises til dette kapitlet for videre informasjon. Metoden er imidlertid noe annerledes. Teamet som arbeider mot de utenlandske kvinnene har også ofte en relativ offensiv og pågående væremåte. Alle utenlandske kvinner på strøket blir kontaktet. Ovenfor denne gruppen er en imidlertid svært oppmerksom på at enkelte kvinner ikke ønsker kontakt med hjelpearbeidere. Det er kulturformidleren i teamet som etablerer kontakt med de utenlandske kvinnene og presenterer både seg selv, Pro Sentret og den hjelp og bistand vi kan gi.

Kulturformidleren er også ansvarlig for å presentere sin norske kollega og bidra til at han/hun blir en del av samtalen med kvinnene. Dette har fungert godt. De utenlandske kvinnene har raskt blitt kjent med Pro Sentrets feltarbeidere og tar i mange tilfelle selv kontakt med dem når de blir observert på strøket. Pro sentret har også en ”dobbel” kontakt med mange utenlandske kvinner, spesielt i gateprostituasjonen, ved at de av ulike grunner også regelmessig kommer innom Pro Sentrets lokaler. Denne kontakten er viktig for å etablere en god relasjon til de ulike gruppene av utenlandske kvinner. Gjennom denne relasjonen får Pro Sentret nyttig kunnskap om disse kvinnenes livssituasjon og om hva som rører seg i det utenlandske prostitusjonsmarkedet. De utenlandske kvinnene informerer også hverandre og nyankomne om Pro Sentret, slik at vi raskt etablerer kontakt med kvinner som nylig har kommet til Norge.

Denne kontakten har blant annet resultert i at kvinnene nå i stor grad nyttegjør seg våre helsetilbud. Utfordringen framover for det oppsøkende arbeidet blir bl.a. å finne en god metode å kommunisere vårt sosialfaglige tilbud til denne gruppen. Mange av de utenlandske kvinnene kommer fra land hvor offentlige sosiale hjelpetiltak ikke eksisterer. Det ligger således en ekstra utfordring i å skulle formidle til disse kvinnene hva Pro Sentret kan tilby på dette området på en måte som gjør tilbudet både forståelig og gjenkjennelig for kvinnene. Kulturformidlerne har en sentral rolle i arbeidet med å ”tolke” det kulturspesifikke ved sosiale hjelpetiltak og sosialt arbeid til de utenlandske kvinnene. Det fordrer også et nært samarbeid mellom de ulike medlemmene i de oppsøkende teamene, og seksjon for klientoppfølging som i hovedsak står for det sosialfaglige oppfølgingsarbeidet.

Seksjon for klientoppfølging

Seksjon for klientoppfølging har, som nevnt i foregående kapittel, lang erfaring med systematisk oppfølgings- og rehabiliteringsarbeid med kvinner og menn som har prostitusjonserfaring. Denne ekspertisen kommer også utenlandske kvinner og menn til del. Tett oppfølging i rehabiliteringsøyemed betinger imidlertid at vedkommende har varig opphold i Norge. For mange utenlandske kvinner er dette ikke tilfelle. De oppholder seg her midlertidig og har få rettigheter på bistand av sosialfaglig karakter. Dette gjør det lite formålstjenlig å starte opp et møysommelig rehabiliteringsarbeid.

Sosialarbeiderne i seksjonen har imidlertid også svært lang erfaring med å kommunisere med enkeltpersoner om sosiale, økonomiske og juridiske forhold generelt og egne prostitusjonserfaringer og forhold knyttet til dette spesielt. Seksjonen tilbyr således utenlandske kvinner akutt støtte og rådgivning i forhold til deres situasjon under oppholdet her, ved en eventuell hjemreise og i forhold til fremtidig situasjon.

Dette kan blant annet innebære å etablere kontakt med aktuelle hjelpeorganisasjoner og instanser i hjemlandet som kan bistå henne ved hjemkomst.

For seksjon for klientoppfølging vil utfordringene framover være knyttet til å videreutvikle det polikliniske arbeidet for stadig bedre å kunne imøtekomme de utenlandske kvinnenes behov for sosialfaglig bistand. I dette ligger det både et behov for å knytte nærmere kontakt mellom utenlandske kvinner i prostitusjon og seksjon for klientoppfølging, samt spisse det sosialfaglige arbeidet mot denne gruppen og da spesielt mot kvinner uten varig opphold i landet. Dette innebærer å styrke arbeidet for å gi kvinnene adekvat informasjon, råd og veiledning om sosiale, økonomiske og juridiske forhold (EU utvidelsen vil her ha en sentral plass) tilby personlige samtaler, oppfølging, praktisk bistand og omsorg, samt videreutvikle vårt internasjonale kontaktnett for bedre å kunne bistå med repatriering og kontaktetablering med aktuelle rehabiliteringstilbud i hjemlandet.

Oppsøkende arbeid på innemarkedet

For informasjon om det oppsøkende arbeidet på innemarkedet henvises det til foregående kapittel. Arbeidet beskrevet der omhandler også utenlandske kvinner.

Innemarkedet er en prostitusjonsarena i stadig endring. Utfordringen for det oppsøkende arbeidet her består bl.a. i å holde tritt med hva som skjer hvor på denne arenaen. I tillegg til å være en prostitusjonsarena i stadig endring er innemarkedet en veldig stor arena. Det er således en utfordring for Pro Sentret å utarbeide gode metoder for å nå en større del av innemarkedet med vårt oppsøkende arbeid enn det vi gjør i dag.

Seksjon for helse

I 2003 var helsetilbudene på Pro Sentret uten tvil det som trakk flest utenlandske kvinner til sentret. Det skyldes ikke at de utenlandske kvinnene har dårligere helse enn norske, eller at de i større grad utsetter seg for risikofylt seksuell atferd og således er mer utsatt for helseplager. Enkelte derimot er nok tilbakeholden med å kontakte det offentlige helsevesenet på grunn av kommunikasjonsproblemer og/eller av redsel for å bli sendt ut av landet. Videre er det et faktum at denne gruppen har få andre steder de kan henvende seg for å få et adekvat hjelpetilbud tilrettelagt for deres særskilte behov.

På Pro Sentret er kvinnene trygge på at de vil bli tatt i mot på en fordomsfri måte av våre kulturformidlere, som også hjelper dem med å bli forstått av helsepersonalet.

Denne vissheten har ført til at Pro Sentrets igjennom 2003, så godt som daglig, har hatt besøk av utenlandske kvinner som enten har ønsket å snakke med sykepleier, treffe legen eller få gjennomført en gynekologisk undersøkelse.

I hele 2003 har det vært en prioritert oppgave for Pro Sentret å tilrettelegge og strukturere helsetilbudene våre på en slik måte at også utenlandske kvinner skulle kunne nyttiggjøre seg våre tjenester. Det er således den kontinuerlige innsatsen fra Pro Sentrets side som ligger til grunn for at kvinner fra alle nasjonaliteter og fra alle miljøer innenfor det utenlandske prostitusjonsfeltet nå benytter seg av vårt helsetilbud.

GU-Prosjektet

Brukerne av Pro Sentret kan i utgangspunktet være utsatt for seksuelt overførbare sykdommer, uønsket svangerskap og for lidelser/sykdommer i underlivet. Majoriteten av de utenlandske kvinnene er svært opptatt av helsa si og benytter seg raskt av våre helsetilbud. Det har vist seg at mange er vant til å gå regelmessig til underlivssjekk i hjemlandet eller det landet de bodde i tidligere. Pro Sentrets tilbud om gynekologisk undersøkelse ble derfor raskt svært populært blant de utenlandske kvinnene. 68 % av de som benyttet seg av dette tilbudet i 2003 var av utenlandsk opprinnelse. Kvinnene tar ansvar for egen helse ved å møte opp til undersøkelser og veiledning på Pro Sentret, samt følge opp alle avtaler som blir gjort med helsepersonalet.

Bruk av kulturformidlere er en betingelse for å kunne gi de utenlandske kvinnene et godt helsetilbud. De bistår kvinnene både i samtalene og konsultasjonen med Pro Sentrets helsepersonell. Dette bidrar til at kommunikasjonene fungerer godt og at en har en felles forståelse av det helseproblem som presenteres og den informasjon som gis.

Prevensjon

Utenlandske kvinners forhold til prevensjon varierer individuelt og i forhold til opprinnelsesland. Mange, spesielt fra Øst og Sørøst Europa, er for eksempel ikke vant til hormonell prevensjon. Dette medfører at de kun bruker kondom når de selger seksuelle tjenester. Ved sex med kjæreste eller annen partner blir ofte avbrutt samleie benyttet. Dette er utvilsomt en usikker metode og kvinnene står i fare for både å bli uønsket gravide og få seksuelt overførte infeksjoner. Vi legger derfor stor vekt på prevensjonsveiledning i det forebyggende arbeidet.

Feltpleien

I 2003 har et økende antall av konsultasjonene på feltpleiestasjonen vært utenlandske kvinner. Dette samsvarer med endringene i prostitusjonsmiljøet og i Pro Sentrets brukergruppe som er observert i året som har gått.

Utenlandske kvinner har andre behov enn de norske, rusmisbrukende kvinnene i prostitusjon. Det har derfor vært en utfordring for feltpleien å møte behovet til denne gruppen.

GU-prosjektet har vært meget populært og har generert en økning i antall konsultasjoner for feltsykepleierne fordi kvinnene vender tilbake for andre helseproblemer enn de knyttet til seksuell og reproduktiv helse.

Behov for helsehjelp blant utenlandske kvinner

I 2003 har feltpleien arbeidet på følgende områder i forhold til utenlandske kvinner:

Smittevern

- Vaksinasjon (hepatitt A og B, samt influensa).
- Forebygging av seksuelt overførbare infeksjoner (inkludert HIV/AIDS og hepatitt B) gjennom informasjon, veiledning og distribusjon av informasjonsbrosjyrer og kondomer/glidekrem.
- Forebygging av hepatitt A og mage/tarm infeksjoner gjennom informasjon, veiledning og distribusjon av hygieneartikler.
- Forebygging av hudinfeksjoner gjennom informasjon, veiledning, distribusjon av hygieneartikler og behandling av eksem og andre hudlidelser.
- Formidling av prøvesvar, videre henvisning og administrering av forordnet behandling fra GU-prosjektet.

Reproduktiv helse

- Graviditetstest.
- Praktisk støtte ved utførelse av abort.
- Opplysning om og henvisning til gynekologisk undersøkelse.

Andre helseproblemer

- Enkle helseundersøkelser og legeundersøkelse.
- Behandling og formidling til andre deler av helsetjenesten for videre behandling hvis nødvendig.
- Formidling av informasjon om helseproblemer, forebygging og behandling.

Annet

- Samtale og støtte i forhold til deres situasjon.
- Informasjon og tilgjengelighet gjennom feltarbeid i prostitusjonsmiljøet to kvelder i uken.
- Ressurs på helsefaglige spørsmål for andre medlemmer av feltteamene.

Generelt er inntrykket at de utenlandske kvinnene har en bedre helsetilstand enn de norske, rusmisbrukende kvinnene.

Utenlandske kvinner oppsøker ofte Feltpleien med ett konkret ønske, for eksempel at de vil vaksineres for hepatitt A og B. Konsultasjonene blir derfor ofte kortere enn med de andre brukerne og sammen med språkbarrierer fører dette til at vi har mindre mulighet til å avdekke andre helseproblemer, samt forebygge helsesvikt. Fokus for konsultasjonene ligger hovedsakelig på smittevern og seksuell og reproduktiv helse. Gjennom GU-prosjektet har vi også fått en del kunnskap om seksuell og reproduktiv helse i denne gruppen, men årsakene til de trendene vi ser bør ytterligere undersøkes. Vi har meget lite kunnskap om andre helseproblemer som denne gruppen er utsatt for, noe som er en svakhet for både det kurative og det forebyggende helsearbeidet. Det har vært en utfordring at Feltpleien ikke er et tilbud som er tilpasset denne brukergruppen. Vi har arbeidet for å dekke behovene så godt som mulig innenfor eksisterende rammer, men det er et behov for en mer målrettet innsats i forhold til denne brukergruppen.

Samarbeid med andre helseinstitusjoner og utenlandske kvinners rettigheter

I 2003 har Feltpleien hovedsakelig arbeidet inn mot det ordinære helsevesenet i forbindelse med provosert abort for utenlandske kvinner. Erfaringene fra dette førte til at Pro Sentret henvendte seg til Sosial- og helsedirektoratet (SHD) for å klarlegge hvilke rettigheter utenlandske kvinner har i forhold til provosert abort og mottok en redegjørelse for dette i januar 2003.

Kvinner med oppholdsstatus på turistvisum eller fra Schengen-området

Helsetjenester er i Norge ofte vanskelig tilgjengelig for denne gruppen. I følge pasientrettighetsloven er de sikret helsehjelp i akuttsituasjoner, men som SHD påpeker i brev datert 14.01.04 har personer uten fast bopel eller fast oppholdssted i Norge ingen lovbestemt rett til helsehjelp. Slik er det også for utførelse av abort, og det forventes at kvinnen selv dekker behandlings- og forpleiningsutgiftene. Dette er en ekstra belastning for kvinner som ofte allerede er i en vanskelig situasjon. De fleste sykehus tilbyr kun kirurgisk abort til utenlandske kvinner, mens medisinsk abort ikke tilbys av oppfølgingshensyn. Vi har ikke hatt pasienter med turistvisum eller fra Schengen-området med behov for helsehjelp ved andre helseinstitusjoner for annet enn abort, men det er ingen grunn til å tro at kvinnene i en slik situasjon ikke vil møte de samme hindringene.

Kvinner som er asylsøkere

Denne gruppen stiller sterkere i forhold til helsevesenet. Asylsøkere har krav om helsehjelp etter pasientrettighetsloven på lik linje med norske statsborgere. De skal ha mulighet til fritt å velge sykehus.

Dersom en kvinne tilhørende et asylmottak et annet sted i landet ønsker abort eller annen hjelp fra spesialisthelsetjenesten i Oslo skal dette være mulig dersom hun har en adresse å forholde seg til her i Oslo. I praksis er systemet uoversiktlig, denne gruppens rettigheter er lite kjent blant helsepersonell og vi får motstridende opplysninger fra ett og samme sykehus. Vi har kontaktet helsepersonell ved asylmottak som bekrefter de erfaringene vi har gjort. Fritt sykehusvalg er en rettighet denne gruppen har, men vi har opplevd at sykehus har forsøkt å avvise dem ved å henvise til asylmottaket.

Kvinner uten gyldig visum eller oppholdstillatelse

Erfaringsmessig blir noen av kvinnene i Norge uten gyldig oppholdstillatelse, ofte etter avslag på asylsøknad. Kvinner uten oppholdstillatelse er i en meget vanskelig situasjon og har dårlig tilgang på helsetjenester. I utgangspunktet har de bare rett til akutthjelp. Vår erfaring er at mange kvinner i denne situasjonen ikke ønsker kontakt med helsepersonell i frykt for å bli sendt ut av landet. Gjennom oppsøkende arbeid i prostitusjonsmiljøet og bruk av kulturformidlere har vi bygget gode relasjoner til mange kvinner i målgruppen, og vi opplever at de som kjenner oss er sikre på at pasientopplysninger ikke blir formidlet videre. Vi har ikke enda vært konfrontert med at kvinner uten oppholdstillatelse har måttet henvises til andre helseinstitusjoner.

Det er viktig at utenlandske kvinner i prostitusjon sikres helsehjelp, både lavterskeltilbud og spesialisthelsetjenester. Spesiell fokus bør være på helsefarene som er assosiert med salg av sex. I dag kan utenlandske kvinner benytte Feltpleiens tilbud med sykepleiere og allmennlege, samt GU-prosjektet med jordmor og gynekolog, uten å måtte legitimere seg.

Anonymitet er helt sentralt får å sikre et minimum av forebyggende og kurativ helsehjelp for utenlandske kvinner i prostitusjon. Det er ønskelig at det klargjøres ovenfor det ordinære helsevesenet hvilke rettigheter de ulike gruppene faktisk har, og at det skapes praktiske og etisk forsvarlige ordninger for hvordan vi skal takle kvinner som har få eller ingen rettigheter til spesialisthelsetjenester.

Juridisk bistand

Det forekommer at utenlandske kvinner henvender seg til Pro Sentret med spørsmål av juridisk karakter. Spørsmålene kan være om så mangt, men særlig omhandler de gjeldende lovgivning på prostitusjonsfeltet, rettigheter i møte med politiet, ved anmeldelse og om vilkår for oppholds- og arbeidstillatelse i Norge. Pro Sentrets ansatte gir råd og veiledning i juridiske spørsmål.

I tillegg har advokaten som jobber frivillig på Pro Sentret tatt i mot henvendelser fra kvinnene og bistått dem i de sakene hvor det har vært nødvendig i forhold til å framskaffe nødvendig informasjon, enkel kontakt med aktuelle instanser etc.

Enkelte av kvinnene har imidlertid mer omfattende juridiske problemstillinger, for eksempel i forbindelse med anmeldelse av bakmenn og lignende. I disse tilfellene har det ikke vært mulig å skaffe kvinnene juridisk bistand. Ansatte fra Pro Sentret har imidlertid bistått dem det gjelder i anmeldelsesprosessen. Vi har i disse sakene erfart at kvinnenes rettstilling er svært svak, da de kun har status som vitner. Etter Pro Sentrets oppfatning bør norske myndigheter vurdere å anmode politi og påtalemyndighet om å utvise mer offentlighet i de sakene som dreier seg om menneskehandel, slik at de kvinnene det gjelder får innsyn i nødvendige dokumenter og blir orientert om det som skjer i saken. Dette tror vi er av avgjørende betydning for at kvinnene skal føle seg ivaretatt og trygge mens saken etterforskes. Kvinnene kan ofte utsette seg for risiko ved å anmelde eventuelle bakmenn. Denne risikoen kan minimeres ved at kvinnene blir orientert om hvordan etterforskningen forløper. De vil da bl.a. være orientert om hvilke personer i miljøet som har blitt gjort oppmerksom på at det er innlevert en anmeldelse. En ikke ubetydelig opplysning for kvinner som lever i en utsatt posisjon.

En annen utfordring på dette området er å sikre kvinnene juridisk bistand i hele perioden fra en anmeldelse og til saken eventuelt blir henlagt eller kommer opp for retten. Slik Pro Sentret ser det vil retten til juridisk bistand være av stor betydning for kvinnenes mulighet til å anmelde eventuelle bakmenn, fordi deres rettsstilling ellers er svak. I tillegg har de i svært liten grad selv mulighet til å ivareta sine rettigheter i en slik prosess. Dersom norske myndigheter ønsker å stimulere utenlandske kvinner til å anmelde sine bakmenn, bør de, i tillegg til en rekke andre tiltak, sterkt vurdere å imøtekomme kvinnenes behov for juridisk bistand på en bedre måte enn i dag.

2003 Pro Sentret Årsoversikt	Resultat 2003	Resultat 2002	Resultat 2001	Resultat 2000	Plan for 2003
TOTALT ANTALL BRUKERE	1336	1300	847	808	700
Norske (N)	N = 692	N = 900	N = 686		
Utenlandske (U)	U = 644	U = 400	U = 161		
(derav utenlandske)	(634kv.+10m.) 644	400	161		
KVINNER	1301	1249	755	697	625
(derav nye)	353	426	290	115	
MENN	35	51	92	111	75
(derav nye)	11	14	48	27	
Polikliniske brukere, ink. Innemarkedet/GU/Resep/hel se					
Kvinner	632	683	301	229	
Menn	34	49	61	86	
Totalt antall forskjellige brukere, kvinner og menn	666 N = 309 U = 375	732 N = ? U = ?	362 N = ? U = ?	315	300
Varmestua					
Ulike brukere	411	487	408	465	450
Antall besøk	7357	7027	6344	6489	6000
Snitt besøk pr dag (7357:251dgr.)	29,3	28	25,1	25,9	25
Snitt ulike brukere pr.dag (6529:251dgr)	26	25,6	22,9	23,3	22
Oppsøkende (Gate)					
Kvinner	603	548	317	375	300
Menn	0	7	42	52	
Patruljer Ute	147	124	141	152	100

Pro Sentret er:

et riksdekkende kompetansesenter for prostitusjon. Vi er også Oslo kommunes hjelpetiltak for kvinner og menn med prostitusjonserfaring. Vi er finansiert ved statlige og kommunale midler.

Vi er 15 ansatte og flere frivillige medarbeidere.

SOM KOMPETANSESENTER SKAL VI HA LANDSDEKKENDE VEILEDNINGS- OG KUNNSKAPSFORMIDLINGSOPPGAVER OM:

- kvinnelig og mannlig prostitusjon og barneprostitusjon
- årsaker og skadevirkninger til prostitusjon
- gode metoder i sosialt arbeid med personer som prostituerer seg
Vi skal tenke forebygging og ha et likestillingsperspektiv, samt holde oss ajour med fagutviklingen i Norge og internasjonalt.
- Vi skal yte veiledning på forespørsel fra ansatte i hjelpeapparatet
- svare på henvendelser fra prostituerte over hele landet
- bistå universiteter, høyskoler og grunnutdanninger med materiell og undervisning og initiere forskning
- ta imot studenter og hospitanter
- utarbeide dokumentasjon og bibliotek
- drive informasjons- og holdningsarbeid.

SOM SOSIALT HJELPETILTAK DRIVER VI:

ARBEID MED ENKELTPERSONER: Et individuelt rettet arbeid står sentralt i vårt tilbud. Utgangspunktet er den enkelte brukers ønske om råd og veiledning, det være seg om økonomiske, juridiske eller sosiale og helsemessige spørsmål. Vi tilbyr også hjelp til endring og personlig vekst. Vi har taushetsplikt.

VARMESTUE: Varmestua er et lavterskeltilbud basert på omsorg og motivasjon. Vi stimulerer brukerne til deltakelse i driften. Vi initierer miljøtiltak og har fokus på bedret helse. En skadereduserende profil samt rehabilitering er metoder i arbeidet.

OPPSØKENDE ARBEID I PROSTITUSJONSMILJØENE: Hovedmål er helseopplysning og forebygging. Et særlig fokus på unge i prostitusjonen er viktig.

ARBEID MED MANNLIG PROSTITUSJON: En egen innsats overfor menn og gutter i prostitusjonen er nødvendig. Målsettinger i arbeidet er både å yte sosial hjelp, og arbeide for å avmy(s)tifisere mannlig prostitusjon, erstatte tabuer og fordommer med innsikt og viten.

PROSJEKTER/GRUPPEARBEID: Siden Pro Sentret startet i 1983 har vi sett det som viktig å være åpne for prosjekter og gruppevirksomhet, både for å undersøke/kartlegge et område eller prøve ut nye metoder.

Pro Sentret tror at:

Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd. (fra menneskerettighetserklæringen)

Pro Sentret ønsker å bygge sitt arbeid på det beste i vårt samfunns humanistiske tradisjon. Prostitusjon er ikke en egenskap ved mennesker, men en handling. Vi ønsker å se enkeltmennesket i et helhetlig perspektiv. Samfunnet trenger å vise solidaritet med kvinner og menn som selger sex. Vi må se dem som subjekter i egne liv og ha respekt for deres valg. Vi ønsker å bryte ned myter og fordommer med innsikt og viten og vil arbeide for at samfunnet ikke brennmerker de som deltar i prostitusjonen. Prostitusjon foreligger når minst to parter kjøper, respektivt selger seksuelle tjenester. Samfunnet bør ha en betydelig forebyggende innsats mot prostitusjon og et godt sosialt tilbud til de som vil ut av det. Arbeidet må være basert på en ikke - fordømmende holdning.

Pro Sentret

OSLO KOMMUNE

Tollbugaten 24 / N-0157 Oslo / Norway

Tlf. +47 23 10 02 00 / Telefaks: +47 22 41 05 44 / E-mail:

prosentret@hso.oslo.kommune.no

